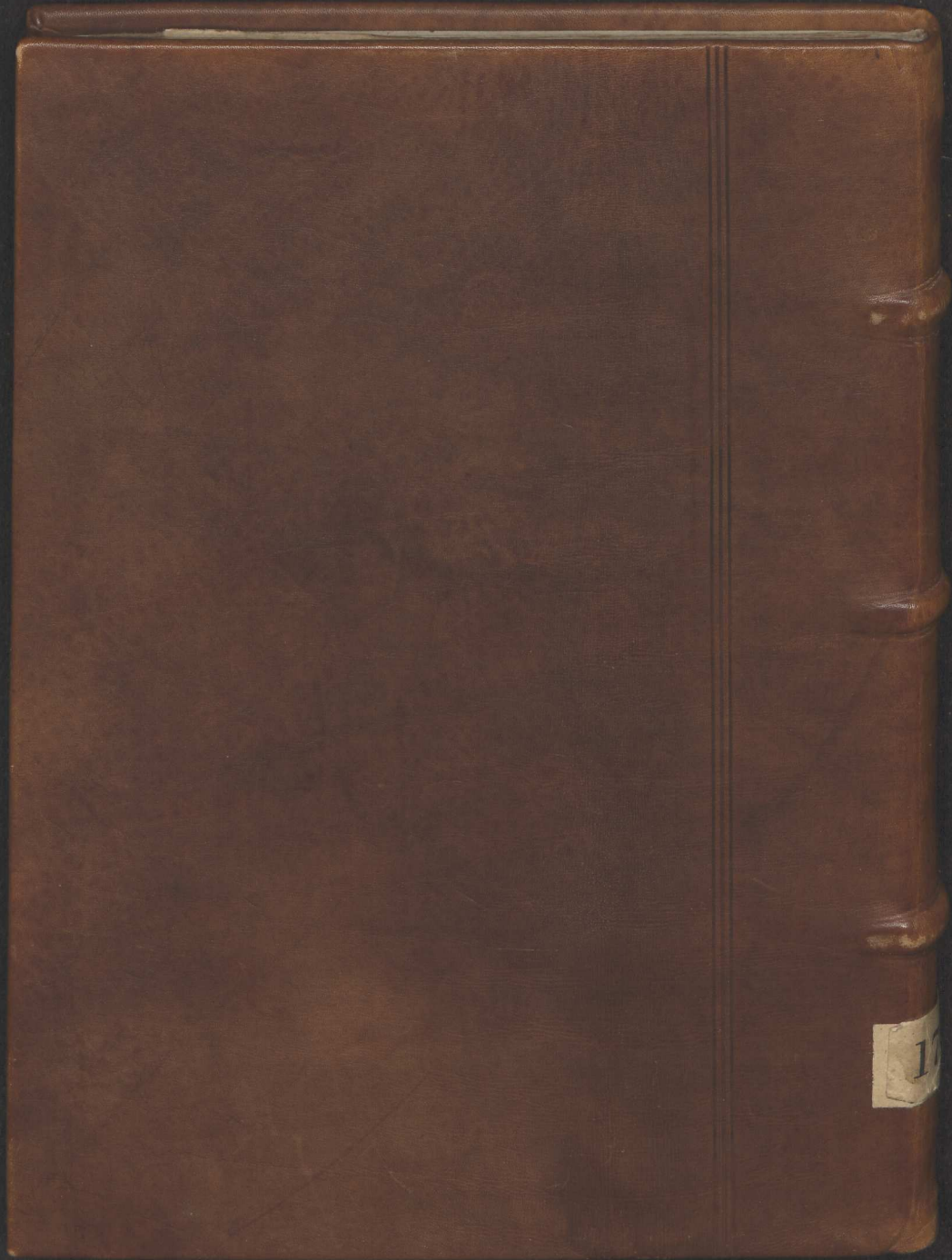

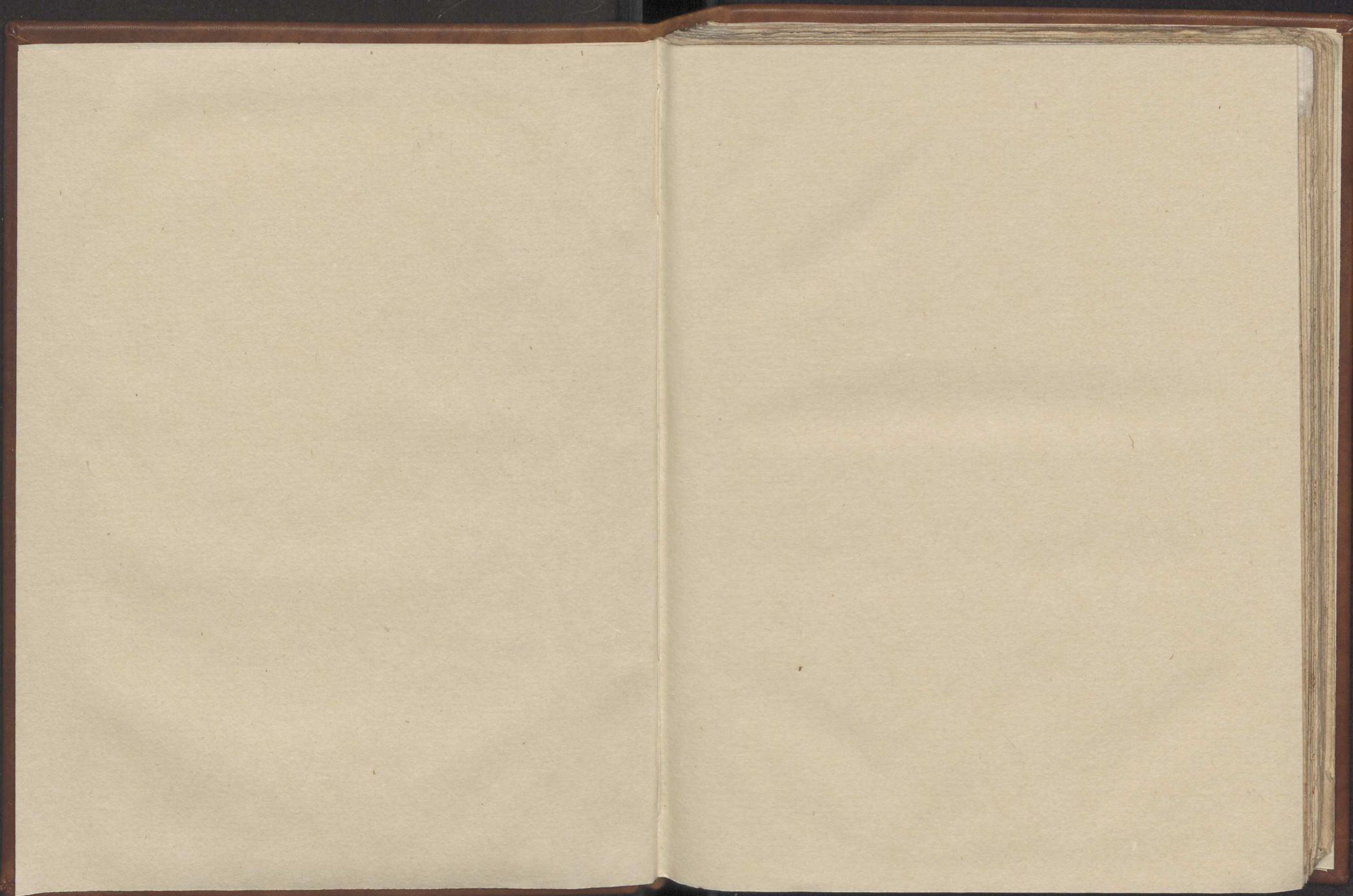
L 1726

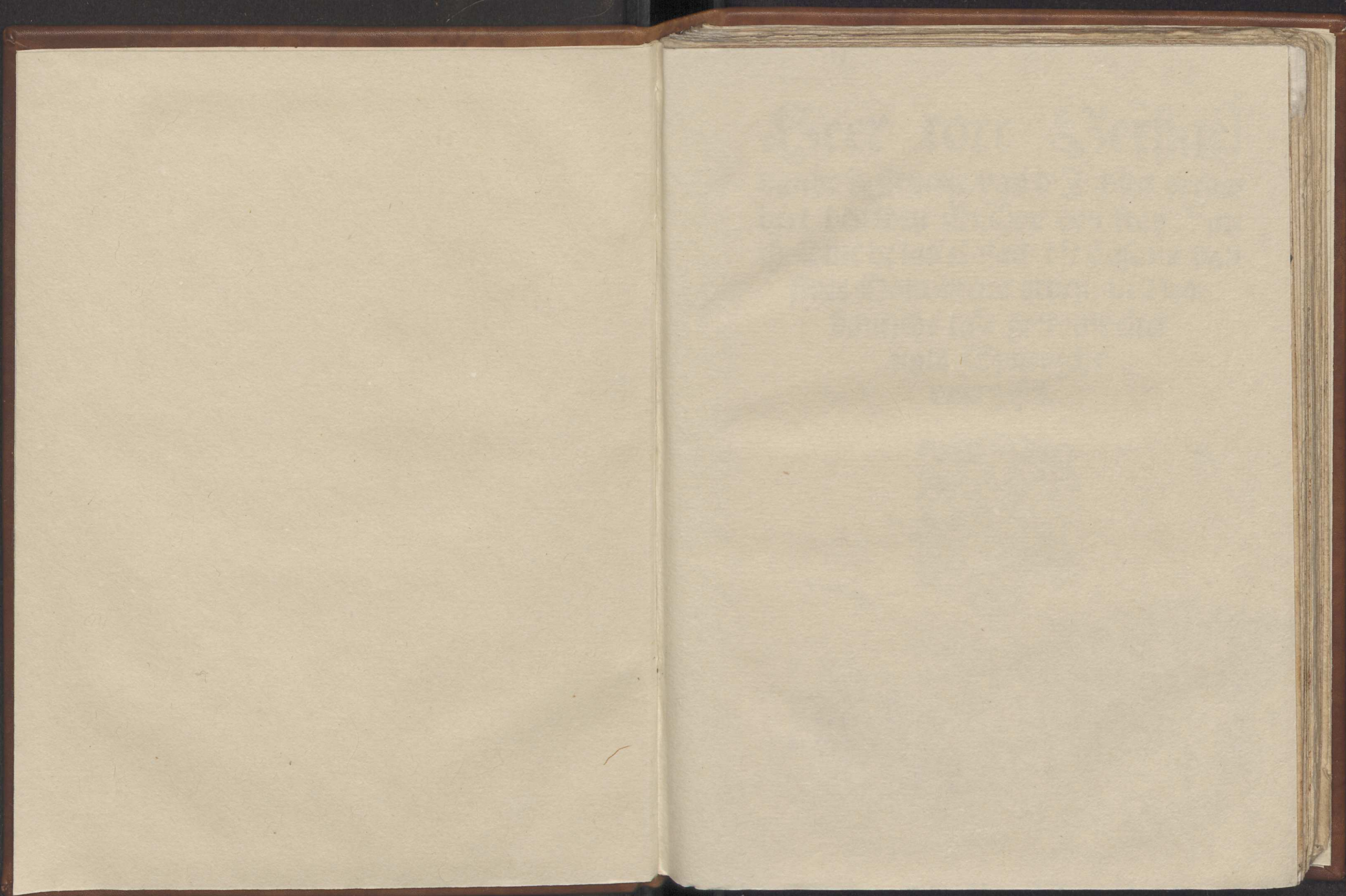

10

1726

Band hersteld 1996-2001
met steun van het
VSB Fonds

26 incompleet
2e notitie
31/348 Ob

Seer cort Verhael
vande destructie van d' Indien verga-
dert deurden Bischop don fray Bar-
tholome de las Casas/ oft Casaus/van
sinte Dominicus orden. in Bra-
bantsche tale getrouwelick
uyte Spaensche
ouergeset.

ZACH. XI.

Voert de beesten des verslagens/welck diet be-
saten slogense doot / ende sy en waren niet droes
nich ende vercochtense/ seggende : Gebenedyt si
de Heere/wy syn Ayck geworden.

1578.

Den ouersetter aenden Leser.

Aenmerckende hoe dat de gheschiedenissen van d' Indien/welcke men America heet/in diuerse talen/ ende oock inde Brabamsche geschreuen ende ouergeset syn/ werdich bouen allen anderen gelesen te wordē/maer datter versuympt is te verhalen int particulier de groote ellende ende jamerlycke destructie van dat groot Volck ende Land/ soo nochtans wel van noode soude syn dat Momme wel waer verstaen/om te meer opre wonderlycke werckē Gods te letten/merthyden met onsen naesten te hebben/ende voer hen te bidden/ende dat wy ons oock beteren ende bekeeren moechten/ op dat ouer ons alsulf en plagen ende torne Gods niet en comen/soo hebbe ick geraden gevonden een boeckjen dat int jaer 1542.daer af in Spanien ende in spaensch/gemaect is/ende niet veel meer te vinden en is/in onse Brabamsche tale/waer Godt oock syn geessel laet vallen/ouer te setten/ ende laten druckē/ten eynde, dat dit principal stuck gesien synde, wy doen soo bouē staet/ende oock dat de voers. Indische historie volmaectter sy. Het Drigeneel Spaensch is geprint in Seullien by Sebastiaen Trugillo / in onse lieue vrouwe vā graciē/int jaer 1552. Den aetheur is een seer geleert ende soo uyt syn sechryuen wel blyckē heyllich ende catholich man/bischop van Chiapa in nyem Spanien vā sinte Dominicus orden/een geborne Spanjaert/genaempt don fray Bartholome delas casas/ofc Casaus/ende heeft geschreue met grooten yuer ende christelycke viricheit/ om te beletten de wrechheit/grouwel/ ende Tyrantie welcke inde voers. Indien deurde spaenjaert gedaen wordē/ende opgestelt is/ ende heeft hem geadresseert (tot dyen eynde uyt Indien expresselyck in Spanien te hore comende) aen Keyser Carolus S.M. ende Coninc Philips synen Sone/onfen Heere/ op dat henne Matsteyen daer inne versagen/soo sy oock aherne souden hebben gedaen/haddet hen mogelyck geweest. Ick en hebbe niet versiert/toe noch afgedaē/soo dit merren Spaenschen Drigencien confererende wel blyckē sal/soo veele als onse tale vermach. Den danck ende ondancē behoort den voers. bishop toe/waer mede den ouersetter wenschet den Leser alle goet.

1784

Prologue vanden Bischof don Bartholome de las Ca- sas / oft Casaus/ aenden seer Hooghen ende seer machtigen Heere/de Prince van Spanien/Don Philips/ onsen Heeren.

Nademael de Godlike voer-
sichticheit heeft inden werelt geordoneert
dat tot vorderinghe ende gemeyn profyt
vanden menschlycke geslachte men stelde
ouer de Landen ende het Volck / Conins-
ghen/als (soose Homerus heet) Vaders
ende Herders/ende dat de selue by consequentien syn d'edelste
ende weerdichste leden vande Republicquen men twyfelt niet
oft emmers men behoort met redene niet te twyfelen aen hen-
ne Coninglycke vromicheit / ende oprechten gewissen. Ende
ofte schoon inden Regimente ennich gebreef ware / men moet
geloouen dat d'oorfacke niet anders en sy / dan dat de Conins-
ghen dat niet en weten/ende soo verre dat sy dat wisten/dat sy
met alle neersticheit/sorghfuldicheit / ende Arbeit dat beteren
ende wechdoen souden/ sulckx schynt dat de Heylige Schrif-
ture te kennen geeft/daer Salomon inden Boeck vande Pro-
uerben seet. Rex qui sedit in folio Iudicij, dissipat omne malum
inuitu suo.

Want

Want men alsoo vande ingeborne ende naturlike deucht/ens-
de gheschicktheit des Coninx presupponeert/te weten / dat
alleenlick de kennisse oft wetenschap van het quaet dat in
syn Ryck mach wesen/is suffisant/ ende genochsaem/ om dat
te stillen/ende wech te nemen/ ende dat hy niet eenen ooghen-
blick (soo veel als in hem ware) dat soude kunnen lyden.
Considererende dan / Ick / seer machtighe Heere / het quaet
schade / bederfenisse / ende verlies / sulcken als men niet en
denckt dat Menschen souden kunnen doen/ van alsulcke ende
so groote Landen/ende om beter te seghen / seer wuste nyeuw
Werelt van Indien / gegeuen ende bevolen van Godt ende
syn Kercke / den Coninghen van Spanien om dat syse sou-
den regeren/beteeren ende doen in alle wereltlycke ende geeste-
lycke gelegentheit prospereren/gelyck/dye vyftich jaer lanck/
ende meer daer tegenwoerdich synde / by experientie hebbe de
Spaenjaerts sien doen / ende dat wesende uwe Hoochheit
van sommighe henne particuliere seyten onderricht / sy en
soude niet kunnen gelaten/ van aen synen Maiesteit met alle
instancie ende oportunitieit te bidden dat hy niet en gunne
noch toelate alsulcken / welcke de Tirannen vonden / ver-
volchden ende deden / by henne geheeten Conquistas (dat is
de voers. Landen deur chrych innemen) Nademael / dye ges-
daen tegen alsulcken vreesamen/oetmoedighen ende suether-
tighen Volcke / dat niemant en misdoet / syn onrechtveer-
dich/ Tirannich ende by allen Naturlike / Godlike ende
menschelycke wetten / verduempt wederlect ende vervloect.
Hebbe gedelibereert / om niet schullich te wesen sijngende/
aende bederfenisse ende verlies van ontallick zielen ende li-
chamen / welck alsulcken Conquisten causeren / ennighe ende
weynighe stucken/welcke ick dese voerlede daghen vergaerde

A iij.

van

van ontalliche d' Jck metter waerheit soude moghen verha-
len/op dat uwe Hoocheit dye te lichter mach lesen / in Druck
laten wyngaen. Ende al ist sake dat d' Eertsbischop van To-
leden / meester van uwe Hoocheit als hy Bischop van Car-
thagena was de selue van my begheerde ende aen uwe Hooch-
heit presenteerde / nochtans deur oorsake vande lange ende
verre reysen dye uwe Hoocheit te Lande ende te Water voers-
namp/ende menichfuldighe Occupatien dye sy hadde / mach
wel gebeurt syn / dat / oft / uwe Hoocheit dye niet en las / oft
dat sy nu dye heeft vergeten? ende den onredelycken appetyt
vande ghene dye niet en achten ombehoorlick te storten soo
grooten menichie van Menschen bloet / ende verwuesten en-
de uytroyen de naturlijke inwonderen ende besitteren / doot-
slaende duyfent Millionen Volck van alsulcken grooten lants-
de / ende roouen onghelyckelycke schatten / ende thressooren /
wast van daghe tot daghe / importunerende by diuerse we-
ghen ende gefingeerde coleuren / datmen hen geue oft toelate
de voers. Conquisten (welcke men hen niet en soude moghen
geuen sonder te schenden de naturlieke ende Godlike weth /
ende sonder uytnemende sware dootsunden / weerdich alle af-
gryselicke ende eewighe punicie / vinde wel te vueghen / uwe
Hoocheit te dienen met dit cort summier van seer wytlopende
Historie diemen soude moghen op den grouwel ende verwus-
singhe d'yer gheschiet syn / maken. Jck bidde uwe Hoocheit
dat sye / ontfanghe ende lese niet alsulcken goede geneygenheit
ende Conincklycke goedertierentheit als sy plach de wercken
van synen dienaren / dewelcke oprechtelick om alleen het ges-
meyn beste ende prosperiteit vanden Conincklycken staet wils-
le / begheren te dienen / d'welck ghesien hebbende / ende vers-
staende de leelicheit vande onrechtweerdicheit welcke desen
onnoo

onnooselen Volcke gedaen wort / dat bederuende ende vers-
scheurende sonder oorsake oft redene / dan alleenlick deur bes-
gheerte ende ambicie vande ghene dye soo schandelicke wer-
cken voernemen te doen / uwe Hoocheit neme voer goet / te bid-
den ende te persuaderen synen Maiesteit / dat hy wenghere
den ghenen dye alsulcken schadelijke ende boose Conquisten
sullen begheren. Ja gebiede belangende dit Hellsch versueck
een eewich geswyck op alsulcken pene / dat niemant voortane
hem verstoute niet alleenlick dye te nuemen / Dit is een sake /
(seer hooghe Heere) uytnemelyck wel vuegende ende nootes-
lyck? op dat Godt doene prospereren / beware ende make
gheluckich den geheelen staet vande Coninck-
lycke croone van Castillien int geestes
lyck end wereltlick.

Cort verhael vande Destructie van Indien.

DE Indyen werde ontdeckt
int Jaer 1492. Het jaer daer na quamen daer/
om te sichten ende besetten / de Christenen / te
weten de Spaenjaerts / inder vuegen / dat ge-
leden sijn 49. Jaren / datter groote meniche
van Spaenjaerts ghonghen / ende d'eerste
daer sy aen Land quamen om het fen van slich-
ten ende besetten / was het groot ende uynnemende gheluckich eyland
Española / d'welcke inde ronde heeft sefhonderd mylen / daer sijn ander
seer groote ende ontallick eylanden van allen yden ontrent / welcke alle
wy saghen / ende waren meer bewoont ende vol van naturelen Volcke /
te weten Indianen / dan mach wesen ennich ander Land inde Werelt.
Het vast Land d'welck leet van dit eyland / ten naesten 250. Mylen / lut-
tel meer / begrypt van Zeekant / meer dan thien duysent Mylen / all ont-
deckt / ende dagelick ontdeckt men meer / al vol aelck eenen biccorf / van
Volck / soo veel belanck datmen ontdeckt heeft totten Jaer 1541. schyn-
nende dat Gode int voers. Landt is effens uystore den grooeten hoop oft
meeste meniche van alle het Menschelyck geslachte.

Alle dit ontallick Volck van alle sorten schiey Gode simpel / sonder
erch noch dobbelheit / uynnemende gehoorsaem / getrouw aen henne Na-
turlicke Heeren / ende den Christenen dye sy dienen / ootmoedigh / park-
entich / vreesaem / ende stil / sonder tyuen / troubleren / berueren / nieg
quellick / niet crackeelackrich / sonder rancour. sonder haet / sonder wra-
ke te begheren / meer dan ander ter Werelt sijn. Doek sijn sy delicaet /
reerder / ende wecker van Complexie / ende dye min muegen teghens
den Arbeit / ende dye eer steruen van wat Suckte dat het sy / Ja de kin-
deren

beren van Princken ende Heeren onder ons opgebuet ende opgetroeten
in alle toegeven ende delicaet leuen / en sijn niet delicaet dan sy en sijn /
hoe wel dat sy oock sijn vande ghene dye van Arbeyders af comen. Zy
sijn oock seer Aerm / ende dye min besitten noch en begheren te besitten
tytelick goet / ende daerom niet houueerdich / niet ambitieux / niet begeer-
lic / hen Leuen is sulcx dat het ghene vande heylighe Vaders inde Wo-
stijne schyn niet strengger geweest te hebben / noch min onlustich / noch
aerm / Zy gaen gemeynlick naect / gedeckt alleenlick henne schamelheit /
ten hoochsten decken sy hen met een cleedeken van cattoen van onder half
elle / oft twee ellen int viercant. Zy slapen op een sargie / ende dye veel
doen / in een hangende netreken / Welck Zy in tale van het eyland Es-
pañola heeten Hamacas / Zy hebben oock suuer ombelammert / ende
leuende verstant / seer begrypende ende leerbaer alle goede Leere / seer be-
quaem om aenenemen ons heylighe Catholick gelooue / ende hen te ver-
cieren met deuchdelycke manieren / ende de ghene dye min belesels daer
toe hebben / dan ander dye Gode schaepie inde Werelt / ende sy sijn soo
importun achter dat sy eens beghinnen kennisse te hebben vande saken
vanden gelooue om dye te voluieren / ende te vfenen ende gebruyken de
Sacramenten vande Kercke / ende Gode te dienen / dat ick mach seg-
gen / dat de religieusen wel van noode hebben / om hen te verdraghen / dat
Gode hen begaue met seer merkelycke gaue van paciencie / eyntelick / heb-
beick hooren seggen / aen veele wereltycke Spaenjaerts ouer veel Ja-
ren ende menichmael / niet kunnende loochenen de goetheit dye sy inde
Indianen sagen / vorwaer dit Volck soude het geluckichste vande werelt
wesen / teuden sy alleenlick Gode.

Onder dese ramme ende saechtmoedighe Schapen ende vander
qualiteit als vore / van Gode hennen Schepper alsoo beghaest / vielen
de Spaenjaerts / terfont als sijn kenden / als uynnemende selle ende
van veel daghen hongericke Weluen / Figren / ende Leeuwen / ende sy
en hebben aldaer van ouer veertich Jaer / tot nu toe anders niet gedaen /
ende doent noch heben daechs / dan dye verscheuren / dooden / benau-
wen / affligeren / tormenteren ende bederuen / met vremde / nyuwe / di-
uerse ende nummermeer dier gelycke gesten / noch gelesen / noch gehoor-
de /

de manieren van woerheit/waer af ennighe luttele hier onder sulken ge-
seer worden/inder vuegen dat wesende int eyland van Española bouen
dry Millioenen zielen/dye wy saghen/ny/ daer niet en syn/ vande inne-
geborne twee hondert Personen/het eyland Cuba is bina soo lanck als
van Valladolid tot Roome/ ende is heden daechs teenemael verwoest.
Het eyland van S. Juan' ende dat van Jamaya/eylanden seer groot
ende seer geluckich/ ende plaissant / syn beyde desolaet. D' Eylanden/
Lucayos / welcke palen aen het voers. van Española / ende Cuba / ine
noorden/ syn meer dan tseftich in getale / mette ghene dyemen heet de
Gigantes / ender ander groote ende cleyne eylanden / ende daer af het
slechste is vruchtebaerder ende plaissant dan den Hof vanden coninck
van Seuillien/ende het gesonste Land vande Werelt/ daer inne waren
meer dan vyf hondert duysent zielen/daer en is op dit pas niet eene crea-
ture alleene. Zy doodense al/soo syse uyt henne landen trockē. ende brock
tense int eyland Espannola/achter dat sy sagen dat de naturele daer fail-
leerden/gaende derwaerts een schip ouer dry Jaren om te sueken ofster
ye ouer bleuen was (soo een goet Christen wert beweecht deur compas-
se/om te befeeren dyemen soude moghen vinden/men vout maer eiff
Personen/dye ic sach. Ander/ meer dann dertich eylanden ghelegghen
by dat van S. Juan' syn deseret ende verlaten / Alle dese eylanden te
lande maken meer dan tweeduysent mylen / dye al geabandonneert en-
de uytgestoruen syn.

Van het groot' vast Land syn wy versetert dat onse Spaeniæris
met henne wreetheit ende boose feyten / hebben verniet ende uytge-
royt ende dye heden daechs bliuen te niere / geweest hebbende vol rede-
liex Volck/meer dan thien rycken grooter dan heel Spanien/al gongen
daer mede in Aragon ende Portugal / ende meer Landt dan tweemael
van Seuillien tot Jerusalem/d'welck meer is dan tweeduysent mylen.

Wy sulken seer seker ende warachtighe rekeninghe geuen datter
gestoruen syn inde voers. beerrich Jaren deurde voers. Tirannie ende
Hellsche daden vande Christenen/onrechtveerdelyck ende Tirannelyck/
meer

meer dan twaelf millioenen Sielen / Mans / Vrouwen ende kin-
deren/ ende vorwaer ic gelooue sonder dat ic meyne my te vergrypen/
datter is meer dan vyfshien Millioenen. De 12. millioenen maken
twaelf mal thien hondert duysent / oft hondert mael hondert duysent/
ende twintich mael hondert duysent. De 15. Millioenen maken hon-
dert mael hondert duysent/ende vyftrich mael hondert duysent.

Twee generale ende Principale manieren hebben gehat de ghe-
ne/dye daer gonghen / ende hen heeren Christenen om uyt te wortelen
ende vanden Bodem des Ertryckx wechnemen de voers. miserable
Nacien/d'eene/ deur onrechtveerdighe wreede / bloedighe ende Tyran-
nische orloghen/d'ander/ Nademael sy gedoot hebben/ alle de ghene dye
hadden moghen hyghen suchten oft peysen / opte Dryheit / ende Liber-
teyt vanden Landen/ oft om uytre tormenten dyse leden/te geraken (soo
doen alle de Heeren naturele / ende de Mannen) Want gemeynlick/
en laten sy int orloghe nimant leuen/dande Kinderen/ende Vrouwen)
verdrucken sy alle de reste mette swaerste asaryselyckste ende scherpfste
Slavernie / daer inne men oyt Menschen oft Beesten soude kun-
nen gelegghen. Onder dese Manieren van Hellsche Tirannie / wor-
den gebrocht als ten hoofde / alle d'ander sorten om . rnielen al dat
ontallic' Volck.

D'oorfate waer om de Christenen hebben gedoot ende verdestru-
eert/soo veele ende sood anighe zielen/ heeft geweest alleenlick/dat sy voer-
hen leste eynde achten het gout / ende hen wilden in seer corten tyt ver-
vullen met Ryckdom / ende opestimmen tot hooghe staten / sonder
proporcie van henne Persoonen / te weten om de onversayde begeerte
ende ambitie/dye in hen was/ de welcke heeft grooter geweest / dan inde
Werelt mach wesen / wesende de voers. Landen soo gheluckich ende
Ryck/ende het Volck soo doormoedich/ soo pacientich ende soo licht om
t'onderworpen/den welcken sy niet meer respects en hebben gedraghen
S ij. noch

noch en hebbender meer werck af gemaect (Ick segghe de waerheit
soo ick were. ende allen den voers. tyt gesien hebbe) Ick en segghe niet dan
van Beesten (Gode gawe dat syse hadden gerracereert / ende geacht
als Beesten) maer ghelyck ende min dan van dreck ende Snyck van
der Straten / Ende alsoo hebben sy sorghe gedraaen voer hen Le-
uen ende Zielen / ende daeromme / hebben sy al dat Volck gedoot / son-
der Gelooue / ende sonder Sacramenten / Ende dit is een seer noroite
geverficeerde Waerheit / dat alle Menschen / Al synt oock de In-
dianen / ende Morders selue / Beten ende bekennen / dat noyt d' In-
dianen van alle d' Indien / den Christenen ennich quaet deden / maer
wel / dat syse hielden / als oft sy uyten Hemmel gecomen waren / soo
langhe tot dat sy oft henne geburen eerst veel reysen / veel quaets / Roo-
uens / doodens / gewelis ende quellingshe van
hen ontfingen.

Van het eylant Española.

N het Eylant Espāno-
la / welck was d'eerste (soo wy ges-
seet hebben / daer de Christenen ins-
nequamen / begoft de groote Des-
tructie / Ellende / ende Bederfes-
nisse van desen Volcke / nemende
de voers. Spaensjaerts de Vrou-
wen ende Kinderen vande Indias
nen om hen te dienen / ende dye te Misbruycken / etende het
ghene dat sy met veel sweetens ende suren Arbeit costen by
een

een gerapen / niet te vreden wesende met t' ghene dat sy hen na-
henne macht / dye altyt cleyne is (Want sy en plegen niet
meer te hebben / dandat hen ordenarlick van noode is / ende
bereyden met cleynen Arbeit) gherne gauen / waer in staet te
noteren / dat het ghene dat genouch is voer dry huysen van
dertich personen t'samen voer een maent / een Christen eet
ende vernielt in eenen dach) ende aenrechtende veele Forts-
sen / gewelt ende ouerlast. Inder vuegghen dat d' Indianen bes-
gosten te verstaen / dat alsulcken Menschen niet en costen gez-
comen syn uyten Hemel / ende sommighe borchden hen eets
werck / ander hen Vrouwen ende Kinderen / vele / vloten ope
geberchte om hen te scheyden van Volcke / van sulckerouwe
ende grouwelycke conuersacie. De Christenen gauen hen
Souffletten / smeten hen met Duysten ende met stocken /
sonder te myden de Heeren / ende het quam so verre / tot
sulcken temeriteit ende ombeschaemptheit / dat een Christen
Capiteyn vercrachte de Huysvrouwe vanden grootsten Co-
ninc / Heere vanden geheelen Eylande.

Hier om begosten d' Indianen te sueken middelen om
de Christenen te verdryuen uyten Lant / Sy stelden hen
in wapenen / welcke seer weeck syn ende van cleyne offensie /
ende resistencie / ende min defensie (daerom dat alle henne or-
loghen / syn luttel meer dan hier te Lande Juegos de Cañas
ende oock van kinderen) De Christenen met de peerden /
sweerden / ende Lancien beghinnen te moerden ende vrom-
de wreetheyden onder hen te doene. Zy vielen in hen Steden
ende vleckten / ende en liten noch ionck noch oudt / noch
grootgaende vrouwen / noch dye int Kinderbedde lagen /
dye sy niet den buyck op en schorpten ende verschuerden / al-

alleneens oft eenen hoop lammeren in henne kopyen rustende hadden gheweest. Zy wedden wy eenen Mensch met eenen slach totten middel cliuen soude/oft het hoofte affsnijden/oft het ingewant ontdecken. Zy namen de Jonghe Kinderkens vande borste vande Moeders byde beenen ende sloeghen dye metten hoofde teghens de Steenroetsen/ander/wirpense van achter ouer de schouweren/inde riuires lachende ende geecken/ de/ende alse vielen int water/riepen sy/bobbelt vry op/cuerpo de tal / sommighe/dooden sy metten Sweerde tsamen mette moeders/met al dat sy voer hen vonden. Zy maecte seker galgen/dat de voeten byna op d'eerde raecten/ende van derthien tot derthien ter eeren ende reuerentie van onsen Verlosser/ endede twaelf Apostelē/brengende hout ende vier verbrandese leuendich / ander bonden / ende besetten al het Lichaem met droech/ stroo/ ende alsoo ontstekende / verbrandense. Sommighe/ ende alle de ghene dye sy wilden het leuen behouden/ hielē sy beyde de handē af/ende behingense daer mede/ seggende/gaet henen met brieuen/te weten/draecht de tydinghe aende ghene dye opt geberchte geoloden syn. Gemeynlick dooden sy de Heeren ende elen / by dese manieren / dat sy maecten seker roosteren van stoeken op vorckens/ ende bondense daer op/ende onder / stoecten sy cleyn vier / op dat sy al eynstens schreewende ende cryschende in alsulcke desperate tormenten/ henne droeue zylen mystkenen souden.

Ick sach eens dat liggende opte Roosters brayende/ vier oft vyf principale Heeren (Ick meyne oock datter waren twee oft dry paer Roosteren / daer noch ander op lagen roesten) ende want sy seer riepen / ende quelden den Capiteyn / oft besletten syn slapen/de Capiteyn beual dat mense worgen soude/ ende

ende d'officier dye booser was dan den hencker/dyese verbrande (ick weet wel hoe hy genaempt was / ende oock soo kenne ick syn maeschap te Seullien) en wildese niet worgen / maer wel stact hen hout met synen handen inde monden / op dat sy niet roepen en souden / ende stoecte het vier / om dat sy van lancx/ so hy wilde / brayen souden. Ick sagh alle dese voers. dinghen ende ontallicke meer ander / ende want al het volck welck wech cost loopen hem borchde inde berghen / vliende van alsulcken soo om menschelyck soo sonder compassie/ ende soo selle beesten / yntroeders ende Capital vianden van het menschelycke geslachte/leerden hasewinden / wreede honden/ dat siende eenen Indiaē sy dyen verscheurde in eennen credo/ ende grepen beter aen ende atenen op dan oft een verken hadde gheweest. Dese honden maecten groot iammer ende verscheuringhe/ende om dat somtyts/maer selden / ende lutsel/de Indianen dooden ennighe Christenen met goede redene ende heylighe Justicie / sy maecten eene ordonnancie ons der hen / dat om eenen Christen dye d' Indianen dooden souden sy daer teghens hondert Indianen ombrenghen souden.

De Rycken dye int eylant Espanola waren.

In dit Lant Espannola wa-
ren vyf seer groote ende Principael Ry-
cken/ende vyf Coninghen seer machtich/
de welcken bycans obedierden all ander
Heeren van sommighe verschende Pro-
uincien/dye sonder ghetal waren ende en
kenden gheenen superieur. D'een Ryck
hiet Magua/d'welck wil segghen het Ryck vande Velde / oft
de la Vega. Dit Belt is een vande schoonste ende wonder-
lickste dinghen vanden Werelt / want het dueurt tachtentich
mylen vande Zee/dyemey heet del Sur / tot dye van Noort
Het is breed vyf mylen / acht / ende thien met hooghe bergghen
van allen zyden / daer comen dertich duysent Riiren in/
onder de welke syn de twaelf / so groot / als Ebro ende Dues-
ro/ende Guadalqueuir / ende alle de Riiren / dye vallen van
eenen Berch dye staet int weste / ende syn twintich oft vyfens-
twintich duysent / syn wytnemende Ryck van gout. In welck
Geberchte wort begrepen de Prouineie van Cuba / daer af
men seet / de mynen van Cubao / daer af compt dat wytgelesen
ende opgeclommen Gout / dat herwaerts ouer vernaempt is.

Den Coninck ende Heere van desen Rycks is genaempt
Guarionex / hy hadde Heeren voor Vasallen soo groot / dat
een van hen opbrocht sestien duysent Mannen van orloghe/
om te

om te dienen den voers. Guarionex / ende ick kende sommighe
daer af. Desen Coninck was seer gehoorsaem / ende duech-
delick / ende vreesaem van Naturen / ende toegebden den Cos-
ninghen van Castillien / ende syn volck ghas seker jaren deur
syn beuel elcken persoon dye huysghiel / het hol van een belle
vol gouts / ende daerna niet kunnende de voers. belle volmas-
ken / sy sneden dye tot int middel af / ende ghauen de helft vol
Want d' Indianen van dat eylant hebben seer luttel / oft ghee-
ne wetenschap om gout wyt de minen te grauen / desen Cacis-
que seyde ende presenteerde den Coninghen van Castillien
te dienen / met op te rechten een Ackerwerck ofte Landbouwin-
ghe / welcke haer strecken soude van het eylant Isabella / welck
te was d'eerste wooninghe vande Christenen / totte stat van
sinte Dominicus / d'welck syn vyftich groote mylen / op cons-
dicien dat sy hem gheen gout en souden heyschen / seggende
metter waerheit dat syn ondersaten dat niet en wisten te wins-
nen / Het Ackerwerck dat hy seyde dat hy oprichten soude / wes-
te ick wel dat hy cost ghevueghelick ghedoen / ende dat het den
Coninck iaerlicx soude ingebrocht hebben inde dry millionen
Castillanen / ende voek dat daer beneffens daer deur int voers.
eylant heden daechs wesen souden vyftich steden soo groot
als Seuillien / Den Loon ende betalinghe / dye sy desen goe-
den ende grooten Coninck deden ende ghauen / was / dat sy
hem onteerden deur syne huysvrouwe / dye foriserende eenen
Capiteyn / quaet Christe. Hy / dye den tyt hadde moghen ghas
de sla. n / ende syn volck vergaderen / om hem te wrecken / resols-
ueerde alleen wech te ghaen / ende hem te borghen / ende sters-
uen ballinck van syn ryck ende staet in een Prouincie dyemen
heet de los Eiguayos / daer heer af was eenen van synen Vas-
sallen / soo volcken als sy hem misten / en cost hy niet verbor-
gen

gen bliuen / sy ghaen orloghen teghens den Heere dye hem hadde / daer sy grooten moort deden tot dat sy hem cregghen / ende ghevanghen in ketenen ende beyen setten in een schip om wech te vueren na Castillie / d'welck verdronck ende veel christenen ende groote quantiteit van gout daer onder was het groot grain dat 3600. Castillanen woech / om dat Godt sulcken onrecht wreken soude.

Het ander Ryck wert genaempt Del Darien daer nu de Coninckelike hauen is al Cabo de la vela / totten noorden / ende de grooter dan Portugal hoe wel voerwaer veel gheluckigher ende weerdigher om bewoont te worden hebbende veel ende groote berghen ende mynen van gout ende koper / seer ryck / waer af de Coninck hiet Guacanagari / onder den welcken waren veel ende seer groote Heeren / vande welke icker veel hebbe gesien ende gekent. Aen het lant van desen voers. Coninck quamp eerst den ouden Admiral dye d'Indien ontdeckte / welcken d'eerste reyse de voers. Guacanagari / als den Admiral het eylant ontdeckte / ontsonck met alsulck beleeftheit ende liefde / ende alle d'ander Christenen dye by hem waren / hielp ende adresseerde (verloren gaende aldaer het schip daer den Admirael op gonck) dat hy in syn eyghen vaderlant ende van syn eyghen anders niet beter onthaelt hadde moghen worden / dit hebbe ick nyten monde vande voers. Admirael. Desen Coninck vliende om het moorden ende wreetheit vande Christenen / verdestruuert ende gepruueert van synen staet / stierf verloren int geberchte / alle d'ander heeren syne ondersaten verghonghen inde Tyrannie ende slavernye / dye onder sal verhaelt worden.

Het derde Ryck ende heerschappie was la Magnana een
wom

wonderlyck seer gesont ende vruchtbaer lant daer nu gemaect wort het beste zuycker vādnyen eylande. De Coninck hiet Caonabo / ende in macht / staet ende grauiteit ende ceremonien van hem te laten dienen ghonck alle ander te bouen. Zy vonghen hem met eene groote subtylheit ende quaetheit wesende sonder achterdencken in syn huys / sy wirpen hem in een schip ende sonden hem na Castillien / ende liggende inde hauen sef schepen om te vertrecken Godt wilde thoonen dat dit met d'ander / was eene groote onrechtveerdicheit ende omghelyck / ende sont dyen nacht groot omweer ende Tempeest / dat alle de schepen soncken met alle de Christenen dyer in waren / ende met den voers. Caonabo / beswaert met ketenen ende boyen. Hy hadde dry oft vier vrome broeders ghelyck hy was / welke gesien hebbende alsulcken onrechtveerdighe geuancnisse van hennen broeder ende heere / misgaders de destructien ende moordenen welke de Christenen in dander landen deden / besunder als sy wisten dat de Coninck hennen broeder doot was / namen de wapenen / om de Christenen aen te grypen ende daer ouer hen te wrecken / maer de Christenen met seker te peerde (welck de schadelicte wapen dye wesen mach teghens d'Indianen is) ghaen tot henwaerts / ende moorden in sulcker manieren dat sy verwusten ende vernielden de helfte van het heel Ryck.

Het vierde Ryck is t'ghene dat genaempt wert de Karagua / dit was gelyck het merck oft hof vād het ghanische eylant / het was reynner inde tale / beter gepoliceert gemanniert / ende gheordoneert / ende passeerde in menichte ende rusticheit vaneeldom (want daer veel heerē ende Elen warē) misgaders in nacheit ende schoonheit van allen den volke / alle d'ander. De Coninck ende heere hiet behechio / hy hadde eē suster genaempt

Anacaona. Dese twee gebroeders deden aende Coninghe van
Castillien groote diensten/ ende weldaden aende Christenen/
dye verlossende uyt groote periclen vader doot/ ende nade doot
vande Coninck behechto/ bleef int lant voer vrouwe Anacaona.
Daer quamp eens de Gouverneur dye het eylat regeerde/
met t' seftich te peerde ende dry hondert te voete/ ende dye te
peerde/ waren suffisant om te bederuen het heel eylant metten
vassen lande/ ende daer quamen sonder achterdencken t' synen
beroepe/ meer dan dry hondert heeren/ vande welke deur bes
droch dede hy setten in een groot stroyen huys de grootste/
ende leuendich verbranden/ alle d' ander met ontallick ander
volck deur liepen sy met henne lancien ende messen/ ende sy
hingen (om haer meer te eeren) de prinsesse Anacaona/ het
ghebeurde dat ennighe Christenen deur compassie oft begeer
te/ namen sommighe kinderkens om te beschudden dat sy niet
gedoot en souden worden/ ende settense achter op peerden/
als daer eenen anderen Spaensjaert quamp van achter ende
deur liep hem met syn lancie/ ander/ synde het kindeken op
d' eerde/ sneden hem de beenen af metten sweerde. Sommighe
van dyen volcke dye vlien costen van dese onmenschelycke
wreetheit/ trocken ouer in een cleyn eylant dat daer by acht
mylen inde Zee leet/ ende de voers. gouuerneur condemnere
de alle dese dye alsoo verlieden/ voer slaue/ om dat sy hen niet
en liden dootslaen.

Het vyfde ryck/ hiet Higuay/ daer heerschapie ouer had
de eene oude Coninghinne Higuinama/ dese hingen sy/ en
de ick sach ontallick veel volck leuendich verbranden ende vers
scheuren/ ende tormenteren/ by diuerse ende nyuwe mannie
ren van dooden ende pynen/ ende slauen maken alle de ghene
dye

dye sy leuendich namen/ ende want de particulariteiten dye in
dit moorden ende verniele van desen volcke syn gheweest/ syn
soo veele datmense in veel schryu. ns niet en soude kunnen bes
grypen (want inder waerheit ick ghelooue dat hoe veel dat
men seyde/ datmen van duy sent deelen niet een en soude kun
nen uyt drucken) Ick wil alleenlick int t' gene dat het voers.
seyt van orloghe raectt besluyten/ seggende ende affirmeren
de dat voer Godt ende in myne consciencie ick voer seker hou
de dat tot alle dese onrechtveerdicheden ende boosheit/ ende
ander dye ick late ende soude kunnen ghesegghen/ d' Indias
nen niet meer oorsaken en ghauen noch schult en hadden dan
en soude moghen gheuen ende hebben/ een conuent van goede
ende wel ghereguleerde religieusen/ om hen te roouen/ doot
slaen/ ende d' ouerblyuende stellen in ewighe geuancnisse en
de slavernie/ meer affirmere ick dat totter tyt dat al de groote
menichte van volcke van dit eylant doot ende verwust was/
dat sy teghens den Christenen niet een dootsunde alleen wel
cke voerden menschen straf baer soude syn/ en deden/ ende de
ghene dye alleenlick syn gerescrucert voer Godt/ ghelyck bes
gheerlicheit van wreacke/ haet ende rancueur welck sy teghens
atsulcke Capital vianden ghelyck hen de Christenen waren
souden hebben moghen draghen/ gelooue ick dat vielen in seer
luttel persoonen ende waren luttel meer hittich ende scherp
(soo ick wete deurde groote experiencie dye ick van hen hebbe)
dan van kinderen van thien oft twaelf jaren/ ende ick weet
sekerlick ende ontwyselick dat d' Indiane altyt seer rechtveer
dighe orloghe teghens den Christenen hebben geuert/ ende
dat de Christenen/ eene noch egheene dye rechtveerdich was/
teghens d' Indianen noyt en hadden/ maer wel warense alle
duyvelsche ende seer onrechtveerdich ende veel meer danmen
E iij. soude

soude kunnen seggen van ennighen tiran ter werelt/ ende van
ghelycken/ affirmere ick van alle de ghene dye sy Alomme in
de Indien gedaen hebben.

Als nu d'orloghen/ende dooden vande mans (ouerblu-
uende gemeynlick de ionghers/ vrouwen ende kinderen) een
eynde hadden/sy deyleden de voers. ouerblyuende onder hen/
ghevende aen eenen/dertich/ aen een ander veertich/ aen som-
mighen hondert ende tweehondert persoonē/ soo een yglick wel
metten ouersten tiran dye sy hieten Gouverneur stont/ onder
dit coleur dat hysse soudent leeren inde saken vanden gelooue/
synde de Christenē selue gemeynlick al Idioten/ wreede mens-
schen/uytnemende girich/luxurieux/ende en weten van gheen
ander Ziel sorghe/dan dat sy d'Indianen dye hen ghegheuen
ende beuolen syn/ seynden de mans inde mynen om gout wyt
te grauen/d'welck is eenen onlydelycken arbeit/ ende de vrou-
wen inde schurē ende lanthuysen/ om de lantnaringhe te doe/
arbeit voer seer starcke mans/sy en ghauē den eenen noch den
anderen niet t'eten dan cruyt ende dinghē van geender substan-
cien/het melck verdroochde dē vrouwē inde borstē ende alsoo
stiruen in cortten tyt alle de kinderkens / ende omdeswil dat
de mans verre vande vrouwen waren/ende dye nummermeer
en saghen/de generacie verghonck/de mans stiruen van arbeit
ende honger inde mynen/ende de vrouwen van ghelycken int
lantwerck/ ende alsoo failleerde in dat eylant sulcken ende soo
grooten volck/ soo oock Alomme inde werelt/ soude gedaen
hebben hadde alomme soo gedaen gheweese.

Te seggen de swaer lasten van dry ende vier Arouas/
Carouas is 25. pont dye sy hen opleyde ende d'Indianen droe-
gen

gen hondert ende tweehondert mylen/ ende dat de Christenen
deden hen seluen draghen in Hamacas/welck syn ghelyck net-
ten want hysse altyt gebruyecten als mylen/ inder vuegen dat
sy weerē opte schouwerē hadden ghelyck seer verwoerde ende
gematteerde beesten/ te seggen oock de geesselē/ stocken/ souffe-
letten/ vuysten/ vloecten/ ende ander duysent sorten van tor-
mentē dye sy hen int arbeiden ghauē ende aendedē/ inder waer-
heit het en soude in veel tyts ende pampiers niet kunnen vers-
uaet worden/ ende het soude den menschē vervaren ende doen
verschricken. Het staet te noteren dat het bederven van desen
eylande ende landē begost van datmē daer wiste d'aslyvicheit
vande deurluchtichste Coninghinne/vrouwe Isabel/d'welck
was int iaer 1504. Want tot dyen tyt toe haddemen alleenlick
in dit eylant deur onrechtve. dighe orloghen ennighe Prouin-
cien verdestruuert/ maer niet teenemael/ ende dit voer het
meeste deel ende bina al wert voer haer verborgen/ Want de
Coninghinne (dye in glorie sy) droech sunderlicke sorghe ens-
de hadde eenen wonderlyckē yuer totte behoudemisse ende pro-
speriteit van dit volck/ soo wy wel weten/ dye d'effect met ons-
sen ooghen ende handē ghesien ende ghetaft hebbe. Men moet
oock eenen anderen regle hier inne teekenen dat de Christenen
in allen canten van Indien daer sy ghecomen syn/ van daghe
tot daghe hoe sy daer langher gheweest syn/ altyt heñen wreets-
heden verdruckinghen ende abominabelen ouerlast ende ghes-
welt ouer dat onnoosel volck ghongen vermeerderende ende
scherpende met nyew manieren van tormenten/want
Godt lietse teenemael t'seffens vallen in
eenen verkerden sin.

Van

Van d'eylanden van sint Juan ende Jamayca.

De Spaenjaerts quamen inde voers. eylanden van sint Juan ende Jamayca welke niet dan schoone hoauen ende volle bicoruen waren/ int iaer 1509. met alsulcken proposte/ ende ten eynde als sy waren gheweest in d'eylant van Española/ sy deden daer van ghelike een grootē ouerlast ende sunden ende meer ander seer notable ende groote wreetheden/ meer doodende brandende/ brayende/ worpende voerde felle honden/ ende daer na verdruckende/ tormenterende ende quellende inde mynen ende anderen arbeit tot dat sy consumeerde ende te niet deden alle dat ongesluckich onnoosel volck. Daer waren in beyde d'eylanden meer dan ses hondert duysent Zielen/ ende ghelooue wel meer dan een millioen/ ende daer en sijn heden daechs in elck niet twee hondert personen/ d'ander sijn
Sacramenten.

Van

Van het eylant Cuba.

Niet iaer 1511. quamen de Spaenjaerts int eylant Cuba/ welck soo ick geseet hebbe soo lanck is als soude moghen sijn van Balsladolid tot Roome (daer groote Provincien ende volck in waren) sy besghosten ende eynden op sulcker wis als bouen staet ende veel meer/ ende met meerder wreetheit/ hier gebeurden veel notable stucken/ Enen Cacique ende Principalen heere dye genaempt was Hatuey/ ende was ouercomen van d'eylant Española tot Cuba met veel van sijn volck om t'ontghaen de calamiteyten ende ommenschelyke quade daden vande Christenen ende wesende int voers. eylant van Cuba/ ende hebbende verstaen dat de Christenen daer arriveerden/ vergaderde veel oft al sijn volck ende seyde hen/ ghy weet nu hoe dat men seet dat de Christenen hier ouercomen/ ende ghy hebt by experientie bevonden hoe dat sy getracteert hebben alsulcken ende alsulcken heeren/ ende het volck van Hayti (welck is Española) het selfde comen sy hier doen. Weet ghy waerom dat sy dat doen? Sy antwoerden neen/ dan dat sy van Natusren sel ende boos waren. Hy seyde/ dat sijn alleen daerom niet en deden/ maer wel dat om dat sy eenen voer Godt houden dye sy aenbieden ende seer lief hebben/ ende om dyen van onste Crye

te cryghen om t'aenbidde/ arbeiden sy om ons t'onderworpen
ende te dooden. Hy hadde by hem een coffertken vol gouts ens
de ghesteente/ ende seyde/ siet hier den Gode vande Christe
nen/ laet ons hem (duncket v goet) Areytos maken (welck
syn dancen) ende moghelyck het sal hem aengenaem syn/ ens
de hy sal hen beuelen dat sy ons geen quaet en doen / sy riepen
al/ t'is goet/ t'is goet/ sy danstender voer tot dat sy al moede
waren/ ende daer seyde de Heere Hatuey : siet hoe dat het sy/
ingeval dat wyen bewaren sy sullen om hem te cryghen ten
lesten ons dooden/ latten ons in desen riuiet worpen / sy was
ren al van aduysse dat men dat doen soude/ ende alsoo wirpen
sy het coffertken in eenen grooten riuiet dye daer was.

Desen Cacique ende Heere vluchte altyt voerde Chris
tenen van dat sy int eylant van Cuba quamen/ als/ dyese wel
kende/ ende veruoverde hem als hyse gemoette/ ten lesten vvert
hy ghevangen / ende om dat hy alleenlick vliede voer soo boos
se ende wreede menschen ende defendeerde hem teghens den
ghenen dye hem wilden dooden ende met allen syn volck tot
ter doot verdrucken / leuendich verbrant / als hy ghebonden
stont aenden staect / eenen heyliggen man religieus van sinte
Franciscus dye daer was/ seyde hem sommighe dinghen van
Godt ende van onsen gelooue (dye hy noyt gehoort en had
de / ende mochten genouch syn in dyen cleynen tyt dye den
hencker hem ghaf/ ende soo verre hy dat wilde geloouen dat hy
inden hemel / daer d'ewighe glorie ende ruste was ghaen
soude/ ende ingeval niet / dat hy inde helle varen soude/ ende
lyden d'ewighe tormenten/ ende pyne / hy een luttel pensens
de/ vraechde oft de Christenen inden hemmel ghongen / de
religieus antwoerde ja maer de goede / de Cacique replicte
erde

erde terstont sonder meer te dencken / dat hy daer niet en wils
de ghaen maer wel inde helle om niet te wesen daer sy waren/
noch soo wreeden volck te sien. Dit is de fame ende eere dye
Godt ende ons gelooue deurde Christenen dye in Indien
gheghaen syn/ hebben ghewonnen.

Eens / comende ons vrindehlyck met spysse thien mylen
verre van een groote vleckte te gemoete groote menichte van
Indianen/ ende gheuende ons seer veel visch/ broot/ cost/ met
al dat sy meer vermochten. de duyvel besat subitelicck de Chris
tenen / ende sy vernielden metten sweerde in myne teghens
woerdicheit sonder redene oft oorsake dye sy hadden meer dan
dry duyssent Zielen dye daer voer ons saten mans vrouwen
ende kinderen / daer sach ick sulckē wreetheit dat noyt niman
dpergelycke en sach noch en dachte te sien.

Op een ander mael luttel daghen daer na liet ick weten
met verskeringhe dat sy niet vreesen ende souden / allen den
heeren vande Prouincie de la hauana / want sy van myn cres
dient hadden hooren seggen/ dat sy hen niet en souden absentes
ren / maer dat sy ons teghen comen souden / datmen hen niet
misdoen en soude / want ouermits het voerleden moorden
was het geheel Lant vervaert / ende dit dede ick met aduys
vanden Capiteyn / als wy daer ontrent waren / quamen
ons ontfanghen eenentvintich Heeren ende Caciquen / ende
de Capiteyn vinctse terstont allegader / brekende de verskes
ringhe dye ick hen gheghueen hadde / ende wildeffe t'sanders
dachs leuendich verbranden : seggende dat goet waer dat
mense verbrande want sy metter tyt souden moghen en
D ij nich

nich quaet doen. Ick vont my wel beladen ende in groote pynne om hen lieden te salueren/ten lesten sy ontquamen.

Nademael dat alle d'Indianen vande lande van dit eylant waren gheset inde slavernie ende Calamiteit van dye van Spannola siende dat al stirf ende vergonck sonder remedies/sommighe begosten te vluchten nade berghen / ander uyt desperatie hen te verhanghen mans ende vrouwen / ende de kinderen tsamen met hen / ende om de wreetheit van eenen Spaeniaert/groot tiran (welcken ick kenne) verhinghen hen wel twee hondeet Indiane / by dese maniere bedirf veel volcx.

In dit eylant was eenen officier vanden Coninck/welcken sy ghauen inde deylinghe dry hondert Indianen / ende ten eynde van dry maenden hadder hy ghedoot inden arbeit vande mynen de twee hondert ende t'seuentic / inder vuegghen datter hem maer en bleuen dertich / te weten het thiende deel/daer na ghauen syer hem noch eens soo veele ende meer / ende van ghelycken/dede hyse sterue / sy ghauender hem altyt meer / ende meer vernielde hyer / tot dat hy oock stirff / ende de duyvel namp hem ende syn Ziele wech.

In dry oft vier maenden wesende ick daer tegenwoertich / stiruen van honger / om dat de vaders ende moeders inde mynen gedreuen waren / meer dan seuen duysent kinderrens.

Ander schruemelycke dinghen sagh ick / daer na ghonghen se d'Indianen dye opte berghen gevloten ware jaghen / daer sy wonderlycken grouwel bedreuen / ende alsoo verdestruerden sy het voers. eylant / welcke wy nu onlanx sagen / ende t'is een groote dernisse te sien hoe dattet verwoest is ende desert geworden.

Van

Zanden vasten Lande.

In jaer 1514. quamp int vast lant eenen onsaligen Gouverneur uyt nemende wreeden tiran sonder enich metlyden noch wysheit ghelyck een instrument van Gods thorne / see bequaem om daer te stichten ende besetten / met veele Spaeniaerts / ende hoe wel dat sommighe tirannen hadden opt vast lant gheweest ende hadden seer gemoort / ende geschandalisert veel volcx / het en hadde nochtans maer aenden Zeekant gheweest / afworpemde ende roouende t'ghene dat sy costen / maer desen ghonck alle dans der dye voer hem oock in alle d'eylanden gheweest hadden / te bouen / soo oock alle syne boose daden alle voergaende abominacien ende grouwel ouerwonnen / niet alleenlick aenden Zeekant / maer oock in groote landen ende rycken. Hy verwoeste ende doode / ende wirp uynemende groote menichte van volcke inde helle. Hy verwoeste veel mylen bouen el Darien tot het ryck ende Prouincie van Nicaragua ingesloten / d'welck syn meer dan vyf hondert mylen / ende het gheluckichste ende meer bewoont lant datmen geloofte inde werelt te syn / daer veel groote Heeren waren / ontallicke ende groote vleck / seer grooten Ryckdom van gout / want tot dyen tyt toe een was n'ighers soo veel bouen d'eerde gebleken / want al ist alsoo dat d'eylant Spannola hadde hina Spanien vervult met
D iij. gout/

gout / ende dat synder / nochtans soo wast deur d'Indianen
uyt het diepsten vander eerden vande voers. mynen daer sy
soo ghesect is stiruen / ghehaelt.

Desen gouuerneur ende syn volck vonden nyeuwe ma-
nieren van wreetheden ende tormenten om dat sy hen het gout
ontdecken ende gheuen souden. Daer was eenen van synen
Capiteinen. dye in een Incomen (welcke hy dede deur syn bes-
uel / om te roouen ende het volck uyt te royen) vermoorde meer
dan veertich duysent Zielen dye vernielende metten sweerde /
leuendich verbandende / worpende voer de felle honden / ende
tormenterende met diuerse tormenten / welck met synen ooghen
een religieus / broeder Franciscus van S. Roman met hen
ghaende / sach.

Ende de boose blintheit dye altyt tot noch toe inde ghene
dye d'Indien hebben gheregeert is geweest int seyt vande In-
dianen te bekeeren ende behouden (d'welck sy altyt (dit segghe
ick mette waerheit) belangende de daet ende effect hebben ge-
postponeeret ende nagelaten / hoe wel dat sy met woorden an-
ders hebben ghethoont ghecoloreert ende ghesimuleert) is tot
sulcken diepte ghecomen dat sy hebben gheimagineert gheprac-
tiseer ende beuolen / datmen den Indianen vermanen soude
dat sy het gelooue aennemē / ende den Coninghen van Castil-
lien d'obediencie gheuen souden / anders dat zy hen met orlo-
ghe te vier eende te bloede vervolghen souden / doodē ende vane-
ghen / al oft de sone Goids dye stirff voer elcken eenen van hen
lieden hadde in syn weth beuolen als hy seyde : Euntēs / docete
omnes gentes / datmen dye vreesame ende stille heydenen en-
de

de dye in hen eygen lant syn / versueken ende aengeuen soude
dat sy het Christen ghelooue aennemē souden / ende soo vers-
re sy sonder ander predicatie oft leere dat niet doen en wilden /
noch hen alsoo onderworpen onder de heerschappye vanden
Coninck dye sye noyt en hoorden noch en saghen / ende besuns-
der wyens volck ende boetschap soo wreede / ombarmheritghe /
ende grouwelycke tirannen syn / dat sy daerom verbeuren sou-
den hen gout / Lant / Liberteyt / wyuen / Kinderen / met allen
hen leuens / d'welck is een absurd ende sot dinct / weerdich alle
lasteringhe / spottinghe / ende helle / als dan alsoo desen boosen
ende onsalighen gouuerneur instructie hadde dat hy de voers.
vermanighen ende versueken doen soude / om de selue meer te
iustificeren / wesende andersyns van hen seluen onredelick /
absurd ende uyter maten onrechtweerdich / beual / oft de moors-
denaers dye hy sont / dedent van hen selue / dat sy / als sy ghons-
ghen inde nacht af loopen ende roouen ennighe vleecke daer
sy wisten dat gout was / wesende d'Indianen in henne huysen
sonder achterdencken een halue myle van daer / onder hen sel-
uen / vercondigden / oft lasen de voers. vermaninghe oft vers-
ueck / seggende : O Cacique ende Indianen van dit vast
lant van alsulcken vleecke oft plaetse / wy laten v weten datter
eenen Godt is / eenen paus ende eenen Coninck van Castil-
lien welck Heere ouer dese landen is / compt terstont om hem
d'obediencie te gheuen / doet ghyt niet / weet / dat wy v met
orloghen vervolghen sullen / dooden ende vanghen / ende tes-
ghens den dagheraert slapende d'onnossele met henne vrou-
wen ende Kinderen / vielen inde vleecke / stekende Vier inde
huysen / welcke gemeynlick van stroo waren / ende verbrans
d. n. de Kinderen ende vrouwen leuendich / ende veele sloeghen
sy. 8

hyer doot eer sy wacker werden / de ghene dye sy wilden het leuen behouden / dooden sy met pynighen om dat sy hen seggen soude van ander contreyen daer gout soude moghen syn / oft van meer gouts dan sy daer vonden / de reste sloeghen sy int yser ende maectense slauen / daer na wesende het vier gheeynt oft gheblust / ghongen sy het gout dat inde huysen was sucke / In soodanighe wercken occupeerde hem desen verlore mensch met alle de boose Christenen dye hy hadde van het jaer veers thien tot het jaer eenentwintich oft tweentwintich seynende in sulcke intreem vyf ofte sesz ende meer dienaers voerde welke sy soo veel deelen (bouen het gene dat hem competeerde als Caspitein gerael) van al het gout / peerden ende Joucelē dye sy roofden ende slauen dye sy maecten / assigneerden ende ghasuen / van gelycken deden d'officiers vanden Coninck seynende derwaerts soo veel knechten als sy costen / ende den eersten bischop van dat Ryck sont alsoo wel doek de syne om deel inde voers. eomenschappe te hebben. Sy roofden op den seluen tyt na dat ick kan ordeelen meer dan een millioen Castillanen gouts / noch meyne ick dat ick te luttel segghe / ende men sal niet bevinden dat sy den Coninck meer souden dan dry duysent Castillanen van al dat sy gherooft hadden ende sy hebender meer dan acht hondert duysent zjelen vernielt. D'ander tirannen gouerneurs dye daer na volchden totten Jaere van dryendertich / dooden ende ghedoochden datmen doode deurde tyrannische slauernie welke d'orloghe mede bracht, de ghene dyer resteerden.

Onder ontallicke boose stucken dye desen dede / ende liete doen ten tyde dat hy Gouverneerde / was / dat gheuende hem een Carique oft heer ghewillich oft deur vreesē (soo gheloofer
lycker

lycker is) neghen duysent Castillanen / daer mede niet te vreden wesende / vonghen den voers. Heere ende bonden hem aen eenen staek sittende op d'eerde met uytghereckte voeten / ende deden daer vier aen om dat hy meer gouts geve soude / hy sont t'synen huysē ende liet ander dry duysent Castillanen brenghen / sy pynighen hem wederom / ende niet meer ghevende want hy niet en hadde oft want hyt niet geven en wilde / wert in sulker manieren mishandelt ende gherooft dat het merch uyt syn planten kisten ende liep / ende sturf alsoo. Op dese wyse dooden ende pynichden sy seer dickmael de heeren om van hen gout te hebben.

Op eenen andern tyt gaende seker companie Spaens jaerts om te roouen ende dooden / quamē aen eenen berch daer in veel volcx ghevluicht ende gheborgē was / om t'ontgaen sulcken asgryselijcken handel vande Christenen / ende omver siens hen ouervallende / namen t'seuentich oft tachtentich ionghe dochters ende vrouwen / doot blyuende veel dye sy costen doot slaen. T'sanderdaechs quamen by een veel Indianen ende ghonghen tuschen de Christenen vechtende om henne vrouwen wederom te hebben / ende de Christenen siende dat sy gedronghen ende vermeestert werden / ende nochtans niet willende den roof verlateē / staken henne sweerden inde buyken vande voers. vrouwen ende dochteren / ende en lieten nimans leuent. De Indianen / dyen het herte crimpte van weedom ende droefheit maecten groot misbaer ende riepen : O boose menschen / wreede Christenen / a las yras matays? dat is te segghen / doot ghy de vrouwen (sy heeten in dat lant de vrouwen yras) al oft sy wilden segghen / t'is een tecken vā abominable ende wreede beestelijcke menschen / datmen de vrouwen doot.
E Thien

Thien oft vyfchien mylen van Panama woonde een groot heere genaempt Paris seer Ryck van gout / de Christenen ghonghen derwaerts ende hy ontfinsse al / oft syn broeders gheweest hadden / ende beschonck den Capitein met vyftich duysent Castellanen / de Capiten ende Christenen lieten hen duncken dat d'eghene dye soo veel ghewillich ghas / groote schatten moest hebben (d'welck d'eynde ende vertroestinghe van hennen arbeit was) sy dissimuleren ende segghen dat sy wilden vertrecken / ende inden dagheraet keeren sy wederom ende vallen inde vleeke daer gheen achterdencken en was / sy dooden ende verbranden veel volcx ende roofden vyftich oft t'fessich duysent ander Castellanen / ende de Cacique ontsquampt. Hy vergaerde terstont het meeste volck dat hy cost / ende binnen twee oft dry daghen achterhaelde hy de Christenen / welcke droeghen hen hondert en vertich oft veertich duysent Castellanen / ende sloecher vromelick in ende versloech vyftich Christenen ende namp hen al het gout / d'ander wel ghequetst synde ende de vlucht nemende / ontquamant.

Daer na quamender veel Christenen wederom ende verstrueerden den voers. Cacique met ontallike menichte van synen volcke ende de reste dooden sy inde ghewoonlike slauerijne / Inder vueggen dat heden daechs daer gheen voetstapenoch tecken en is dat daer ennighe vleeke gheweest is / oft mensch geboren / in vertich mylen dye al vol van volck van heerschappie waren / dit een wort niet ghebrent onder de moorderijen ende destruetien welcke desen onsalighen mensch met syn gheselschap inde Landen dye hy verwoeste / dede.

Van

Landen Prouincien van Nicaragua.

In jaer 1522. quampt ter quader Bren desen tiran verdrucken / de seer gheluckighe Prouincie van Nicaragua : wy soude kunnen dechiffreren het gheluck / ghesontheit / lusticheit / prosperiteit van dese Prouincie / ende frequentie ende stichtinghe van haren volcke ? Het was voerwaer een sake om te verwonderen / te sien hoe beset van steden ende vleecken / welcke bycans inde lengde dry oft vier mylen durden / vol van wonderlycke boomgaerden welcke causeerden uytmende groote menichte van volcke / dit volck (want het effen ende plat lant is daer sy hen niet en costen borghen inde bergghen / ende liefelick ende lustich / dat syt qualick costen laten daerom sy dock veel persecutien leden ende hadden gheleden ende de soo veel alst hen muoghelyck was verdroeghen de tiranien ende slauerijen vande Christenen / ende om dat sy van naturen suethertich ende vreesaem syn) dede desen tiran met de tirannen syn medeghesellen dye hem hadden het ghansche ander ryck helpen destrueren / soo veete schaden / soo veete moorderijen soo veel wreetheden soo veel benautheden ende onrechtveerdicheden / dat gheen menschen tonghe dat soude kunnen ghesegghen. Hy sonter vyftich te peerde / ende dede asserennen een heel prouincie grooter dan het graesschap van Antyllon sonder daer te laten leuen man noch vrouwe noch ouers

E ij.

ders

ders noch kinderen / om seer cleyne sake / te weten om dat sy
soo volden niet en quamen als hyse deden roope / oft en brocht
ten soo veele lasten manz (welck is het coren van dyen lande)
oft soo veel Indianen om hem oft ander van syn geselschap
te dienen. Want aenghestien dat het lant effen was / niemant
en cost voerde peerden ende syne helsche gramschap vlieden.
Hy sont Spaeniaerts om Intreen te doen / dat is om te gaen
roouen ende moorden Indianen in ander Prouincien / ende
liet de moorders ende roouers wech leyden soo veel Indianen
uyt vredelycke vleckten ende dye hen dienden als sy wilden
hebben / de welke sy sloeghen int yser om dat sy niet verlaten
en souden de lasten van dry Arouas (een aroua is 25. pont)
dye sy hen opleyden / ende het gebeurde te meer reysen dat
hy dat dede / dat van vier duyfent Indianen niet sef leuens
dich wederom tot hennen huysen en keerden sy lietense al doot
lanx de wegghen ligghen / ende als sommighe mue waren en
de despereerden om de sware lasten dye sy droghen / ende wer
den cranck van hongher arbeit ende weeckheit / om de ketenen
niet t'ontdoene sy sneden hen neffens den halsbant het hoofe
af / welck viel op deen syde ende het Lichaem op dander. Dats
men nu bestene wat dander ghevuelden / dye voer ende achter
ghongen / ende alsoo / als men ghelycke bevaerden aennam /
(soo d' Indianen wel hadden gheexperimenteert datter nie
mant wederom en quamp) als sy van huys ghonghen kretens
se ende suchten / seggende / dat is den wech daer lanx wy ghon
ghen den Christenen dienen / ende al wast dat wy seer arbeys
den / ten lesten quamen wy na ennighen tyt t'huys by onse
huysvrouwen ende kinderen / maer nu gaen wy sonder hope
van nummermeer wederom te comen noch hen te sien / noch
meer te leuen. Eens om dat hy wilde nyeuw wydeylynghe
doen /

doen / want hem soo luste / ende oock seetmen om dye te nemen
den ghenen dye hy niet lief en hadde ende te gheven dyen hem
goet dochte) was oorsake dat d' Indianen dyen sayt niet en
sayden / ende alsoo daer gheen broot en was / de Christenen
namen den Indianen affoo veel manz als sy hadden om hen
ende henne kinderen te onderhouden / waer deur daer van hong
gher stirven meer dan twintich oft dertich duyfent Zielen / en
de het gebeurde dat een moeder haren sone van honghers we
ghen at.

Alsoo de vleckten welke sy bewoonden / waren al eenen
lustighen pos / de Christenen logeerden daer hen deel viel / oft
(soo syt heeten) hen in commende ghegheuen was / ende dres
uen daer henne lantnaringhe hen onderhoudende vanden aer
men cost vande Indianen / ende alsoo namen sy hen particu
lier lant ende hoeven daer sy op leefden / Inder vuegghen dat
de Spaeniaerts in henne huysen hadden / alle d' Indianen
heeren / ouders vrouwen / kinderen / ende sy moeten hen dienen
nacht ende dach sonder rusten / totte kinderkens toe soo vol
ken als sy hen opte beenen kunnen houden / sy occuperense
eenyghelyck int ghene dat hy kan doene ende in meer dan hy
vermach / ende alsoo hebben syse gheconsumeert heden dachs
de luttel dyer ouerghebleuen syn / niet hebbende noch moghen
de hebben eyghen huys noch dinck ter Werelt / daer in sy te bo
uen ghaen d' onrechtveerdicheden van deser sorten dyemen
int eylant Espannola dede.

Zy hebben veel volcx in dese Prouincie beswaert ende
verdruct / ende syn oorsake gheweest va henne vroeghe doot /
doende hen draghen het houtwerck van dertich mylen totte
E iij. hauen

hauen toe / om schepen te maken / ende honig ende was inde
berghen daer sy vande Tigris versloenden worden / sueten /
ende sy hebben gheladen ende laden nu / de vrouwen dye groot
gaen ende dye eerst ghebaert hebben ghelyck beesten.

D'afgryselijcke pestilencie welcke Principalick dese pro-
uincie heeft ghestrueert / heeft gheweest / dat de Gouverneur
toeliete den Spaeniaerts dat sy slauen aende Caciquen ende
Heeren vande steden ende vleckten henschien souden / een yegh-
lyck begheerde alle vier oft vyf maenden oft soo dicwils als
de gouverneur dat ghedoochde oft ghunde / vyftich slauen met
drey gementen inghevalle sy dye niet en gauē / dat syse leuens-
dich verbranden souden oft voerde felle honden worpen / ende
alsoo d'Indianen gemeynlick gheen slauen en hebben (ten
hoochsten een Cacique oft Heer dry oft vier) de Heeren
ghonghen ende namen eerst alle de weesen / ende daer na
henschien sy aende ghene dye twee sonen hadden eenen dyer
dry hadden twee / ende by desen middel volmaeckten de Caci-
quen het ghetal d'welck den tiran begheerde / met groot schrey-
en ende kermen vanden volcke (want het is volck dat schynē
henne kinderen bouen ander seer lief te hebben) Alsoo sy dat
soo dickmaels deden / verwoesten sy vanden Jaer 23. af / tot
den jaer 22. al dat heel lant / want sy souden sefs oft seuen jaers
lant vyf oft sefs schepen om alsulcken comenschap / wech nes-
mende alle dye groote menichte van volcke / ende vercochtense
voer slauen te Panama ende in peru / daer sy al ghestoruen
syn / want het is duysentmael gheverificeert ende gheexperis-
menteert / dat wech nemende d'Indianen uyt hen vaderlant /
sy terstont te lichtelijcker sterven / want syse niet altyt t'eten en
genen / ende en schoonnense niet inden arbeit / ghelyck syse niet
en vers

en vercoopen noch d'ander coopen dan om t'arbeiden. Op
dese maniere hebben sy meer dan vyf hondert duysent per soe-
nen uyt dese Prouincie ghetrocken ende slauen ghemaect wes-
sende soo vry als ick ben. Deur de helsehe orloghen dye de
Spaeniaerts hen hebben aenghedaen ende d'afgryselijcke ser-
uituyt daer syse in setten / hebbender tot nu toe ghedooft meer
dan vyf oft sefs hondert duysent / ende noch alle daghen doen /
binnen 14. Jaeren is alle dese ellende ghedaen geweest / daer en
syn nu inde ghansehe prouincie van Nicaragua niet bouē vier
oft vyf duysent personen dye sy daghelix deurde continuelle
diensten ende verdruckinghe oock vernielen / ende het was / sco
gheseet is / een vande meest bewoonden landē vanden werelt.

Van nyeuw Spaniē.

In jaer 1517. wert nyew
Spanien ontdeckt / ende int ontdeckē wer-
den deurde ghene dyet vonden onder den
Indianen groote schandalen ende moor-
deryen ghedaē. Int jaer 1518. ghongen des-
se dye hen Christenen heeten / daer reouen
ende moorden / hoe wel dat sy segghē dat sy ghaen en te stich-
ten ende besettē / ende van dit jaer 18 tot nu toe 1542. is ouer ges-
stort ende ten hoochsten ghecomen alle de boosheit / alle d'on-
rechtveerdicheit / allenden ouerlast ende tiranie dye de Chris-
tenen in Indien hebben ghedaen / want sy hebben teencmael
verloren alle vreesse van Godt ende den Coninck / ende sy
hebben

hebben hem seluen verghten / want den ouerlast wreetheit/
grouwel/moorderyen/ destructien/verwoestinghe/ roouerye/
ghewelt ende tyrannien in sulcken ende soo veel vasten landen
gheperpetreert / syn soo bouen alle mate ende excessif dat al
t'ghene dat wy geseet hebben niet en is in comparatie van het
ghene dat hier ghedaen is. Want al seyden wy wel al/wesens-
de ontallick t'ghene dat wy laten te segghen / ten is niet te ghes-
lycken by dit dat t'edert het Jaer 1518. tot nu 1542. gedaen 51.
gheweest/ ende heden daechs inde maent van Septemb. wort
noch meer met alle abominacie gedaen ende voerts ghekeert/
op dat den regle dye wy te voren gheteeckent hebben waer sy/
te weten dat altyt van het beghinsel af alle quaet ende boosheit
is ghaen wasende / ende meerderende in allen iammer ende
helsche daden/ Inder vueghen dat d' Incomen vande Spaen
iaerts in nyeuw Spanien / d'welck was den 18. April / Anno
1518. totten Jare 1530. welck waren twaelf Jaren / durde het
moorden ende grouwel welck de bloedighe ende wreede han-
den ende messen vande Spaeniaerts continuelyck bedreuen
in vier hondert vyftich mylen / bycants ront omme Mexico
ende daer ontrent/daer in begrepen vier ende vyf Rycken soo
groot ende veel beter dan Spanien. Alle de steden waren vol-
der van volcke dan Toleden / Siuillien/ Balladolid / ende
Caragoca/ t'samen met Barcelonen / want daer en is / noch
noyt en was inde voers. steden soo veel volck als gode sette/
ende was inde voers. 450. mylen / welcke int ronde uyt bren-
ghen duysent acht hondert mylen.

De Spaeniaerts binnen de voers. twaelf Jaren / inde
voers. vier hondert vyftich mylen hebben ghedoot metten
sweerde/lancien/leuendich brandende / vrouwen ende kindes-
ren/

ren / ouders ende ionghers meer dan vier millioenen Zielen/
durende (soo ghesect is) t'ghene dat sy heeten conquistas/ syn
de fortelycke inuasiën van wreede tyrannen / verduempt niet
alleen byde wech Goids maer oock by alle menschelycke or-
donancien wesende booser dann de ghene dye den Turck om
te destrueren de Christen Kercke/ doet/ ende dit sonder de ghes-
ne dye sye hebben vernielt ende daghelic vernielen inde voers.
tyrannische slauernye verdruckinghe ende continuele vexacie/
ghene menschen tonghe/ gheleertheit noch cloeckheit en waer
suffisant om particulierlick te verhaelen de grouwelycke fey-
ten/welcke verscheyden/ t'samen in een/ ende ennighe na henn-
ne circonstancien ende qualiteyten dyese beswaren / gheconfis-
dereert / dese gemeyn openbaer vianden vanden menschely-
ken gheslachte aldaer in dyen byvanck hebben ghedaen ende
aengherecht. Inder waerheit men en soudt nau met groote
neersticheit/tyt/ende schryuens/ volcomelyck kunnen uyt ghe-
legghen/nochtans sal ick ennighe segghen / onder protestacie
ende eedt dat ick niet en meyne dat ick sal aennoemen een deel
van duysent.

Van nyeuw Spanië.

Inder ander moorden des-
den sy desen in een stat / groote van ders-
tich duysent inwoonderen/ gheheten Cho-
lula. Comende den Christenen te ghes-
moete alle de heeren vander Stat / ende
byvanck / ende eerst de priesteren metten
opper-

opperpriester in processie/ ende met eerbiedinghe ende reueren-
cie/ ende leydende de selue in middē logeren inde stat inde huys-
sen vanden heere oft principale heeren / de Spaenjaerts delis
bereerden aldaer een moort ende (soo sy spreken) straffe aentes
rechten om in heet heel lant Alomme vreesse te jaghen ende
henne sterheit te bewysen / want dit was altyt henne maniere
van doen Alomme inde landen daer sy inquamen / te weten/
dat sy deden een wreede ende notable moort/om dat dye saechte
moedighe schapen voer hen beuen souden. Inder vneughen/
dat sy tot dyen eynde eerst deden roepen alle de Heeren/ende
elen vander stat ende van al hen ondersaten metten principa-
len heere/ ende alsoo sy quamen den Capiteyn spreken / wer-
den terstont sonder dat ymant de tydinghe cost ghedraghen/
aenghetast ende ghevanghen. Sy hadden hen gheheysche
vyf oft ses duysent Indianen om hen packen te draghen / dye
terstont al quamen/ende werden inde pleese vanden huysse ghe-
set. Het is om groot metlyden ende dernisse te hebben/te sien
dese Indianen als sy hen ghereert maken om opte laden de
lasten ende packen vande Spaenjaerts / want sy comē naecte
alleenlicke ghedeckt hebbende henne schamelheit/ ende met een
netteken opte schouweren met hennen aermen cost/ sy vallen
huckende opte knyen ende hielen ghelyck seer tamme lammes-
ren/ wesende al vergadert t'samen opte pleese met meer ander
Volck datter om stont / de Spaenjaerts in wapenen wesende
besetten de porten vande pleese/ om te wachten/ ende alle dan-
der dyer meer waren smyde de daer op ende met heñe sweerden
ende Lancien brenghen al dese schapen / datter nyemant af en
quamp/om den hals. Twee oft dry daghen daer na quamen
veel Indianen heel bebloet dye hen gheborghen hadden ons
der de dooden/ te voerschyne / sy ghonghen al crytende voerde
Spaens

Spaenjaerts biddende om ghenade / dat syse niet dooden en
souden / Waer mede zy nochtans gheen compassie en hadden
noch en ghebruycke ennighe misericordie/maer soo sy voort
quamen soo hiense in stucken. De Capiteyn beual datmen
al de heeren dye meer dan hondert waren ende dye sy ghebon-
den hadden/leuendich aenstaken verbranden soude/ nochtans
eenen dye moghelyck den principaelsten was / ende Coninck
vanden Lande vont middel om hem t'ontbinden / ende ver-
trock met ander twintich oft dertich oft veertich inden grooten
Temple dye sy daer hadden / ende was ghelyck een stercke
diese heeten Quu/ende verweerde hem daer eenē langhen tyt
vanden dach / maer de Spaenjaerts dye niet en vryen noch
en myen/besunder onder dat onghewapent Volck/ staken het
vier inden temple ende verbrandense/schreewende ende roe-
pende : O boose menschen wat hebben wy v liden ghedaene
waer om doot ghy ons?ghaet henen / ghy sult te Mexico gha-
en daer onser alder heere Motencuma ons van v sal wreken.

Men seet dat te wyle de voers. moorderye int huys ghes-
chiede/dat de Capiteyn vande Spaenjaerts vast sonck. *Mis-
ra Nero de Tarpeia a Roma como se ardia/ gritos dan ninos
y vielos/y el de nada se dolia/dat is/soo veel te segghen:*

Nero sach van synen Paleyse/ Roome branden/ de kin-
deren schreyden ende d'ouders / ende hy en wasser niet droef
om/oft en beelaechdes niet.

Zy deden een ander groote moort inde stat van Tepeaca
dy veel grooter was ende ghepeupleerder van Volcke dan de
voers. daer sy metten Sweerde ontallick veel volck met sun-
delijcke particulariteiten/ende wreetheit dooden.

Van Cholula gonghen sy na Mexico / ende seynende
de groote Coninck Motencuma met duysenden presenten/
heeren/volck ende feestereus opten wech / ende inden inganc
vande cassye van Mexico/welck is ontrent twee myle / schick
te hy synen eyghenē broeder verselschapt met veel groote hee
ren ende groote presenten van gout siluer ende clederen / ende
int in comen vander Stat quamp hy selue in persoone in ees
nen gouwen rosbaer met allen syn groot hof hen ontfangge/
ende verselschaptese totte palaisen daer hy beuolen hadde dat
mense logeren soude. Opten seluen dach soo wy sommighe
vande ghene dye hen daer vonden hebben gheset/ met seker dis
simulacien wesende sonder achterdenckē vonghen sy den groo
ten Coninck Motencuma ende setten hem wachte vā tachen
tich mannen ende daer sloeghen sy hem int yser ende boyen.
Maer latende al dit daer veele ende groote saken waren te ver
tellen/ick wil alleenlick een notable stuck dat de voers. tiranuen
daer deden verhalen. Synde de capiteyn vande Spaeniaerts
gheghaen nade hauen vander Zee om aentetasten eenen ande
ren Capiteyn dye teghens hem quamp/ende ghelaten hebbens
de sekeren Capiteyn met luttel min dan hondert mannen tot
bewarenisse vanden Coninck Motencuma / resolueerde de
voers. Spaeniaerts/dat sy een ander notable feyt om henne
wreesse int ghansche lant te vermeerderen bestaen souden / ens
de is een practique soo ick sende dye sy dicmaels hebben ghes
bruyckt. D'Indianen/Volck / ende Heeren vande gansche
stat ende hof van Motencuma en becommerde hen in gheen
ander dinck dan in ghenuchte hennen ghevanghenen Heere
aen te doen / ende onder ander feesten dye sy hem deden was
dat sy t'sauens op alle straten ende wycken vander stat henne
ghewoonlycke dancen (dye sye Mitotes noemen ghelyck in
d'eylans

d'eylanden/Areytos) dansten/daer sy brenghen alle hen fray
dinghen ende ryckdom/ende daer mede behanghe sy hen teene
mael/ want het is de principal maniere van feestere dye sy heb
ben/ende d'Edelste/ridderen ende van Conincklycken bloede/
na henne qualiteit ende graet dansten naerder den huysse daer
hennen ghevangen Heer was/alder naest het voers. Daleis/
waren bat dan tweeduyfent sonen van Heeren welck was al
de fleur vanden eeldom vanden heelen lande ende rycke van
Motencuma. Herwaerts ghonck de Capiteyn met een com
panie Spaeniaerts/ende sont ander met ander companien op
alle ander plaetsen van der stat daermen de voers. feesten hiel/
gheueysende/al oft sy dye ghonghen sien/ende beual dat sy al
op een seker vre daer in slaen souden. Hy ghonck ende te wyle
dat sy droncken waren ende sonder achterdencken danste/riep
hy/sant t' Jago ende a ellos / dat is /sint Jacob ende op hen/
ende beghinnen mette bloete messen te vernielen dese naecte
ende delicate lichamen ende te storten dat edel bloet / ende en
lieten nymant blyuen leuen. Van ghelycken deden d'ander
op d'ander plaetsen / dit was een sake welcke al dat ryck ende
volck seer versloech/benaude ende verbitterde/ende soo langhe
als de werelt staen sal ende sy niet heel en verghaen / en sullen
sy niet laten te lamenteren ende singhen in hen dancen by ma
nieren van rhyme ende veersen (soo wy hier segghen) de voers.
groote ellende ende verlies vanden stamme van hennen ghan
schen edeldom daer van sy ouer soo veel iaren hen op berouwe
ghesien synde byde Indianen sulcken onrechtweerdighe wrees
den ende noyt meer ghesien stuck / onder soo veel onnoosele
sonder schult gheperpetreert (deghene dye hadde pacientelyck
verdraghen de ghevanckenisse niet min onrechtweerdich van
hennen Coninck want hy selue beual dat sy de Christenen
F iij. niet

niet ouervallē en soude/noch beuechtē) nemen nu de wapenen Aloftē inde stat/ende vallen opte Spaeniarts ende veel van hen liden ghequeest synde/ende qualick kunnende ontcomen/de Spaeniarts setten eenen pugnard opte boorste vanden ghevanghē Motencuma / hem alsoo d'uinghende dat hy bouē opte galerye soude ghaen ende den Indianen beuelen dat sy het huys niet meer bestormen en soudē/ende dat sy soudē stil siten/d'welck hy dede/ maer sy en wilden hem nergheers in ghehoorsaem syn / ende spraken t'samē om eenen anderen Heere ende capiteyn dye hen aen vueren soude te kiesē. Ende want de Capiteyn dye ghegheuen was teghens den anderen wederom victorieux quam / ende brocht veel meer Christenen mede/het stormen hiel dry oft vier daghen op tot dat hy inde stat was/maer corts daer na vergadert hebbende van allē het lant ontallick veel Volcx/voechten sy al t'samen in sulcker manieren dat de Spaeniarts vreesende dat syer al doot blyuen soudē/vondē geraden t'snachts ynter stat te vertrecken/d'welck d'Indianen vernomen hebbende / sloegender opte bruggen van d'water met seer rechtveerdighe ende heylighe orloghe/(om de goede rechtveerdighe sake dye sy soo gheset is hadden/ende alle redelycke ende oprechte menschen sullen iustificeren) veel doot. Daer na volchde het bestormen vande Stat /ende hebbende de Christenen d'ouerhant / deden ouer d'Indianen wonderbare ende vremde wreetheden doot slaende ontallick volck ende leuendich verbrandende veel ende groote heeren.

Nade uynnemende groote ende abominable Tirannien dye sy deden inde Stat van Mexico ende ander meer dye daer ontrent / thien vyftchien ende t'vintich mylen geleghen syn daer ontallick veel volcx doot bleef / ghonck dese tirannische
pestis

pestilencie voerts. ende infecteerde ende verdestruerde de prouincie van Panuco/ ende was een wonderlyck dinc te siene de menichte vanden Volcke datter was / ende den grouwel ende moort dye sy daer aenrichten/Daer na bedorven sy op ghelycke wyse de prouincie van Tututeque / ende daer na de prouincie van spilcingo/ende oock dye van Colima wesende elck eenegrooter lant dan het Coninckryck van Leon ende dat van Castillien. Het waer sonder faute om moghelyck te seggen ende te moyelic om hooren den moort ouerlast ende wreetheit dye sy in elck besunder bedreuen hebben.

Hier staet te noteren dat den titel daer sy met inquamē ende daer deur sy begosten te verdestrueren al dat onnossel volck/ende verwoesten de voers.landen (daer de warachtighe Christenen van dese soo groote ende ontallick bewoonde steden ende vlecten dye sy vonden hen hadden behooren te verblyden) was/ dat sy seyden/dat sy comen soudē hen onderwerpen ende obedieren den Coninck von Spanien/ingheval van weygheringhe / dat syse doot slaen soudē / ende slaen maken / ende de ghene dye niet terstont en quamen voldoen/achtervolgende henne onredelycke ende sotte boetschappē/ ende hen gheuen in handen van sulcken boosen sellen ende beestelycke mensche/ hieten sy Rebellen ende opgheworpen teghens den dienst van synen Mayesteit / ende alsoo schreuent sy herwaerts ouer aende Coninck onsen heere/ende de blintheit vande ghene dye d'Indien regeerden/en begreep noch en verstont niet t'ghene dat in hen rechten staet claerder dan ennyghe heere eerste beghin selen uytgedruckt/te wetē/dat nymant en is noch en kan gheheetē wordē Rebel / ten sy dat hy eerst ondersaet sy.
Dat nu de Christenen considereren / ende dye wat van Godt/van redens/ende oock vande menschelycke rechten wesen/
ten/

ten/hoe de herten ghestelt moesten syn / van wat volck dat het
sy/dat sonder achterdencken in hen lant sitt ende en weet niet
dat het ymanden yet schuldich is / ende dat hen naturlike
Heeren heeft / hoorende dese nyeu maren dye sy alsoo subite-
lick hen senden/ onderworpt v onder eenen vromden Coninck
dye ghy noyt en saecht noch ende hoorde af segghen/ingheval
neen/weet dat wy v terstont in stucken houwen sullen/ende be-
sunder by experiencie siende dat sy terstont soo deden/ende dat
het grouwelickste is/ dat sy de ghene dye metter daet obedieren
setten in wytnemende sware slavernye daer sy met henne vrou-
wen kinderen ende ghansche generacie in omgheloofelycken
arbeit ende tormenten dye langher duren dan de ghene dye
hen aendeden dyese mette sweerde doodē / ten lesten verloren
gaen. Ende oft schoon deurde voers. vreesse ende dreyghemens-
ten dit volck oft ennich ander inde werelt comen obedieren en-
de kennen de heerschappye van eenen vromden Coninck / soo
en sien de blinde ende deur ambitie ende duyvelsche begheerte
ghetransporteerde Spaeniaerts niet / dat sy daerom niet een
puntken rechts en winnen/ Nademael voerwaer dat het syn
vreesen dye vallen in d'alder constantste mans / welck na het
naturlick/menschelyck ende Godlyck recht ghedaen synde om
yet te operere/ gheen plaetse en hebben/ten waer inde aenelach-
te ende schult dye hen toestaet int helsche vier /ende dock daer
sy letten ende schade doen den Coninghē van Castillien ruy-
nerende henne lande/ende te niete doende (soo veel als in hen
is) al het recht dat sy in allen d'Indien hebben / ende dit syn/
ende gheen ander/ de dienstē dye de Spaeniaerts heuen voers.
Coninghen inde voers. landen hebben ghedaen ende noch he-
den doen.

Met desen soo rechtveerdighen ende gheapprobeerden
titel

titel sont de voers. Capiteyn tiran / ander twee Capiteynen
tirannen veel wreeder felder / booser ende van minder berna-
herticheit dan hy en was / nade groote seer florerende ens
de gheluckighe Rycken / uyter maten vol van volcke ende bes-
woont/te weten dat van Guatimala d'welck geleghen is aens
de Zee dyemen heet Del sur/ ende dander van Naco ende hon-
duras oft Guaymura / d'welck is aende noort Zee / d'een tes-
ghens dander ouer / ende de welcke paelden ende stieten beyde
dry hondert mylen van Mexico. Den eenen depescheerde hy
te lande ende den anderen ter Zee / met veel volckx te voete en-
de te peerde. Ick segghe de waerheit dat van t'ghene dat sy
beyde bedreven ende besunder den ghenen dye trock na Gua-
timala / want den anderen volcken de quade doot sturf / men
soude moghen by een rapen soo veel boosheits/ soo veel grou-
wels/soo veel moordens/ soo veel verwoesstens/ soo veel ende
soo felle onrechtveerdicheden / dat het den tegenwoerdighen
ende toecomende werelt versricken soude / ende datmen daer
mede eenen grooten boeck vullen soude / want hy ghonck te
bouen allen den anderen dye ghepasseert ende teghenwoer-
dich syn/ in menichte ende ghetale / soo vande abominacien
dye hy dede/als vanden volcke dat hy verderf ende landen dye
hy verwoesste/want al ontallick was.

Den anderen dye te schepe was / roofde uyter maten
veel ende maecte groot schandael ende perplexiteit opten Zees-
lant niet teghenstaende dat sommighe hem teghen ghonghen
met presenten int ryck van Yucatan welck leet inde wech van
het voers. ryck van Naco ende Guaymura / daer hy ghonck.
Ghearriveert synde/ sont Capiteynen ende veel volckx deur
het heel lant / dye roofden / moorden / ende destrueerden al
G datter

datter was / ende besunder eenen dye hem op wirp met dry
hondert mannen / ende trock binne slands tot Guatimala toe /
af loopende ende brandende alle de vleckē dye hy vont / roos
vende ende dootslaende het volck / ende hy dede dat purwils
sens deur ruse ende behendicheit / meer dan ouer t'vintich mys
len / te weten / om dat de ghene dye ghesonden souden worden
om hem te persequeren / d'lant verwoest ende in beruerte vins
den souden / ende datse d' Indianen dootslaen souden om hem
te wreken vande schadē ende destructien dye hy ghedaen had
de. corte daghen daer na sloeghen sy doot den principalen cas
piteyn dye hem ghesondē hadde ende teghens wyen desen hem
opwirp. Daer na volchden meer ander uytnemelyck wreede
tirannen / welcke met moordē ende afgryselijcke wreetheit en
de met slauen te maken ende dye te vercoopen opte schepen dye
hen wyn / clederē / ende ander dinghen brachten / ende met de
tirannische ghewoonlicke dienstbaerheit vanden jaere 1524. tot
het jaer 1535. verwoesten de provincien ende ryck en Naco ende
honduras / welcke inder waerheit gheslekt een paradys vā wels
lust / ende waren volder vā volcke dan het meest ghepeupleert
lant dat inde werelt soude moghen wesen / ende nu passerende
daer lanc saghen wy dye soo teenemael sonder volck ende
soo gheruyneert / dat een yghlyck hoe hert dat hy waer daer
ouer schruemen soude / sy hebben binnen dese elf Jaren ghes
doot meer dan twee Millioenen Zielen / ende en hebben
niet ghelaten in meer dan hondert mylen int viercant twee
duysent personen / ende de selue dooden sy noch daghelijc ins
de voers. dienstbaerheit.

Keerende totten grooten tiran Capiteyn dye ghonck int
ryck van Guatimala / ende (soo ghesect is) passeerde alle de
voers

voergaende ende ghelyck alle dye heden syn in wesen. Hy
roofde / moorde / brande / verdestruerde (vande provincien af /
welcke palen aen Mexico / ende syn lanc den wech daer hy
trock soo hy seluer schreef aenden principalen dye hem sont /
van het ryck van Guatimala / vier hondert mylen) allen het
lant daer hy quamp / onder het voers. pretext / te weten / hen
fegghende dat sy hen souden onderworpen onder de Spaens
jaerts soo onrechtveerdighe wreede menschen / inden naem
vanden Coninck van Spanien (dye hen onbekant was ende
daer sy noyt af en hadden ghehoort / welcken sy achten veel
onrechtveerdigher ende wreeder te wesen dā de voers. Spaen
jaerts selue) sonder tyt te gheven om hen te moghen bepeyn
sen / ende byna soo volcken als de boetschap daer
was brandende ende moordende /
ouervielense.

Landē Prouincie ende ryck Guatimale.

Garrueert synde int voers
ryck sloech int incomen veel volck's doot /
ende dyen niet teghen staende quamp hem
teghen den principaelsten met veel ander
heeren vande stat van Aztatlan hoofft van
geheel ryck / met veel trompetten ende fees
terens / ende dienden hem van al dat sy hadden / ende besunder
G ij. gheuens

ghevende hen te volle t'eten / ende wat sy meer vermochten.
De Spaenjaerts logeerden dyen nacht buyten de stat / wans
hen doch te datse sterck was / ende dat sy daer binnen hadden
moghen in peryckel syn. T'ander daechs roept hy den princel
paelsten ende veel ander heerē / ende ghecomen synde als tams
me schapen / vinctse al / ende henschten seker lasten gouts / sy
antwoerden dat sy gheen en hadden want daer gheen gout en
viel / hy beual sonder ander schult noch proces noch vonnis
datmensse terstont verbranden soude. Nadien dat de heeren
van alle de prouincie saghen dat sy den voers. heere ende an
der groote personagien om niet anders dan om dat sy gheen
gout en ghaven verbrant hadden / sy vloeden al van daer inde
berghen / ende beualen allen hen volck ende ondersaten / dat sy
totte Spaenjaerts ghaen souden / hen dienen als heeren maer
dat sy niet segghen en souden waer sy vervaren waren. Al het
volck vande lande quamp segghen dat sy hen wilden dienen
als hen heeren. Desen barmhertighen Capiteyn antwoerde /
dat hyse niet ontfanghen en wilde maer soude se al dootslaen /
soo verre sy niet en seyden waer henne heeren waren. D'In
dianen persisterden altyt dat syt niet en wisten / biddende dat
sy hen van henne persoonen wyven ende kinderen wilden dies
nen / ende seyden dat hyse al bereet in henne huysen vinden sou
den / daer mochten hyse dooden oft met hen doen dat sy wilde.
Ende sulckx seyden / presenteerden ende deden sy menichmal /
ende dit was een wonderbaer dinc / dat de Spaenjaerts goets
moets ghinghen ter plaetsen daer d'aerm volck was met hens
ne wyven ende kinderen sonder achterdencken in hen werck
arbenyende / ende deurliepense met henne lancien ende hielense
in stukken. So quamen tot een seer groote ende machtighe
plaetse daer het volck min op hen hude was / ende meer versu
leert

leert deur henne innocentie / ende in min dan twee vren tyts
verwoesten hyse / doende passeren deurdē sweerde de kinderen /
vrouwen / ende ouders / met soo veel meer als sy dooden costē /
eude niet wech en liepen.

Nademael dat d'Indianen saghen dat sy niet en costen
vermowen noch versueten deur sulcken paciencie sulcken fels
len ende beestelycke herten / misgaders dat sy sonder ennighe
apparencie ende toleur van redene (welck oock teghen hen
was) hen vernielden ende in stukken hielden / ende merkende
dat sy by d'eene oft d'ander maniere moesten steruen / sloten in
hennen raet dat sy al by een comen souden ende sterven met
vechtender hant int orloghe / hen wrekende soo sy best souden
kunnen van soo wreede ende helsche vianden / wel wetende soo
sy toch onghewapent waren ende naect / te voete ende niet
sterck in respecte van sulcken sellen volck te peerde ende soo wel
gewapent / dat sy douerhant niet en costen ghehebben maer ten
lesten al moestē vergaen. Toen inuenteerde sy / ende maecten
in midden vanden wech sekeren diepen gracht daer de peerden
in vallen mochten metten buyck in seker aengebrande ende
scherpe staken / bouen ouerleet ende toeghedeckt met russen en
de cruyt / inder manieren dat niet en schene datter bedroch on
der schuyde. eens oft tweemaal / niet meer vielen de peerden
daer in / want de Spaenjaerts wisten hen daer voer te wach
ten / maer om hen te wreken maecten sy eene ordonancie dat
alle d'Indianen van wat qualiteite sere / ende jaren dat sy was
ren / dye sy leuendich vanghen souden / inde voers. grachten
gheworpen souden worden / ende alsoo deden sy oock mette
vrouwen dye grootghonghen / dye eerst ghebaert hadden / kin
deren ende ouders / ende soo veel als syer costen gecryghen / sy
wirpen

wirpense al inde putten deurde staken tot datse vol ware/welck
een groote dernisse was besunder in respect vande vrouwen
met henne kinderen/alle d'ander staken sy doot met lancien en/
de messen / sy wirpender voerde felle honden dyese verschuers
den ende aten / ende als sy ennighen heer creghen / dyen (om
der eeren willen) verbranden sy al leuende. Dese ommensches
lycke wreede verscheuringhe durde ontrent seuen jaer / te we
ten vanden jaer 24. tot inden jaer 03. ende 31. Hier machmen
ordeelen hoe groot dat het ghetal vanden volcke dat sy verniel
den was van ontallicke afgryfselycke stucken welcke desen ons
saligen tiran en syn broeders dye syn Capiteynnen waren niet
min onsalich dan hy en was / met d'ander dye hem hilpen / in
dit ryck deden/was een seer notable/hy ghonck inde prouincie
van Cuzcatan daer nu / oft daer ontrent / is de stat van S.
Saluador / welck is een seer gheluckighe landouwe met den
heelen Zeekant Del sur. ende durt veertich ende vyftich my
len. Inde stat van Cuzcatan welcke was het hooft vande pro
uincie/onthaelden sy hem seer wel/ende ouer t'vintich oft dert
tich duysent Indianen gheladen met hinnen ende victualie
verwachten hem/ontfanghen hebbende het present / beual dat
een nghlyck vande Spaensjaerts nemen soude wyt dat groot
ghetal van volcke alle dye sy wilden / om hen te dienen den tyt
dat sy daer syn souden / ende laten aenbrenghen al wat sy van
doen souden hebben/een nghlyck namper hondert oft vyftich
oft soo vele als hem docht ghenouch te syn om seer wel ghes
dient te worden/ende d'onnosel lammeren ghedoechden dat sy
van malkanderen ghescheyden werden/ende dienden na allen
hen vermoghen / datter niet en ghebrack dan hen t'aenbid
den. Daer en tuschen de voers. Capiteyn henschete vande
heeren dat sy hem gout brenghen souden / want sy daerom
principae

principalick quamen / d'Indianen antwoerden dat sy te vres
den waren hen te gheuen al het gout dat sy hadden/ende mets
ter daet ghaven hen seer groote quantitet van coperen vers
gulde bylen / daer mede sy hen dienen / ende schynen gout te
syn / want daer ennich gout mede ghemenct is / hy liet al
proberen/ ende vindende dat copcr was / seyde totte Spaens
jaerts / gheeft sulcken stat den duyvel/ laet ons ghaen nu daer
gheen gout en is ende een nghlyck slane int yser d'Indianen
dye hy heeft/om hen te dienen/ende ick salse voer slauen doen
teekenen / sy doen alsoo ende teekenen met het coninckx yser
al dye sy binden costen / ende ick sach den sone vanden princis
paelsten Heer van deser stat int yser / hebbende d'Indianen
(Dye raet vonden om hen t'ontbinden ende dander van
de lande) ghesien dese groote verraderye beghinnen hen te
vergaderen ende inde wapenen te stellen/daer en tuschen ouer
vallen hen de Spaensjaerts / ende tracteerden seer qualick
ende jammerlick/ende keerden wederom na Guatimala daer
sy een Stat bouden welcke nu deur rechtveerdich ordeel met
dry diluvien t'samen eenen van water / den anderen van
eerde/ende den derden van steenen / veel grootr dan thien en
de t'vintich oschen / de Godlicke justicie heeft verdestruere.
Synde alsoo alle de Heeren ende mannen dye souden hebben
kunnen orloghen vernielt ende omghebrocht / de reste were
gheset inde voers. helsche dienstbaerheit / ende voortis hen af
nemende voer schattinghe ende tribut van slauen henne doch
teren ende sonen/want sy gheen ander slauen en hebben/ende
daer mede ladende de schepē ende dye scynd ende te vercoopē na
Peru ende doende meer ander moorderyen ende grouwel heb
ben sy een ryck van hondert mylen int vierkant vruchtbaerder
ende beter bewoont dan gheen ander inde werelt enkan syn/
ver

verwoest ende bedorven/ende desen tran selue schreef dat het voers. lant volder van volcke dan het ryck van Mexico was/ ende hy seyde de waerheit. Hy/met syn broeders hebben ghes doot in vyfshien oft sesshien jaer / van het jaer virent vintich tot het jaer veertich/ inde vier ende vyf millioenen Zielen/ ende de doopden ende bederven noch hunden daechs de ghene dyer blyven/soo sy voek sullen allen dander doen.

Hy hadde dese ghewoonte als hy ghonck orloghen teghens ennighe prouincien oft volcke/dat hy met leyde vanden Indianen dye al reede in subiectie waren/ soo veele als hy cost om dat sy teghens dander vechten ende cryghen souden/ ende/ alsoo hyse (thien oft t vintich duysent) niet t'et en ghaf/ consenteerde hen dat sy eten souden d' Indianen dye sy vinghen/ ende alsoo was in synen legher eene seer solennele verschuer ringhe van menschen vleesch / daer men in syne teghenwoerdicheit de kinderkens doode ende brayde/ende sloeghe de mans doot alleenlick om de handen ende voeten te hebben welke sy voerde beste beten hielen. Hoorende het volck van d'ander steden ende landen desen grooten grouwel/ en wisten van vreesse waer hen laten.

Hy vernielde ontallick volck in het maken van schepen. Hy leyde vande noort Zee totte Zee del Sur hondert dertich mylen / d' Indianen gheladen met ankeren van dry ende vier hondert pondt swaer/welcke sy laghen op hen schouweren ende lendenē/ hy dede oock alsoo den aermen naectten menschen opte schouweren veel artillerie draghen/ Jck saggher somtijts opten wech onder het geschut veele benaut ende banghe / stenen. Hy scheyde ende ontbont de ghehoude/nemende de vrouwen

ende dochteren/ ende ghaf se den schippers ende solbaden om dye te vreden te houden ende lietse opte schepen vuren.

Hy vulde de schepen met Indianen daer sy al verghonghen van dorst ende hongher / ende het is de waerheit soude ick int particulier verhalen de wreetheit dye hy bedreef dat icker eenen grooten boeck dye de werelt soude doen verscriefen af maken moeste. Hy ruste op twee armenen / elke van veel schepen daer mede hy alle dye landen / al oft vier uytten hemel hadde gheweest verbrande. och hoe veel weesen maectte hy? hoe veel beroof der hy van henne wyven? hoe veel wyven liet hy sonder mans? van hoe veel ouerspels van hoe veel dochteren ende weduwen schendens/ forsferens ende verscrachtens was hy oorsake? hoe veel volck? priueerde hy van henne naturlicke vryheit? hoe veel benaetheit ende ellende isser gheweest? hoe veel tranen dede hy storten? hoe veel suchpens? hoe veel stenens? hoe veel alleenheit in dit leuen/ ende hoe veel ewighe verdoemenisse in dander heeft hy ghesauseert? niet alleen van Indianen dye sonder ghetal waren/ maer oock vande omgheluckighe Christenen daer hy hem mede behielp in soo grooten grouwel uytnemende sware sunden ende afgryselijcke abominacien. Godt gheue dat hem ghenade sy gheschiet / ende dat hy ghestaen mach met soo quaden eynde als hy ten lesten heeft ghehat.

H

Van

Van nyeuw Spanië

Panuco ende Xalisco.

Chedaen synde inde prouin-
cie van nyeuw Spanjen ende van Panuco
de voers. groote wreetheit ende moor-
derye ende alle dander dye wy laten te seg-
ghen/daer succedeerde in dye van Panuco
enen anderen omghevuelicke sellen tiran-
int saet is. Dewelcke perpetrerende veel wreeth-
eits ende mas-
kende na de voers. maniere veel slauē dye vry waren ende seyn-
dende veel schepen daer mede gheladen na Cuba ende Espania
ola daer syse best costen vercoopen / en hiel niet op hy en ver-
woesterde teenemael ende dede te niet dye ghansche prouin-
cie. ende het ghebeurde daer/datmen ghaf voer een merrie ofe
moederpeert tachtentich Indianen redelycke sielen / van daer
wert hy versien vat het gouuernement vande stat van Mexi-
co ende heel nyeuw Spanien met ander groote tiranen voer-
raden / ende hy voer president / dewelcke met de voers. raden
dede soo veel quaets / soo veel sunden / soo veel wreetheit/
rooueryen ende abominacien / datment niet gheloouen en
soude/waer deur hy het lant stelde in sulcke extreme verwoes-
tinghe ende desolacie dat soo Godt hen niet en hadde besloten
ende wederstaen deurde resistencie vande religieusen van sinte
Franciscus ende terstont mette coninclycke audiencie/ welcke
goet ende vrint was van alle deucht/ sy souden in twee ja-
ren

ren ghelaten hebben nyeuw Spanien ghelyck Espannola is.
Daer was eenen van syn gheselschap dye om eenen synen
grooten Hof te bemuren sleipte acht duysent Indianen wer-
kende sonder hen yet te betalen oft t'eten te gheuen / Znder
uweghen dat sy subitelyck van hongher opten staenden voer
doot vielen/ende hy en vrachder niet na/noch en hadde gheen
metlyden.

1700 Soo volcken als den principalen vanden voers. dye ic
seyde dat te niet dede de prouincie van Panuco de tydinghe
hadde dat de voers. goede audiencie voorts quam / hy nam
voer hem voerts te ghaen binnen lands ontdecken daer hy
tiranniseren mochte/ende troef met fortse wyte prouincie van
Mexico vyftien oft t'vintich duysent menschen om syn en-
de gheselschappe bagagiē te draghen/daer of gheen twee hont-
dert wederom en quamen. hy was oorsake dat sy aldaer stur-
den.

Hy quam inde prouincie van Mechuacan wesende veer-
tich mylen van Mexico / soo vruchtbaer ende vol van volck
als Mexico. comende hem te gemoete den Coninck in proces-
sie met ontallick volck ende doende hem allen dienst ende lies-
de / wert terstont van hem ghevanghen om datmen seyde dat
hy seer ryck vā gont ende siluer was/ende om dat hy hem veel
schatte geuen soude pynichde hem so volck. hy bonde hem de
voeten/ ende streckende het lichaem ende bindende de handen
aen een bert / dede de voeten vast aen vier / ende eenen ion-
ghen met een quispelken ghedoopte int olie droepten dye alle
ryfsen om het vel wel te doer roesten / op dander syde was
een sel man dye met eenen ghespannen stalen Boghe mick en-
de den pyl teghen ouer syn hert / op dander syde was een
su-ander en met eenen seer grouvelycken sellen hont dyen op
hen

hem hissende / ende soude hem in eenen credo verschuert heb-
ben / al / om dat hy deur pyne ende vreesse syn gout gheuen
soude / tot dat een religieus van S. Franciscus daer af geuuis
seert synde / hem dyen uyten handen trock. maer hy stirf daer
af ten lesten. Op dese maniere pynichden ende dooden sy veel
Heeren ende Caciquen van dyen lande om dat sy hen gout
ende siluer gheuen souden.

Sekeren tiran gaende voer visiteur meer vande borst-
ten ende goeden om dye te roouen dan vande Zielen oft pers-
soonen / vont dat seker Indianen hielden hen asgoeden vers-
borghen / soo de boose Spaensjaerts hen gheenē beteren Gode
gheleert en hadden / hy vinct de heeren ende hielse ghevans-
ghen tot dat sy hem d'asgoeden ghaven meynende datse van
gout oft siluer waren / siende dat hy bedrogghen was / castyde
hyse seer wrecedelick ende t'ontrecht / ende om dat hy niet en
soude ghespuseert blyuen van t'ghene dat hy ghesoecht had-
de / welck was roouen / bedwonck de voers. caciquen dat sy hem
de voers. asgoeden ascoopen souden (d'welck sy deden / ghes-
vende allen het gout ende siluer dat sy costen vinden) om dye
t'aensbidden soo sy plaghden voerden warachtighen godt / die
syn de werken ende exempelen dye d'omgheluckighe Spaens-
jaerts doen ende gheuen / ende d'eere dyese in Indien den als
moghenden Godt procureren.

Desen tiran Capitein / trock voerder bouen Mechuacan
inde prouincie van Kalisco welcke was vol ghelyck eenen bies-
corf van volckē / seer wel bewoont ende gheluckich / want het
is een vande vruchtbaerste ende wonderbaerste van Indien.
Het hadde een stat oft vleckē vol volckē durende seuen mylen.
Inco

Incomende inde voers. prouincie quamē de heeren ende volck
met presenten ende blyschap soomen alom plach te doen hem
ontfanghen. Hy beghost terstont syne ghewonlickē wreetheit
ende boosheit / soo doock alle dander daer te lande doen ende
veel meer om te comen tot hen eynde welck sy houden voer
Godt / ende is het gout. Hy verbrande de vlecten / hy vinct de
Caciquen / hy pynichdese / hy maeckter soo veel als hyer creech
slauen / hy leyde / met hem ontallick volck al ghetetent. De
vrouwen dye ghebaert hadden gaende gheladen met packen
welckē de boose Christenen hen opleyden niet kunnende hen
kindertens mede nemen / ouermits den arbeit ende swachheit
van hongher / wirpense lanx de wegghen / daerder ontallickē
veel verloren gongghen.

Eenen boosen Christen nemende met fortse eene son-
ghe dochter om daer mede te sundighen / ende wordende inghe-
varen vande moeder om hem dye te nemen / treckt synen pug-
nart oft mes ende hiel de moeder de hant af / ende de dochter /
om dat sy niet consenteren ende wilde ghaf hy veel steken en-
de doodese.

Onder veel ander dede hy t'ontrecht wesende vry soose
al syn voer slauen teekenen vierhondert mans / vrouwen / en-
de kinderen van een jaer aende boorsten vande moeders / ende
van twee / dry / vier / ende vyf jarē / al wast sake dat sy hem pais-
sibelick tegghen gongghen / sonder ander sonder gethal dye niet
gherekent en worden.

Gheeynt synde d'ontallickē onrechtveerdige ende hels-
sche cryghen / ende moordcryen daer mede concurrerende / hy
H lij. sette

sette d'lant inde ordinariſe ende peſilentiſche Tiranniſche
dienſtbaerheit welke alle de Chriſtenen tirannen van Indien
plegghen. ende pretenderen op dat volck te legghen / daer in hy
conſenteerde / ende ghedochde ſyn eygghen hoefmeesters ende
allen d'ander te doen noyt ghehoorde wreetheit om vande
Indianen gout ende tribut te trecken. namentlyck eenen van
ſynen hoef meesters doode veel Indianen / dye hangende / le-
uende brandende / ende worpende voerde felle honden / af-
houdende voeten / armen / hoofden / tonghen uytſnydende /
daer d' Indianen nochtans ſtil ende in peys waren / ende
egheen oorſake en ghaven / maer ſy wildenſe veruaren om dat
ſy hem dienen ſouden / gout ende tribut gheuen / ten aen ſien
vanden ſeluen ruſtighen tiran. Ick late veel gheefelen / wrees-
de ſlagghen met ſtock en ſoufflette ende ander ſorten van wreets-
heit dye ſy hen aendeden alle daghe ende vren.

Men ſeet van hem dat hy acht hondert vleecken verdes-
ſtruerde ende verbrande in dat ryck van Kalisco / waer deur
hy oorſake was dat ſy uyt desperatie ſiende dat alle de reſte
met ſulcken wreetheit moeſte verloren ghaen / hen opwirpen
ende vertroocken opte bergghen / ende ſloegghen rechtveerdelyck
ennighe Spaenjaerts doot / ende namaels deurde onrecht-
veerdicheit ende beſwaereniſſen van ander nacomende tiran-
nen dye daer deur paſſeerden om te verdeſtrueren ander pro-
uincien / d'welck ſy heeten deſcubrereren oft ontdekken / ver-
gaderden veel Indianen / makende hen ſterck in ſeker ſteene-
roetſen / daer de Spaenjaerts (douerhant hebbende) ny we-
derom ſoo grooten wreetheit hebben ghedaen dat ſy by ants
niet meer en vonden / doodende ſoo veel volck om te ver-

woeſteren ende uyt te ronen alſulcken grooten lant / ende d'ons
ſalighe Chriſtenen verlaten weſende van Godt in hennen
verkeerden ſin niet ſiende de ſeer rechtveerdighe ſake jaee veel
ſaken vol aller rechtveerdicheden welke d' Indianen hebben
voer weth der naturen / van Godt ende den menſchen goet
ghewonden / te weten dat ſyſe ſouden moghen ombrengghen
hadden ſy macht ende wapenen ende uyt hennen landen drys-
ven / ende de ſeer onrechtveerdighe ſake vol van alle boofs-
heit / verduempt van alle wetten dye ſy hebben om bouen
ſoo veel ouerlaſten / tirannien ende groote onverſoenlycke
ſunden dye ſy tegghens den Indianen ghedaen hebben / noch
op een nyew hen orloghe aen te doen / dencken / ſegghen /
ende ſchryuen dat de victorien dye ſy verwoeſtende d'onnos-
ſel Indien / Godt hen al gheeft om dat henne onrechtveers-
dighe orlogghen / rechtveerdich ende goet ſyn ſy verblyden
hen glorieren / ende dancken Godt van henne tirannien / ſoo
deden oock de tiranniſche moordenaers daer de Prophet Za-

charias af ſeet int elffte Capit. *Pasce pecora occiſio-
nis / que qui occidebant non dolebant ſed dice-
bant / benedictus Deus / quia diuis
tes facti ſumus.*

Van

Van het ryck Yucatan.

In jar 1526. was een ander onsalich mensch van het gouernement van het ryck Yucatan versien om de lueghenen ende valscheit dye hy seyde ende presentacien dye hy den Coninck dede/ gheinck d'ander tiranen hebben ghe-daen tot nu toe om datmen hen staten ende Officien om te roouen gheuen soude.

Dit ryck van Yucatan was vol vā ontallick volck/want het lant is seer ghesont ende abundant van eten ende vruchtten veel meer dan dat van Mexico/ ende besunder ist ouerbloedich van honich ende was meer dan nergheers el in Indien dat tot noch toe ghesien is gheweest. Het heeft inde ronde dry hondert mylen/het volck was mystekende bouē allen anderen van Indien/ soo in verstant ende policie als dat onder hen min sunden waren dan onder d'ander/ ende seer bereet ende weerdich om tot kennisse van hennen Godt ghebrocht te worden/ ende daermen soude moghen maken groote steden om Spaensjaerts in te woonē/ ende sy souden daer leuen ghelyck int eertse paradysh waren syt weerdich maer sy en synom henne wreetheit omghevuelicheit ende sunden wil soo sy niet weerdich en syn gheweest te besittē meer ander plaetsen welcke te Godt hen in Indien gheweesen hadde. Desen tiran begoft met dry hondert mannen dye hy met hem bracht teghens die goet.

goet onnossel volck/d'welck thys was sonder ymanden te hinderen/grouwelyck te orloghen/ende want het lant gheen gout en gheeft (hadde daer gout gheweest hy soude het volck inde mynen al gheconsumeert hebben) om nochtans gout te forneren vande lichamen ende Zielen vande ghene daer Christus voer stirf / hy maecte (t'is eenen grouwel om hooren) al dye hy niet doot en sloech/slauen / ende sonste nade schepen dye daer veel op den ruck ende fame vande slauen quamen/dye vercoopende voer wyn/ olie/ azyn/ speck/ cleeren / ende al dat hen docht dat sy van doen hadden/ hy ghas een yghelyck te kieser uyt vyftich ende hondert ionghe dochters eene voer een aroua (een aroua na is vier gelten oft acht potten) wyns oft olie oft azyn oft gheroockt verken / ende van ghelycken / uyt twee en dry hondert wel dispoeste ionghers voerde seluē prys/ ende het gebeurde datter een ionghelick dye schene te wesen sone van eenen prince ghegheuen wert voer eenen kâes / ende hondert persoonen voer een peert. In susdanigen handel was hy vanden jaer 62. af tot het jaer van 33. te weten seven jaerlanck/ verdervende ende uytroyende de voers. landen/ ende de doodende sonder bermherticheit het volck / tot dat sy daer hoorden de tydinghe vanden ryckdom van Peru / daer syn Spaensjaerts dye hy hadde hennen trocken / ende alsoo hiel dye helle seker daghen op maer daer na quamen syn dienaers wederom veel groots quaets/ rooueryen/ ende slauernyen ende sunden teghens Godt doen ende aenrechten ende en houden noch huyden daechs niet op dat te continueren / Inder vuegghen dat sy bycants hebben verwoest alle dye dry hondert mylen welcke (soo geseet is) waren so vol ende ghepeupleert. nymant en soude kunnen ghelooouen / min kunnē ghesegghen de particuliere stucken van wreetheit dye daer gheperpetreert syn.

syn. Ick salder alleenslic twee of dry dye my te boren comen
verhalen.

Alsoo d'onzalighe Spaensaerte ghonghen met henne
felle honden d'Indianen sueten ende jaghen/ eene siecke vrou
we siende dat sy de honden niet en cost ontloopen/ sonder vers
scheurt te worden (soo sy dander deden) namp een corde ende
bont daer mede aen haren voet haer kindeken dat sy hadde van
twee jaer / ende sy verhonck haer aen eenen balck / d'welck sy
soo volcken niet en hadde ghedaen de honden en quamen vers
scheuren het voers. kindeken / hoe wel dat eenen wuenninck
eert verscheyde/ doopte. Als de Spaensaerts vertrocken / seys
de een van hen teghens eenen sone van eenen heere van seker
vlecke oft provincie / dat hy mede soude ghaen / het jongken
antwoerde dat hy syn vaderlant niet en wilde verlaten / de
Spaensaert dreychde hem dat hy hem d'ooeren affsnijden sou
de ghonck hy niet met het jongken weygherde / hy snyt hem
met synen pugnart een oore af ende daer na d'ander. ende pers
fisterende het knechtken in syn voergaende proposit / hy sneet
hem den nuese af al lacchende gheluyck oft hy hem niet meer
dan eenen knip ghegheven ende hadde/ desen verloren mensch
prees hem seluen ende glorieerde ombeschamelyck in presen
tie van eenen weerdighen Religieus / segghende dat hy syn
beste dede soo veel als hy cost om te begorden ende bevruchten
veel Indische vrouwen om dat hy dye grootgaende vercoo
pende voer slauen/ daer voer meer af cryghen soude.

In dit Ryck oft in ennighe provincie van nyeuw Spa
nien ghaende seker Spaensaert met syn honden ter jacht van
wilt ghedierte of Conynen / eens niet vindende om te Jas
ghen/

ghen / docht hem dat de Honden hongher hadden / ende ruckt
een cleyn Kint vande moeder ende snyt met eenen pugnart
in stucken d'ermen ende de beenen ghevende elcken Hont syn
porcie / ende als sy noch niet versayt en waren / wirp hy hen al
len int ghemeyn het lichaemken toe.

Datmen hier siene hoe groot dat d'ongheveelicheit vans
de Spaensaerts in dat lant is / ende hoe datse Godt heeft ghe
gheven in eenen verkeerden sin / ende in wat estime dat sy heb
ben dat Volck d'welck nochtans gheschapen is na het beels
Goidis ende verlost deur syn dierbaer bloet. besunder want
wy hier onder noch leelicers ende boosers sien sullen.

Latende ontallicke ende omghehoorde wreetheden welc
ke de ghene dye hen Christenen heeten in dit Ryck deden / niet
kunnende metten ghepense begrepen worden / ick wil alleen
hier mede besluyten.

Zynde al dese helse Tirannen vertrocken met henne
begheerlicheit (welcke hen verblint) vanden Ryckdom van
Peru. Pater Jacob met vier ander Religieusen van Sint
te Franciscus Orden vervordede hem om derwaerts te ghaen
sullen het lant / preken ende brengghen tot Christus het ouer
bleef sel vande tirannische moort ende ellende dye de Spaens
jaerts in seuen jaren aengerecht hadden.

Ick ghelooue dat dese religieusen de reyse aennamen int
jaer 1514. seynende voer wech seker Indiane vande provincie
van Mexico om te waerschouwd oft sy voer goet aensien sou
den dat de voers. Religieusen in hen lant quamen om hen te
leeren kennen den eenighen warachtigen Godt / Heere vans
den ganschen werelt. sy berayden hen ende vergaderde dick

mael genomen hebbende te voren veel informatien om te weten wat luyden dat waren dye hen vaders ende broeders hieten. ende wat dat was dat sy pretendeerden / ende waer inne dat sy verscheyden waren vande Christenen van welcke sy soo grooten ouerlast ende onrecht ontfanghen hadden. ten lesten veracordeerden sy datmense laten comen soude op condicie dat sy alleen ende gheen Spaensjaerts quamen / de religieusen beloofdent hen alsoo / want de viceroy van nyeuw Spanien haddet gheconsenteert / ende hen ghecoiffiteert daer sy belouen souden datter gheen Spaensjaerts meer incomen en souden / maer alleenlick religieusen misgaders dat hen deurde Christenen gheen ouerlasten en souden ghedaen worden. De religieusen preekten hen soo sy pleghen het heylich Euangelie / ende de goede ende heyliche intencie vande coninghen van Spanien tot henwaerts / ende cregghen sulcken liefde ende smaech totte leere ende exempelen dye de religieusen van hen ghaven ende verblyden hen soo seer vande nyeuw maren vande Coninghen van Spanien / waer af in alle de voers. seuen jaren de Spaensjaerts hen noyt kennisse en ghaven oft seyden dat ter anderen heere was dan deghenen dye hen daer tiranniseerde ende verdruckte / dat ten eynde van veertich daghen dat de Religieusen daer comen waren ende ghepredickt hadden / de heeren vanden lande brachten ende leuerde al hen Afgoden / op dat syse verbranden souden / ende daerna hen sonen om dat syse leeren souden / want syse liever hebben dan het ghesicht van hen ooghen / ende sy maecten hen Tempelen ende huysen ende men riepse van ander Prouincien datse hen souden comen preken ende kennisse van Godt gheven / misgaders vanden ghenen dye sy seyden dat was de groote Coninck van Castillien / ende vande religieusen gheper suadeert synde / den sy

den sy dat noyt in Indien tot ny toe en is ghedaen gheweest / (soo toch al dat d'ander segghet versiert is by ennighe tirannen dye daer hebben verdestruert de voers. rycken ende groote landden) twaelf oft vyfthien heeren van veel Vasallen ende landden een yghelyck besunder voer hem selven vergarende hen volck ende nemende henne voisen ende consentement onderwirpen hen deur hennen vryen wille onder de heerschappie vande Coninghen van Castillien / aennemende den Keyser als coninck van Spanien voer sonuerain ende vniuersel heere / ende ghaven seker hantteekenē van bekentenisse / welcke ick hebbe onder my / mette ghetuyghenisse vande voers. religieusen. staende de sake in desen voerspoet vanden ghelooue / ende de religieusen in groote blyschap ende hope van tot Christus te brenghen al het volck van dyen rycke / dat van het voers. moorden ende onrechtveerdighen crych ouergheschoten was ende niet weynich en was / quamen aldaer van ennighe syden achthien Spaensche tirannen te peerde / ende twaelf te voete / vsamen dertich / ende brochten veel lasten van afgoden / dye sy den Indianen in ander prouincien ghenomen hadden / ende de capiteyn vande voers. dertich Spaensjaerts riep eenen heer vande plaetse daer sy lanck in quamen / ende seyde hem dat hy vande voers. afgoden nemen soude / ende dat hyse het heel lant deur wyt denlen soude / vercoopende elcken afgodt voer eenen man oft vrouwe in slauernye / dreygende hem dat soo verre hy dat niet en dede dat hy hem met orloghe aengrypen soude. de voers. heere deur vreesse gheforceert synde / distribueerde d'afgoden deur syn heel lant ende beual aen allen syn Vasallen dat syse nemen souden om aen te bidden / ende dat sy hem Indianen / mans ende vrouwen gheven souden voers. de Spaensjaerts / om hen slauen te syn. D' Indianen deur

J iij. vreesse /

vreesse / dye twee sonen hadde ghas eenen / ende dyer dry hadde
de ghaffer twee / ende by dese maniere voldeden sy met desen
kerckroouighen handel / ende den cacique stelde de Christenen
(waren sy nochtans Christenen) te vreden. Eenen van desen
ongoddelijcken helsche roouers ghenaepte Juan garcia synu
de sieck ende niet verre vander doot / hadde onder syn bedde
vee packen afgode ende beual aen eene Indische vrouwe dye
hem diende dat sy wel toe sien soude dat sy d'afgoden dye daer
waren niet gheuen en soude voer hinnen / want dye seer goet
waren / maer elck een voer een slaue / ende ten lesten met dit tes
tament ende met dese sorghe becommere synde sturf den om
gheluckighen Spaensjaert / ende wy twyfelt hy en sy begras
uen inde helle datmen nu hier bestene ende considerere welck
ende hoedanich sy het prosyt / religie ende Exempelen van
christenen dye de Spaensjaerts dye in d' Indien ghaen doen /
gheuen / ende hebben / wat eere dat sy Godt procureren / hoe
dat sy arbeiden dat hy ghekent ende aenghebeden worde van
dat volck / wat sorghe dat sy draghen dat ten voordeele van dye
Zielen syn heyllich ghelooue gheplant worde / ende verbreede /
datmen ordeele oft dit cleynder sunde was / dan dye van Jes
roboam / qui peccare fecit Israel / makende de twee goude cal
neren om dat het volck dye aenbidden soude / oft wel / oft sy
gheluckte dye van Judas / oft dye meer schandaels veroors
jaecte dit syn dan de werck vande Spaensjaerts dye in In
dien ghaen. Inder waerheit sy hebben veel ende ontallicke
reysen deur bezheerte dye sy hebben van gout / vercocht ende
vercoopen hunden op desen dach / loochenen ende verlooche
nen onsen heere Jesus Christus. hebbende de Indianen ghes
sien dat niet en was onderhouden t'ghene dat de religieusen
hen beloeft hadden (te weten datter gheen Spaensjaerts ine
lang

*Gaspar
de L...*

te hebben dat sy hadden / wederom wechgaende ende comende
diuerse reysen altyt met grooten ouerlast / moorden ende nos
table wreetheden / ende dat gemeynlick opten Zeekant / ende ens
nighe mylen binnen int lant / totten jaer 1523. int jaer 1523. quas
men daer Spaensche tirannen resideren / ende want d'lant
soo gheset is / ryck was / succedeerden diuerse capiteynen d'een
wreeder dan dander / het scheen dat een yghelijck professie ghe
daen hadde van te perpetreren meer quaets ende grouwels
dan d'ander / op dat den regle dye wy boue gheset hebben / sou
de waer syn.

Daer was int Jaer 1529. eenen grooten tiran met veel
volck sonder vrese van Godt noch compassie vanden men
schelijcken gheslachte welck aenrechte soo grooten grouwel
moorderye ende ongodlicheit dat hy allen de voergaende te
bouen ghont / hy met syn gheselschap roofde veel schatten /
binnen ses oft seuen jaer dat hy leefde / na dat hy sonder biech
te ghestorven was ende oock van syne residentie verlopen /
succedeerden ander tirannen moeders ende roouers / welke
ghonghe consumeren het volck dat de wreede hande ende mes
sen vande voergaende niet wechghenomen en hadden. Zy
streckten hen soo wyt binne int lant bedervende ende verwoest
tende groote ende veele prouincien / doodende ende slauen mas
kende (ghelijck eroyt als bouen) het volck / doende de heeren
ende Basallen om dat sy hen gout gheuen souden ende wysen
de plaetsen daer was / groote tormenten ende pynen aen / erce
derende / soo gheset is / in effect / ghetal ende qualiteit alle de
voergaende. Inder vuegghen dat sy van het jaer 29. tot nu toe
in dat gheweest verwoest hebben meer dan 400. mylen lants
welck soo vol was van volcke als dander. *Jek mach metter*

R

waer

waerheit affirmeert/soude ick int particulier verhalen de boosheit moorderpen/verwoestinghen/onrechtweerdicheden/fortsen/neerlaghen/ende groote sunden welcke de Spaenjaerts in dese landen van S. Martha hebben ghedaen teghen Godt teghen den Coninck/ende teggen dye onnosel nacen/ ick soude een seer langhe historie maken/maer dat sal ick laten/spaert Godt my het leuen tot synen tyt. Alleen wil ick hier segghen ennighe luttel woerden vande ghene dye nu aenden Coninck schryft den Bischop van d'yer prouincien/ synde uyt synen brief van t'vintich may vanden jaer 1514. welcke onder ander seet soo volcht. Ick segghe heere / dat den middel om te salueren dese prouincie is dat uwe Maiesteit dye trecke uyt het gheuekt vanden stiefvaders ende haer gheue eenen man dye haer tractere soo redene is ende soo sy verdient / ende dat ten alder eersten/want anderffins (soo dye daer ouer te segghen hebben haer haesten ende muie maken) ick houde voer ghewis / dat sy seer volcken verloren sal syn/ ende/ meer/ onder seet hy/waer uyt uwe Maiesteit claerlich verstaen sal hoe dat de ghene dye herwaerts ouer gouuernereren verdienen van hennen gouuernemente verlaten te worden op dat de Republiquen moghen verlicht worden / ende ingeval dat niet en worde ghedaen na dat ick kan sien hare siecken en kunnen niet ghenesen worden. ende sal voek ghewaer worden hoe dat hier gheen Christenen en syn maer duyvels / gheen dienaers Goidis noch des Coninck/maer verraders van syn weth ende vanden Coninck/want inder waerheit het grootste inconuenient dat ick vinde om d' Indianen te trecken van d'orloghe tot vrede ende de vredelycke tot kennisse van onsen ghelooue / is het rouw ende wreet traittement dat de vredelycke ontfanghe vanden Christenen/waer deur sy soo ghebetē ende ghekreit syn dat sy ghe en

dinck

dinck meer haten ende schreumen dan den naem vande Christus eenen de welck sy in al dit lant heeten in hen tale yares d'welck wilt segghen duyvels / ende sonder twyfel sy hebben redene/want de wercken dye sy hier aenstelle/noch en syn van Christenen noch van menschen dye redene ghebruycken maer van duyvels/waer af compt dat d' Indianen siende dese boose wercken / ende g'generalick gheene bermherticheit soo veel inde hoofden als inde leden/dencken dat de Christenen sulckx voer weth hebbe/ ende dat hennen Godt ende Coninck daer af auctheurs syn/ ende te willen arbeiden om hen anders te persuaderen / is de Zee willen uyt putten ende hen stoffe gheuen om te lachen ende spotten met onsen Heere Jesus Christus ende syn weth / ende als de Indianen van orloghe sien dit traittement datmen dyen van peyse aen doet / hebben liever te steruen met een reyse / dan met veele int ghewelt vande Spaenjaerts. Ick weet dit alder onverwinlichste Keyser by experientie/hy seet noch onder in een Capittel. Twee Mai. heeft hier meer dienaers dan sy meynt/want hier en is niet eenen soldat van allen d'yer syn dye niet en derf opentlyck segghen/dat/al hy ouerlast doet / rooft / verdestrueert / dootslact / verbrande de vasallen van uwen Maiesteit/ om dat sy hem gont gheuen souden/dient uwen Maiesteit/allegerende voer synen titel dat uwe Maiesteit daer van syn deel crycht / ende daer om soude goet syn alderchristelicke Keyser/dat uwe Maiesteit te kennen ghaue/ ennighe rigreuselyck castpene / dat sy niet voer dienst en neemt het ghene daer Godt mede misdient is. Dit syn al formele woerden vanden voers. Bischop van S. Martha/hyde welcke men claerlick siet t'ghene datmen nu doet in allen dat omgheluckich lant teghens dat onnosel volck. Hy heet Indianen van orloghe alle de ghene dye vertrocken syn/ ende

R ij.

hen

hen hebben kunnen salueren vliende vande moorderyen vande
 de Spaensjaerts opte berghen/ ende dye van vrede/ syn de ghe
 ne dye na ontallicke moorden van volcke gheset worden inde
 voers. tyrannische ende afgryselijcke dienstbaerheit / daer syse
 ten lesten consumeren ende dooden/ ghelyck blyckt byde voers.
 woorden vanden Bischop. Ende inder waerheit hy gheeft luts
 tel ghenouch te kennen het ghene dat sy lyden. D' Indianen
 van dyen lande pleghen te segghen / als syse mûe maken met
 packen te laden ende als sy vallen ende slauw worden van ar
 beit (want dan stootense met voeten ende slaense met stocken/
 ende breken hen metten appel vande sweerde de tanden / om
 dat sy opstaen soude ende voerts ghaen sonder adem te schep
 pen) ghaet heien ghy syt quaet/ ick en kan niet meer / doot my
 hier/ ick wil hier doot blyue/ ende dit segghen sy met veel such
 tens/ ende benaetheit van herten thoonende groote banghich
 heit ende pyne. Och dye cost te kennen gheuen vā hondert dees
 leu eene vande afflicien ende ellenden welke dat onschullich
 volck vande onsalighe Spaensjaerts lyde? Godt gheuet te vers
 staen den ghenen dyet kunnen ende behooren te remedieren.

Zande Prouincie van Cartagena.

Dese prouincie van Carta
 gena is meer dan vyftich mylen leegher
 dan S. Martha / naden westen / ende
 daer aen stoet dye van Cenu totte Zee
 van Braba toe/ welke lichtelyck begry
 pen mo

pen moghen hondert mylen Zeekants/ ende veel lants binnen
 inwaerts tot middach / dese prouincien hebben verwoest ghes
 weest het Volck benaut ende ghedoot / vanden jaer 1498. oft
 99. tot nu toe/ ghelyck dye van S. Martha/ ende daer syn veel
 notable wreetheden/ moorden ende roouerien deurde Spaens
 jaerts gheschiet/ welke ick int particulier niet en wil verhalen
 om cort te maken/ ende te vertellen de boossheden dye nu in an
 der plaetsen gheperpetreert worden.

Zanden Zeekant die men heet vande Perlen ende van Pa ria ende het eyland vande Dryvuldicheit / oft de la Trinidad.

Ande Zeekant van Paria/
 tot de Zee van Venecuela uytghesloten/
 welck mach wesen twee hondert mylen/
 hebbe groote ende notable destructien ghes
 weest / welke de Spaensjaerts onder dat
 volck hebben ghedaen / dat ouervallende
 ende nemende leuendich soo veel als sy costen / om te vercoos
 pen voer slauen / jae menichmael bouen de verskerheit ende
 vrintschappe welke de Spaensjaerts met hen hadden ghetraes
 teert / gheen gheloof houdende noch waerheit/ daer sy noch
 tans hen ontfinghen in hen huysen als Vaders ende sonen/
 hen ghevende ende dienende met al dat sy hadden ende costen/
 men en soude inder waerheit niet kunnen particulierlyck ver
 halen hoedanighe ende groote dat hebben gheweest de onrecht
 A iij. veer

weerdicheden/injurien/ouerlast ende ellende dye het volck van desen Zeekant/vande Spaensjaerts heeft ontfanghen van het jaer 1510. tot nu toe. Ick wil alleenlic twee oft dry stuckens segghen waer deur men sal lichtelyck ordeelen d'ander ontal lycke in ghetale ende leelicheit dye weerdich waren alle tormenten ende viren.

Het eylant vande dryvuldicheit is veel grooter dan Sicilien ende vruchtbaerder/ende hangt aen het vast lant vande syde van Paria/ende het volck daer van/ is van het beste ende vroemste in syne qualiteit dat in indien is/ ghaende derwaerts eenen roouer int jaer 526. met 60. oft 70. ordinairse roouers/ liet d'Indianen weten dat hy daer quamp om te woonen ende met hen lieden leuen. D'Indianen ontfinghense al oft hen vleesch ende sonen hadden gheweest/ heeren ende ondersaten diendense met seer groote affectie ende blyschap ende brachten hen daghelix t'eten soo veel datter ouerschoet noch wel voer soo veel ander/ want dit is de ghemeyne maniere van doene ende liberaliteit vande Indianen van allen dyen nyewen werelt/ dat sy wyter maten veel gheuen van als dat de Spaensjaerts van doen hebben/ende al wat sy hebbe/ sy maecten hen een houten huys daer sy al in woonen souden/want de Spaensjaerts dat alsoo wilden/ datter maer een wesen en soude/ niet meer/ om te effettueren het ghene dat sy voerghenomen hadden te doen ende deden. Als sy het huys deckten met stroo/ende hadden ontrent twee stadien voortsgheghaen/ om dat dye van binnen dye van buyten niet sien en souden/ onder colleur van te willen haesten dat het huys terstone volmaecte waer/ deden sy veel volck int voers. huys/ende sy deylden hen/ ennis ghe buyten ontrentde huys met hen wapenen teghens de ghene dye

ne dye souden willen uyt ghaen/ ende ander binnen: dewelcke leggende hant aen hen messen beghinnen d'Indianen te dreyghen/ dat sy hen niet ruren en souden/ oft sy souden se doot slaen/ ende daer bereffens te binden/ ende te houwen ende te ferven opte ghene dye wech liepen/ ennis ghe ghewonde dye van daer gheraecten/ ende ander vande plaetse dye niet binnen gheweest en hadden/namen hen boghen ende pylen/ ende trocken hen in een ander huys/ om hen te defenderen/ daer sy hondert ende twee hondert sterck inghonghen/ende de wyl dat sy de porte beschermden/ de Spaensjaerts staken het vier daer inne/ ende verbrandense al leuende/ ende trocken van daer met dye/ dye sy ghebonden hadden (ende mochten syn inde hondert tachtich oft twee hondert mannen) na hen schip/ ende ghonghen t'seyl na d'eylant van S. Juan ende Espasola/al waer sy se vercochten voer slauen. synde van my op dat pas int eylant van S. Juan den Capiteyn ghereprehendeert van dese leelike verraderye ende boosheit/ hy antwoerde my: ghaet hennē heere/het is my alsoo beuolen ende men heeft my d'instructie ghegeuen van wegghen der ghenen dye my ghesonden hebben/te weten als ick se niet en soude kunnen ghenemen/ met orloghe/ dat ick se sien soude te cryghen met vrede/ ende inder waerheit hy seyde my dat hy in allen synen leuen noye vader noch moeder ghewonden en hadde dan in dat lant/in regard vade deucht ende het goet welck d'Indianen aldaer hem ghedaen hadden/dit seyde hy tot synder meerder confusie ende belastinghe van syn sunden. dese ghelycke stucken hebben syer opt vast lant ontallicke veel ghedaen/ wechnemende in slauerye het volck bouen assureancie. Datmen besiene wat wercken dat dat dit syn ende oft dese Indianen alsoo ghenomen/ syn met goeden titel slauen.

Op een

Op een ander mael hebbende de bruers van S. Dominicus/ gheresolueert te ghaen prediken ende bekeeren het volck dat in dufternisse was/ om hen sielen te winnen/ souden eenen Religieusen deuchdelycken ende heylighen Theologien met eenen leeken broeder voer syn gheselle / om dat sy het lant besien soude/ handelen metten volcke / ende plaetse sicken dye besquaem waer om een Clooster te maken. D' Indianen ontfin ghen de voers. Religieusen ghelyck ofte Enghelen hadden gheweest/ ende hoorden met groote affectie / blyschap ende attentie de proposten dye sy op dat pas hen costen ghehouden/ meer deur teekeren dan deur sprake/ want sy dye niet en wisten/ het ghebeurde dat daer een schip quam/ als d'ander dat de voers. religieusen ghebrocht hadde / wech was / daer af de Spaensjaerts ghebruykende henne duyvelsche costume van doen/ creyghen met bedroch opt schip sonder wete vade religieusen / den heere van dyer plaetsen dye ghenaeint was Don Alonso (ofte dat de religieusen oft ander Spaensjaerts hem dyen naem ghegheven hadden/ want d' Indianen hebben gherne Christenen namen/ ende terstont begheren sy datme hen eenen gheve/ oock eer sy yet weten om ghedoopt te moghen worden) met syn huysvrouwe ende seker ander persoonē tot seuenthien toe/ hen wys makende/ dat syse daer feesteren souden. hen betrouwen was/ dat de religieusen opt lant bleuen / ende dat de Spaensjaerts om hennen wille hen niet misdoen en souden/ wāt sonder dat/ en souden sy hen niet ghelooft hebben. Soo volcken als sy int schip waren / trocken de Spaensjaerts de Zeilen op/ ende voeren na d'eylant Española / daer syse vercochten voer slanen / siende het volck dat hen heer ende vrouwe wech warē / quamen totte religieusen ende wildense doot slaen. De bruers siende dese groote boosheit/ warē soo verslaghen ende droeue/ dat sy

dat sy gherne ghestorven hadden/ ende het is te ghelooen dat sy liever hen leuen ghegheuen souden hebben dan dat sulcke onrechtveerdighelt gheschieden soude / besinder want daer deur belet werde/ dat sy nummermer en souden willen hooren oft gheloouen het woert Goids. sy steldense te vreden het best dat sy costen/ ende seyden dat sy metten eersten schepē dat daer voerby ghaen soude schryven souden na d'eylant Española/ ende dat sy maken souden dat sy hennen heere met syn gheselschap wederom cryghen souden / Godt ghaf dat terstont daer een schip quam/ tot meerder confirmatie vande verduemenisse vande gouerneurs / daer mede sy schryven aende religieusen van Española/ daer mede sy roepen/ protesterē/ een/ ende veel reysen / maer d' Auditeurs en wilden hen noyt justicie doen/ want onderhen selue warender af uytghedeyt. De twee religieusen dye den Indianen beloofte hadden dat hennē heere met allen d'ander binnen vier maenden comen soude / siende dat sy noch in vier noch acht maenden niet en quamen/ beroyden hen om te sterven / ende te gheven hen leuen den ghenen dye syt gheoffert hadden eer sy de reyse aennamen / ende alsoo wrakē sy hen de voers. religieusen dootslaende/ te rechte al waren sy onnoosel / want sy achten dat sy vande voers. verradesre oorsake hadden gheweest / ende om dat sy saghen dat niet en gheschiede soo sy beloofte hadden / dat hennen heere binnen vier maenden wederom comen soude/ oock soo en wisten sy op dat pas nietnoch en wetent noch niet / datter differentie was tuschen de religieusen ende Spaensjaerts/ tiranen/ moorders ende roouers van al dat lant. de salighe religieusen leden onrechtveerdelyck / om welcke onrechtveerdicheit sy sonder twyfel achtervolgende onsen ghelooue syn warachtighe martelaers/ ende regneren nu met Godt inden hemmel welghelue

tich

lick ende salich / Nademael sy daer ghonghen om ghehoors
saem te syn/ende hadden goede intencie om de preken ende vers
breyden het heylich Euangelic/ende te winnen te sielen / ende
lyden allen arbeit ende doot dyemen hen aendoen soude om
den ghecruyften Iesus wille.

Op eenen andern tyt om de groote tirannie ende boose
daden vande boose Christenen / sloeghen d' Indianen doot
twee ander religieusen / eenen van Sinte Dominicus / ende
eenen van sinte Franciscus/daer ick ghetuyghe af ben / want
ick ghelycke doot deur miracle Goids ontquam. daer waer ghe
nouch af te segghen / om te doen schruemen de menschen / res
gard nemende opte swaerheit ende afsgryselicheit vande sake/
maer want lanck is / ick en wilt hier niet setten/ het sal synen
tyt hebben/ende inden daech des ordeels/als Godt wreken sal
alsulcken afsgryselike ende abominable ouerlasten als in In
dien doen de ghene dye den naem van Christenen hebben/sal
al openbaer syn.

Noch eens/in dese provincien al cabo de la cordera was
een vleckē daer den heere af hiete Higoroto (eyghē naem van
den persoon/oft ghemeyn met alle de heeren vander plaetsen)
hy was soo goet / ende syn volck soo deuchdelijck / dat alle de
Spaenjaerts dye daer te Schepe quamen / vonden daer om
hen te ververschen / v'eten/ ruste/ ende alle troost ende lasenis
se / hy verlostter veel vander doot dye quamen gevloten van
ander landen daer sy ghewelt/veel tirannien ende quaets ghes
daen hadden/dye bycants doot waren van hongher/verquiete
hy / ende sontse ghesont na d'eylant vande perlen / daer een
Christen wooninghe was. hy hadde se moghen dooden sonder
dat ymant ennighe suspicie op hem soude ghehat hebben ende
hy en deet niet. in suina de Christenen hieten dit volck van higo
uoroto/ het ghemeyn logemēt ende huys vā hen allen/ Eenē

onsalighen tirā gheraecte daer te comen roouē met een schip/
(soo sy meynden soo wel verskert te syn) ende nonde veel
volck op syn schip te comen soo sy plaghen te ghaen op d'ans
der/ende hen te betrouwē/ synde daer in ghecomen veel mans
ende vrouwen/ende kinderen / hy zeilde terstont wech na d'ey
lant van s. Juan/daer hyse al vercocht voer slauen/ick quamp
te na ghanghe/ ende sach den voers. Tiran ende wist t' ghene
dat hy ghedaē hadde. hy liet de ghansche vleckē verdestruert/
d'welck alle de spaensche tiranien dye lanckē dyen Zeekant roof
den/mis haechde/ende abomineerden dit grouvelijck fent/om
dat sy verloren het ghemaect ende herberghe dye sy daer plas
ghen te hebben/al oft sy in hen huys gheweest hadde. Ick laet
te segghen veel uytnemende groote boosheyden ende afsgryses
lycke seyten/welcke op deser manieren inde voers. landen syn
gheperpeteert gheweest. Sy hebben van dyen Zeekant dye
seer ghepeupleert was/ghebrocht inde eylanden Española en
de s. Juan meer dan twee millioenen sielen dye sy al gheroof
hadden/welcke oock inde voers. eylandē sy ghedoot hebben ja
ghende dye inde mynen ende anderen arbeit/bouen de menichs
te dye daer (soo bouen staet) was. het is een groote dernisse en
de hertbrekinghe om sien den voers. Zeekant dye soo vrucht
baren lant hadde teenemael verwoest ydel van volcke. Het is
gheverificeert dat sy nuūtermer schip en brenghē met gheroofs
de Indianen (soo ghesect is) sy en worpen doot inde Zee het
derden deel vande ghene dyer sy in steken / mette ghene dye sy
dooden opt lant om hen te vāghen. d'oorfakē is / om dat sy wil
lende tot heñen eynde ende intencie comen/veel volck moeten
hebben om meer gelts te makē/ende sy en nemen gheen victua
lie noch water mede/dā luttel/om dat de tiranē dye hē reeders
qualificeren ghenē cost doen en souden/daer en is nav ghenouch
woerde spaenjaerts dye opt schip ghaē om te roouē/ ende alsoo

Mer ghebrect voerde aerme Indianen / ende daer om steruen
sy dan hongher ende dorst / ende daer en is anders gheen remedie
die van ouer boort worpen. Inder waerheit / my heeft eenen
persoon vanden gheselschappe vertrocken / hoe datter een schip
was d'welck van d'eylanden de los Lucanos (daer oock seer
groote ellende gheweest is) tot d'eylant Espanola (d'welck
sijn t'sessich ofte t'seuentic mylen) sonder Zeil steen / ende Zee
charte / alleenlic cost af comen / opt volghen tuschen de doode
lichamen / dye wyten schepe inde Zee gheworpen synde ders
waerts dreuen ende het schip leiden.

Het hert soude eenē mensch dye ennich teeken van berm-
herticheit heeft breken / als hyse saghe wyten schepe comen aent
lant daer sy wesen willen / naect ende hongherich / hoe sy vals
len in ommacht van hongre / kinderen / ouders / mannen ende
vrouwen / daer na / hoe dat sy als lammeren ghescheyden wor-
den van malkanderen / de vaders vande kinderen / de vrouwen
vande mans / wordende in kudden thien ofte t'vintich by een
ghestelt / men worppter het lot om / ten eynde d'onsalighe rees-
den (dewelcke sy de ghene dye inlegghen om de schepen te rees-
den) ende de tirannische roouers / dye d'Indianen ghaen has-
len ende roouen in hen huys betaelt moghen worden / als het
lot valt op eenen hoop daer ennighē ouden oft cranckē mensch
sonder is / dan seet den tiran dyet raect / gheeft desen ouden den
dunvel / waer om gheeft ghy en my? om dat icken begrave sou-
de? Waer toe desen crancken om dat icken doen meesteren sou-
de? datmen hier besiene hoe de Spaenjaerts d'Indianen achten
ende oft sy volbrenghe het ghebot Goids belanghende de lief-
de van synen naesten / daer af hangt de weth ende Propheten.

De tirannie dye de Spaenjaerts ghebruycken teghens
d'Indi

d'Indianen int vischen vande Perlen / is een vande wreede
ende verduemden dinghen dye inde werelt moghen syn. daer
en is opten werelt gheen helsch ende desperact leuen dat hier
mede mach gheleken wordē / hoe wel dat het werelt en inde gou-
we mynen is in syn respect seer swaer ende quaet / sy settense
inde Zee / dry / vier / ende vyf ellen diep van smorghens vroech
tot dat de Sonne onder ghaet / sy syn altyt onder het water /
suummende sonder asem te scheppen / ende uytruck ende d'oef-
teren daer de perlen in wassen. Zy comen op met een netteken /
welck sy vol hebben / ende om hen te verblasen / daer terstont
tenen Spaenschen Henker is in een schuycken / ende vertoes-
ven sy met rusten / hy slaetse met wuyffen ende neempse met-
ten haer ende worpse int water / om dat sy wederom soudē
ghaen vischen / hen spyse is visch / van dyen dye de perlen heb-
ben / ende panacabi / ende ennich mayis (welcke het broot van
d'eyn lande syn) d'een van seer luttel substantie / ende d'ander
seer pynlic om maken / daer sy nummermeer hen af en ver-
sagen / de bedden dye sy hen snachts gheuen / syn / dat syse inde
bopen worpen opten vloer / om dat sy niet wech loopen en sou-
den / Sy verdrincken dickmael inde Zee / als sy de perlen vi-
schen / ende en comen niet meer bouen (want sy worden vande
Liburones ende maraxos / welcke syn twee sorten van seer
wreede Zeebeesten dye eenen Mensch teenemael insloecten /
dooden ende eten / Datmen hier besiene oft de Spaenjaerts
dye met desen handel van perlen in deser manieren omghaen /
achtervolghen de geboden Goids / belanghende de liefde van
den naesten / settende in perycke vande doot / de lichamen ende
sielen (ghemerckt sy steruen sonder gheloue ende Sacramen-
ten) van hennen naesten om hēne eygen begheerte wille / mis-
gaders oock doende den aermin menschen sulcken afgryselijc

fen leuen aen/ tot dat syse vernielen ende consumeren in corte
 daghen. Want het en is niet mueghelyck dat een mensche lang
 ghe onder het water sonder asem te scheppen/ leuen kan/ besun-
 der want de continuele kouwe vanden water penetreerse ende
 d'eurloepse/ende daerō ghemeenlick sterven sy al bloet wor-
 pende wyten monde/om d'enghicheit vāde boorse/welcke cōpt
 om dat sy soo langhe ende continuelick sonder asem te herne-
 men syn/ende van camerghack/den welcke de kouwe causeert/
 het haer verandert/ synde van Naturen swert/ verbrant ende
 wort ghelyck Zeevoluen haer/ende het salnitre loopt wyt hen
 schouwen. Inder vueghen dat niet anders dā monstren ons
 der mensche ghedaente oft wel vā ander specie schynen te syn.
 In desen onverdrachelycken arbeit/ oft om beter te segghen/
 heisch exercicie/cōsumeerden sy alle d' Indianen dye inde d'eye-
 lāden Lucayos waren/ als de spaenjaerts dese comentschappe
 beghosten te doen/ elcken eenen gholt 50. ende 100. castellanen/
 want dye vā Lucayos syn groote suethers/ende sy vercochtens
 se openbaerlick niet teghen staende dat verbodē was selue vā
 de justicie/hoe wel op dander syde onrechtverrdich/ Zy hebben
 daer doek ghedoot veel ander sonder ghetal/ van anderen pro-
 uincien ende ghewesten.

Lande riuire Bari.

Mer de prouincie Paria loopt d'lant op-
 warts een riuer gheheete nyapari meer
 dan 200. mylen/daer op ghōck enen boor-
 sen tirā veel mylen int jaer 1529. met 400.
 mans ende dede wytnemelicke groote moor-
 den/leuendich verbrandende/ende metten
 messe

messe vernielende ontallicke onnossele liedens/ dye in hette huy-
 sen ende vleckē warē sonder ymant quaet te doen ende sonder
 achter dencken/ende hy liet tot aschen verbrāt/ verflaghen ens
 de wech ghevloten/ groote quantiteit van plaetsen ende volcs
 te/ende hy stift ten lesten een quade doot/ ende syn armye ver-
 stroyde. maer daer succedeerden in het voers. quaet ende tiran-
 nie ander tirānen ende noch heden daechs ghaen sy daer laner
 verdestrueren/moorden ende ter hellen jaghen de sielen dye de
 sone Goids verlost heeft met syn dierbaer bloet.

Van het Ryck van Venecuela.

Int Jaer 1526. deur be-
 droch ende schadelicke persuasiē daer
 men den Coninck onsen Heere mede ver-
 abuseerde/ soo men altyt heeft ghebeit
 hem de waerheit te bedecken belanghens
 de de schade ende verlies/ d'welck Godt/
 de Zielen/ ende synen staet in Indien gheleden hebben/ ghaf
 syne Mayesteit/ ende ghunde een Ryck veel grooter dan heel
 Spanien/ te weten Venecuela/ t'samen metten Gouvernes-
 mente ende gheheele jurisdictie/ sekeren coopmans van duyts-
 land/ onder seker verdrach datmen met hen maecte. Dese/
 met dry hondert mannen oft meer/ in dat lant ghecomen syn-
 de/ vonden het volck niet anders dan seer saechtmoedighe ens
 de tamme schapen ghelyck ende noch veel meer als alle d'ans-
 der dye plaghen te vinden eer de Spaenjaers hen schade deden
 in alle canten van Indien. Zy quamē onder hen met groo-
 ter

ter wreetheit sonder comparacie/ dan egheen ander tiran vande
de ghene dye wy ghesect hebbe/ oyt en dede/ ende met meerder
onredelicheit ende rasernie/ dan oft sy hadden seer wreede Lis
gren/ rasende woluen/ ende leuen gheweest. Want sy met
grooter begheerte ende rasende blintheit vā giricheit ende met
meer uytghelesen manieren ende vernuft om te hebben ende
roouen gout ende siluer/ dan alle de voergaende (achter latens
de alle vreesse Goids/ ende des Coninckx/ ende schaempde des
volckx/ vergheten hebbende dat sy sterfelycke menschen was
ren/ ende des te meer/ om dat sy meer liberteits hadden (heb
bende alle de Jurisdictione vanden lande) hebben verwoest/ ver
destrueert/ ende uytgheoyt (dese vleeschelycke duyvel) meer
dan vier hondert mylen Lants/ seer vruchtbaer ende gheluc
klich ende daer in begrepen syn wonderbare prouincien/ dalen
van veertich mylen/ seer lustighe landen/ seer groote bewoons
de plaetsen/ seer ryck van volck ende gout. Sy hebben gedoot/
ende teenemael verscheurt/ groote ende diuerse Nacien/ veel
talen te niet ggedaen/ niet hebbende ghelaten ennighe persoo
nen dyese spreken/ ten sy dat het ennighe syn dye gheslode syn
inde holen ende cuylen int diepste vā d'eerde/ vluchtende voer
alsulcken vremden ende pestilencieusen mes. Zy hebben meer
ghedoot ende vernieft ende ter hellen ghesonden van dese ons
noosle generacie/ deur vremde/ diuerse ende nyeuwe manie
ren van wreede boosheit ende ongoddelicheit (soo ick gheloo
ue) dan vier oft vyf millioenen sielen/ ende noch heden daechs
en houden sy niet op. vande ontallicke ende uytnemende groo
te onrechtveerdicheden/ ouerlasten ende verdriet dye sy ghe
daen hebben ende noch doen/ wil ick er dyr oft vier vertellen/
daer by men mach ordeelen het ghene dat wy hyer bouen seg
ghen dat sy ghehaen hebben.

Zy vint

Zy vinghen den oppersten Heere vande gansche Pro
uincie/ sonder ennighe vorsaek/ alleenlic om gout te hebben/
ende pynichden/ hy vont raet om hem t'ontbinden ende liep
wech int gheberchte/ hy bernerde ende vervaerde het Volck/
d'welck vluchte inde berghen ende uytweghe. de Spaensjaer is
vinden middel daer op en in te gheraken/ ende deden daer wree
de moorden/ ende alle dye sy het leuen behielen vercochten sy
in openbaer uytroepen voer slauen. In veel Prouincien ende
alom daer sy quamen eer dat sy den oppersten Heere ghevans
ghen hadden/ gonck het volck hen te ghemoete/ singhende en
de dansende ende met veel presenten van gout in groote quan
titeit. de betalinghe dye sy hen deden was (om het lant te doen
verschricken) dat hyse dede metten sweerde vernielen. Eens/
comende opte voers. maniere het volck hem ontfanghen/ den
duytschen tiran dede groote menichte van volcke seiten in een
groot stroyen huys/ ende al in stucken houwen/ ende want bo
uen int huys eenen grooten balck lach/ daer op veel volckx ghe
elommen was om de bloedighe handen ende sweerden van al
sulcken mensche oft beesten sonder barmherticheit t'ontgaen/
desen helschen mensch beual int huys het vier te steken daer sy
al dyer in waren verbranden. hier om verliet alom het volck
opt gheberchte daer sy hen meynden te salueren.

Sy quamen in een ander groote prouincie palende aen
dye van S. Martha/ sy vonden d' Indianen in henne huysen
ende steden penselick ende onledich in hen werck. sy waren lants
ghen tyt by hen/ etende hennen cost/ ende d' Indianen diens
dense al oft sy hen het leuen ende salicheit souden ghegheuen
hebben/ sy verdroeghen henne continuele verdruckinghe ende
ordinarise importunitet/ dye intolerabel syn/ oock soo eer
enen

eenen sloecktaert van eenen Spaensjaert in eenen dach meer/
dan op een maent een huysghesyn vā dyen Indianen. binnen
middelen tyt ghaven sy hen wyt goeden wille/groote sommen
van goet met ander ontallick veel goets dat sy hen deden. Ten
eynde/ als de Tirannen wilden vertrecken/ dachten sy by dese
maniere de huysshure ende costen te betalen. den duytschen ti-
ran Gouverneur (ende oock soo wy ghelooouen heretica/want
hy gheen misse en hoorde noch en lietse veel āder hooren/ mes
ander iudicien van Lutheraen/ dyemen aen hem speurde) bes-
taal dat men alle d'Indianen met henne vrouwen ende kindes-
ren dyemen soude kunnen achterhalen/ vanghen soude / ende
setten in een groote plaetse oft pletse dye rontom met staken
ghesloten was/ ende tot dyen eynde ghemaect was/ ende dede
hen weten / dat de ghene dyer souden willen uytcomen / ende
vry syn/ dat sy hen souden moeten ranconeren/ ten wille vā
den onrechtveerdighen Gouverneur ghevende (soo veel gouts
voer henne personen/ende soo veel voer hen wyven ende elck
kint/ ende om hen meer te dringhen verboet datmen hen niet
t'eten gheve en soude tot dat sy het voers gout opbrenghe sou-
den. veel souden tot hennen huysen om gout / ende losten hen
soo sy best costen / sy ontbondense ende lietense ghaen na hen
werck/ende huysen om t'eten/den tiran sont seker Spaensche
roouen inde dieven dye wederom d'aerme gherant/canneade
Indianen vanghen souden / sy brenghense wederom daer sy
te voren hadden gheweest / sy pynichdense met hongher ende
dorst tot dat sy hen noch eens losten. daer wasser veel dye twee
oft dry reysen ghevanghen waren ende gheranconneert. An-
der dye niet en vermochten/ noch soo veel en hadden/ want sy
hen al het gout dat sy hadden/ ghegheven hadden/ liet hy inde
voers. besloeten plaetse / tot dat sy daer/ van hongher stirven.

Van

Van dyer daet liet hy verloren / verwoest / ende sonder volck
een provincie dye seer ryck van volck ende gout was ende heeft
een dael oft vallee van veertich mylen/ende daer in verbrāde
hy een vlecte vā duyfent huysen. Desen helschen tiran namp
voer hem te ghaen binnen waerts int lant/om daer lanex t'one
decken de helle van Peru. Tot dese omgheluckighe reyse leyde
hy soo veel meer ontallicke Indianē als hy cost/ gheladen met
ghewicht van dry oft vier arouas (een aroua is 25. pont) ende
gheschakelt in ketenen/als ymant hen ruste oft slaut wēt van
hongher arbeit ende weectheit/ soo sneden sy hem terstont
hoofst af bouen aenden bant vande ketene om niet te tuere
dat d'ander dye buyten waets ghonghen ontschakelt souden
syn/ende het hoofst viel op deen syde/ende het lichaem op dan-
der. ende deylden synen last op d'ander. Te segghen de provin-
cie dye hy verwoeste / de steden ende plaetsen dye hy verbrā-
de / want al stroyen huysen syn / het volck dat hy vermoorde/
de wreetheden dye hy in particuliere moorderye op desen wech
dede / en is gheen dinct dat ghelooft is / nochtans ist ver-
schrickelych ende warachtich.

Daer na/waren daer lanex den seluen wech ander tiran-
nen comende van Benecnela / ende ander van S. Martha/
met ghelycke heyliche meyninghe van t'ontdecken dat heylich
gouwen huys van Peru / ende vonden al het lant meer dan
twee hondert mylen lanck soo verbrant / verwoest ende verlar-
ten (synde te voren gheweest seer ghepeupleert ende ghelus-
tich/ soo ghesect is) dat sy selue hoe wel sy oock wreede tiran-
nen waren / hen verwonderde / ende verschrickte / siende de
voetstappen daer hy lanex gheghaen hadde/ van al sulck en der-
lycken januner.

¶ ij.

Al dese

Al dese dinghen syn ghehoont met veel ghetuyghen by
den fiscal vanden raet van Indien/ ende den thoon berust in
den voers. raet/ ende nochtans en verbrande den raet noyt ny
mant leuendich van alle dese schendelycke tirannen. ende het
en heeft niet te beduyden datter ghehoont is in respect van het
groot jaer ende quaet dat sy aengherecht hebben / want alle
d'officieren vande Justicie dye tot noch toe in Indien syn ghe
weest/ deur hen groote ende doodelycke blintheit en hebbe hen
niet voerder gheocupeert om te examineren de delictē/ ouerlast
ende moorden/ welke de tiranen vā Indien hebben ghedaen/
ende noch doen/ dā alleenlick voer soo veel als sy segghen/ om
dat dyen ende dyen d' Indianen heeft ouervallen/ heeft de Co
ninc soo veel duysent Castellane in comens verlorē/ ende om
dat te bewysen/ luttel thoons ende dyen confus ende generael
is hen ghenouch/ ende oock en wetet syt niet te verifiere noch
te doen stellen soo sy behooren / want deden sy het ghene dat sy
voer Godt ende den Coninc schuldich syn te doen/ sy souden
bevinden dat de voers. duytsche tiranen meer dan dry millioes
nen gouwen castellanen den Coninc ghestolen hebben/ want
d'lant vā Venecuela met d'ader meer/ dat sy hebben verwoest
bedorven ende volck loos ghemaect meer dā ouer 400. mylen
(soo gheset is) is het ryckste ende meest prosperende lant van
gout/ ende was vā volcke dat inde werelt mach wesen / ende sy
hebbe hem meer renten ende verloop belet ende doen verloren
ghaen/ dye de Coninghen van spanien vā daer ghehat souden
hebben in 16. jaren dat gheleden is dat te tiranen/ vianden vā
Godt ende vanden Coninc beghosten daer te verdestrueren/
dan twee millioenen / ende dese schade en sal tot het eynde des
werelts nummermeer kunnen verhaelt worden / ten waer dat
Godt deur miracle soo veel millioenen doode sielen dede vers
rysen.

rysen. Dit syn de tytlycke schaden vanden Coninc/ no/waer
oock goet datmen considereerde hoe groot ende veel dat syn de
schaden/ oneer/blasphemien/schande/welcke Godt ende syn
weth syn aenghedaen/ ende waer mede dat soo ontallicke mes
nichte vā sielen/welcke branden inde helle om de begheerte en
wreetheit van dese tirannische animalen oft Allemenen/ ghe
recompenseert sullen worden. Hier mede alleen wil ick henne
onsalicheit ende wreetheit beslyten / dat / van dat sy int lant
quamē tot ny toe/ te weten dese seshien jaren/ sy veel schepen
gheladen met Indianē / ghesonden hebben te vercoopen voer
slauen in d'eylanden van S. Martha/ Española/ Jamayca/
S. Juan / al meer dan een millioen/ ende noch heden daechs
s 42. seynden/ siende ende gheveysende de coninclicke audiens
cie van Española/ ja fauoriserende/ gelyck sy doen alle ander
oneyndelicke tirannien/ ende schaden/ welke opte coste va het
vast lant (d'welck is meer dan vier hondert mylen / hebbende
Venecuela ende S. Martha gheweest/ ende noch synde oder
henne jurisdictie) syn ghedaen gheweest ende hadden kunnen
beletten ende remedieren. daer en is gheen ander oorsake ghe
weest om dese Indianen in slavernie te brenghen dan alleens
lick den boosen/blinden/ ende verherthen wil om te voldoen de
onuersande begheerlicheit van gelt vande voers. uytnemende
ghirighe tirannen/ ghelyck alle dander altyt in alle d' Indien
hebben ghedaen / nemende dye taen lammeren ende schapen
uyt henne huysen met hēne vrouwe ende kinderen opte voers.
wreede ende schendelycke maniere/ ende doende hen het
Coninc yser aen om voer slauen vers
cocht te worden.

Zande Prouincien

vanden vasten lande lanck het

ghewest datmen Florida heet.

In dese prouincien syn ghe-
weest in dinerse tyden van het jaer 1510. oft
11. dry tirannen om de wercken te doen dye
dander ende de twee van hen in ander ghe-
westen van Indien hebben ghedaen / om
tot staten dye met henne verdiensten niet
gheproportioneert en syn te gheraeken / deur het bloet ende
verlies van hennen naesten / ende alle dry syn een quade doot
ghestoruuen met ruine van henne personen ende huysen / dye
sy hier voermaels ghetimmer hadden van het bloet vanden
menschen / soo ick ghetuyghen van alle dye ende henne mes-
morie is uytgheroyt vanden boden des eertrycx / al oft sy noye
gheleest en hadden / sy lieten het lant vol schandaels / infamie /
ende grouwel van hennen naem / met ennighe moorden dye
sy dedē / maer niet veel / wāt Godt versloechse eer sy meer mis-
deden / want hy hadde uyt ghestelt tot daer toe / hen te castylen
om al dat quaet dat ick weet ende ghestien hebbe dat sy in ander
deelen van Indien gheperpetreert hadden. Den vierden tiran
was ny lefmael daer int jaer 1538. wel opgherust / ende het is
dry jaren gheleden datmen van hem niet en weet ende dat hy
niet te voerschyne en compt.

Wy weten voer seker dat hy terstōt verduene lef hy / dat
hy met syn gheselschap in dese dryjaren heeft groote ende veel
volck

volck verdestruuert / soo vere hy ennisch daer hyghont vont /
want hy is een vāde notabelste ende gheexperimenteerste / en-
de vande ghene dye meer schade / quaet / ende destructien van
veel prouincien ende dycken met syn ghesellen heeft ghedaen
maer wy ghelouuen meer dat Godt hem het eynde dat hy den
anderen ghas / oock ghegheuen heeft.

Dry oft vier jaer na dat het voergaende geschreven was
quamen uyt het voers. Lant Florida / de reste vande Tiran-
nen dye met den voers. grootsten tiran / dye sy doot ghelaten
hadden / gheweest hadden / vande welke wy wisten de onghes-
hoorde wreetheden ende boos heden dye aldaer / besunder les-
uende den voers. tiran / ende na syn doot / de ommenschelycke
menschen onder dat onnoosel ende nymant misdoende volck
deden. Op dat niet onwaerrachtich vallen en soude het ghene
dat ick hier te voren hadde gheraden / ende syn soo veel dye den
regel dye wy int beghin sel stelden / affirmeerden / dat hoe sy
verder ghonghen / ondecken / verjaghen ende verderben luy-
den ende Lant / soo veel notabeldel wreetheden ende boos he-
den teghens Godt ende heien naeste bedreuen sy / het walggē
ons langher te vertrecken soo veel ende soo afgryselijcke / grou-
weijcke ende bloedighe seytē / niet van menschen maer van
wilde dieren / ende daer om en wil ick niet meer dan dese nauole
gende vertellen.

Zy vonden groote vlecten van volcke seer disposst / wys /
politica / ende ghereguleert / daer oder deden sy grooten moort
(soo sy plegghen) om hen te verschrieken. sy affligherdense
ende doodense met packen ende lasten te doen draghen ghe-
het men de beesten doet / alffer ymant ruste oft slawwert /
om

om bander dye voer waren vande ketenen daer sy in gheleyt
werden niet v'ontdoen ende houden / sy sneden hem het hoof
aenden hals af / ende het lichamen viel op deen syde ende het
hoof op dander / ghelyck wy dat noch elders gheschiet te syne
bouen hebbe ghesect. Ghecomen synde in een stat daer sy met
blyschappe ontfanghen werden / ende daermen hen ghenouch
reien ghas / ende meer dan 600. Indianen om als mynlen hen
packen te draghen / ende tot dienst vande peerden / ende de tiran
nen van daer vertrocken synde / quamp wederom eenen Capiteyn
maeschap vanden grootsten tiran daer sy gheen achter
denden en hadden / ende deur liep met syn lancie den heer ende
Coninck vande plaetse ende bedreef meer ander wreetheden.
In een ader groote vleck om dat hen dochte dat het volck daer
meer voer hen sach om de leelike ende afgryselike werke dye
sy van hen ghehoort hadden / vermoorden sy metten sweerde
ende lancie / cleyne ende groot / kinderen ouders ondersaten en
de heeren / sy en verghaen nyman. Aen groote menichte vā
volcke ende besunder aen meer dā 200. r'samen (soo men seet)
dye sy sonden roepen van seler plaetse / oft wel dat sy van selfs
quamē / dede de voers. opperste tiran af snyden de nusen met
ee lippen totte baerden toe / latende hen aensicht alsoo ghescho
ren / ende met dese pyne ende beschamtheit sondense al bloyens
de de tydinghe draghen vande wercken ende miracelen / welcke
dese gedoopte predicanten vanden heylighe ghelooue deden.
datmē ordeele wat liefde dat het volck dat soo ghetraect is /
den Christenen draghen sal / ende hoe dat sy gheloouen sullen /
dat de Godt dye sy hebben goet ende rechtveerdich is / ende de
weth ende religie dye sy behyden / ende daer van sy hen beroe
men / sonder ende sonder vleck is / De boosheit dye sy daer de
den onsalighe menschen / verloren sonen is bouen maeten
gros

grote ende vrempt / ende alsoo stierf den onsalighen capiteyn
sonder biechte / ende wy en twyfel en niet regard nemende op
syn groote misdaden / hy en sy begraven inde helle / ist sake dat
Godt inueghelyck hem niet secretelyck en versach na syne god
like bermhericheit / ende niet na synen verdiensten.

Zanden Zuijver / de la plata / oft siluer.

Anden Jaer 1522. oft

23. af syn dry oft vier mael Capiteynen
gheghaen tot den Zuijver de la plata / daer
grote rycken ende Prouincien syn / ende
seer disposē ende redelich volck. wy weten
int generael / dat sy ghedoot hebben ende

schade ghedaen / ende belanghende het particulier / soot niet en
doet ten proposte van het ghene dat wy nu meer tracteren van
d'Indien / wy en weten niet notabels te segghen. wy en twyfel
en nochtās niet sy en hebben ghedaen ende doen de selue wer
cken dye op d'ander plaetsen syn ghedaen gheweest ende wor
den daghelyx ghedaen / want het syn de selue Spaensjaerts en
de onder hen is / dye hen ghevoeden hebben in ander plaetsen /
ende oock om dat sy daer ghaen om ryck / ende groote heeren
ghelyck dander te worden / ende dat is ommoghelyck dat syn
kan sonder verderfēnisse moorderye / roouerye ende verminde
ringhe van d'Indianen / achtervolgende de maniere vā doen
ende boose weghen dye sy ghelyck d'ander hielen ende inghons
ghen. Na dat wy het voers. gheschreven hadde / vernanen wy
voer waer dat sy hebbe verdestruect ende verwoest groote pro
uincien

uincien ende rycken van dat lant/ doende selfame moorderyen
ende wreethede/ oer dat omgheluckich volck daer mede sy hen
uytsteken ghelyck d'ander/ ende meer dan d'ander/ wāt sy heb-
bent beter moghen doen/ om dat sy verder vā Spanien warē/
ende sy hebben gheleest sonder minder regle ende justicie (hoe
wel dat nergheers in Indien ennighe was soo wel schynt by al
dat bouen veehaelt is) Onder ander ontallike boose stucken/
beeft men inden raet van Indien de navolgende ghelesen.

Sekeren tiran gouerneur beual ennighe van synen volck
te dat sy hen soudē trāsporteren tot seker vleckē/ ende soo ver-
re het volck hen niet t'eten en ghas/ dat syse al doofslaē souden/
uytcrachte van weldke sy ghonghen/ ende wāt d'Indianē hen
als heñe vianden meer deur vreesē vā hen te sien ende om voer
hen te vluchtē/ dā deur faute vā mildicheit/ dat niet en wilden
gheven/ sy sloegender ouer 5000. doot. Item seker ghetal van
volckē van peyse dat sy by gheval hadden doen roepen/ quam
hem setten in hen handen/ ende presenteren tot heñen dienst/
ende wāt sy/ oft soo volckē niet en quamē/ oft/ dat de spaens
jaerts soo sy pleghē ende de ghemein costume is/ wildē hen ver-
varen/ de gouerneur beual datmense al in handen van ander
Indianen/ hen vianden/ ouerleuerē soude/ sy baden schreyen-
de ende roepede/ dat syse selue doot soudē slaen/ ende hen vian-
den niet gheven/ ende niet willende het huys daer sy in waren
verlaten/ werdē al vermoort/ roepende ende segghende: wy co-
men om v te dienē in peyse/ ende ghy doot ons/ ons bloet blyue
in dese muren in ghetuyghenisse van onse onrechtveerdighe
doot/ ende uwe wreetheit/ dit was voerwaer een notable feit
weerdich om te consideren/ ende meer/ om te beclaghen.

Van

Vande groote rycken ende prouincien van Peru.

It jaer 1531. was eenen
anderen grooten tiran met seker volck in
de Rycken van Peru/ alwaer incomende
metten titel intencie ende beghinselen/ vā
allen d'ander voergaende (want het was
eenen vande ghene dye hem meest/ ende
lanxste hadde gheexerciteert in allen de wreetheden ende jam-
mer dye opt vast lant van het jaer 1510. af/ ghedaen hadden ghe-
weest) wies in wreetheden/ moorderyen ende rooueryē/ son-
der ghelooue ende waerheit verdestruerende de vleckē/ vermin-
derende ende doodende het volck/ ende wesende oorsake vā soo
grootē quaet datter ghevolcht is/ sulck dat wyt wel verskeret
sijn/ dat nymant en sal kunnen verhalen/ tot dat wy claerlyck
sien ende kennen sullen inden daech des ordeels/ ende sommi-
ghe dye ick gherne soude vertellen/ sijn deur henne circumstan-
tien/ leelicheden ende qualiteiten soo seer beswaert ende mis-
maect/ dat inder waerheit ick dye niet en soude moghen of-
kunnen uytghespreken/ ende int licht brenghen/ in sijn on-
gheluckych incomen/ vermoorde ende verdestruerde hy en-
nich volck/ ende roof de groote quantiteit van gout/ in een ey-
lant d'welck leet hyde voers. Prouincien seer ghepeupleert en-
de lustich/ ende ontfanghende hem den Heere met sijn volck
ghelyck Engheten vanden hemmel/ ende na sesz maenden/
hebbende hen afgheteert/ hen onderhoufel/ ende van nyuws

N. ij.

open

open ghedaen henne coren schure dye sy ghesloten hielen voer
hen ende heñe wyven ende kinderen tot in eenen drooghen on-
vruchtbaren tyt/ende met veel tranen presenterende dat sy daer
afnemen souden ende cten soo hen beliefs de loonde hyse ty des
se maniere/ dat hy een groote menichte met sweerden ende lās-
cien dede dooden/ende dye sy costen leuent nemen/ slauen mas-
ken/ met ander groote ende notable wreetheden dye sy hen ons
der hen deden/ latente het voers. eylant bycants sonder volck/
vā daer ghōghen sy nade provincie de Lombala /welck is opt
vast lant ende dooden ende verdestruerden soo veel als sy costi-
ten/ende sy seyden/ om dat al het volck van henne growwethes-
ke werken vluchten/ dat sy hen opwirpen / ende dat sy rebellen
vanden coninck waren. desen voers. tiran ghebruyckte dese rus-
se/ dat hy den ghenen daer hy af begheerde ende ander dye hem
quamen presenten van gout ende situer/ende vā al dat sy had-
den gheven/ seyde/ dat sy meer brenghen soude/ tot dat hy sach
dat sy niet meer en hadde/ oft niet meer en brochten/ ende dan
seyde hy dat hyse ontfinc̃ voer vasallen vāde coninghen van
Spanien/ende omhelsdese ende dede twee Trompetten dye
hy hadde slaen ghevende hen te verstaen dat vā voortaan men
hen niet meer afnemen en soude noch misdoen. Achtende al
wel gheroost al dat hy roofde oft dat sy ghavē den vreesse van
de abominable tydinghe dye sy van hem hoorden eer hyse onts-
finc̃ onder de protectie vanden Coninck / al oft / na dat hyse
alsoo ontfanghen hadde onder de beschermennisse vanden Co-
ninck/ hyse niet en verdruckten/roofden verwoesten/ ende ver-
destruerden/ende oft hyse alsoo niet en hadde bedoruen. Luts-
tel daghe daer na quam den souuerainen Coninck ende Rey-
ser vā alle dye Rycken/ ghenaeamt Atabaliba met veel naect
volck/ende met syn gheestelycke slechte wapenen (niet wetens
de hoe

de hoe dat de messen vāde Spaensjaerts sneden ende heñe lan-
cien staken / ende hoe dat de Peerden liepen / ende wy dat de
Spaensjaerts waren/ dewelcke den duyvelen seluen hadden sy
gout/ aengrypen souden ende roouen / segghende / waer syn
dese Spaensjerts/ dat sy voort comen/ ick en sal vā hier niet
tot dat sy my voldoen hebben van myn Vasallen dye sy ghes-
doot hebben/ende schatten dye sy my gheroost hebben. Zy vici-
len op hem/ende sloeghe hem af ontallick volck/ ende vinghen
synen persoon dye in een rof baer ghedraghen wert/ende han-
delen met hem belanghende synen rancon/ hy beloest vier mil-
lioenen Castellanen/ende gheefter vyfshien/ende sylieden bes-
loouen dat sy hem los maken sullen/ nochtā ten lesten gheen
gheloof noch waerheit houdende (ghelyck de Spaensjaerts
noyt in Indien den Indianen en hebben ghehouwe) legghen
sy hem op dat deur syn beuel/ volck by een quamp. hy antwoer-
de dat in syn geheel lant sonder synen wille niet een blat van
eenen boom en verruerde / ingheval / dan datter ennich volck
by een quamp/ dat sy vryelyck gheloouen souden dat hy dat be-
uolen hadde/ende want hy in hennen handen was/ dat sy hem
dooden souden. Alle dit niet teghen staende / sy verduenden
hem leuendich ghebrant te worden/ hoe wel dat namaels som-
miche den Capitein baden datmen hem verworghen soude/
welck gheschiede/ende gheworcht synde/ wert noch verbrant.
Atabaliba syn vonnis hoorende/ seyde/ waerom verbrāt ghy
my? wat hebbe ick v ghedaen? beloefdy my niet dat ghy my
ontslaen soudt/ v het gout ghevende? hebbe ick v niet meer ghes-
gheven/ dan ick v beloefde? als ghy emmers soo wilt/ seynt my
na uwen Coninck van Spanien / met meer ander proposten
dye hy seyde/ tot groote cōfusie ende verworpinghe vāde groo-
te onrechtveerdicheit vande Spaensjaerts/ ende finalick/ vers-

branden sy hem. Datmen hier considere de rechtveerdicheit ende titel van dese orloghe/de ghevandennisse van desen heere/het vonnis ende executie van syn doot misgaders de consciencie daer mede dese tirannen soo grooten schatten besitten / ende hoe dat sy aldaer desen grooten Coninck ende ander ontallickhe heeren ende particuliere roofden ende stalen.

Van ontallickhe / notable wreede ende boose fenten tot uytroynghe van dat volck / gheperpetreert deurde ghene dye hen Christenen noemen wil ick hier ennigh e luttel verhalen/de welcke eenen broeder van Sinte Franciscus int beghinselfach ende onderschreef met synen naem seynende daer af in alle quartieren van Indien / ende in Castillien diuerse copen / daer af ick een hebbe met syn enghen hant teeken daer hy soo seet : Ick broeder Marck van Nica van Sinte Franciscus orden / commissaris ouer de Broeders vande selue orden inde provincien van Peru / dye gheweest ben van d'eerste Religieusen dye mette eerste Christenen inde voers. provincien quamen / segghe / ghevende warachtighe ghetuyghenisse van sommighe saken dye ick met myn ooghen daer sach / besunder belanghende het tractement ende orloghe / dyemē den Inlanders aenghedaen heeft.

Inden eerste ben ick ghetuyghe van sien / ende wete deur warachtighe experiencie / dat dese Indianen van Peru syn het goetwillichste volck datmen in Indien ghesien heeft / vrint ende toeghebaen den Christenen / ende ick sagh dat sy den spaensjaerts ouervloedelick / gont / siluer / costelyck ghesceente / ende al dat sy begheerden ende in hen macht was / ghaven / met als len goeden dienst dye sy hen deden / ende sy en beghosten nummmermeer te orloghen / maer waren altyt vredelyck / soo langhe als de Spaensjaerts hen gheen oorsake deur hen quaet traittemē

ment ende wreetheit en ghaven / maer ontfinghense in hen steden met alle goetwillichheit ende eere / ghevende hen vreten ende soo veel slanen ende slavinnen tot dienst als sy begheerden.

Item ick ben ghetuyghe ende gheue ghetuyghenisse dat sonder oorsake te gheven / soo volcken als de Spaensjaerts int Lant quamen na dat den grootsten Cacique Altabaliba ghegheven hadde meer dan twee millioenen gouts / ende dat het volck sonder wederstaen in hennen handen het heel lant ghesstelt hadde / dat sy terstont den voers. Altabaliba / dye heere was van het heel lant / verbranden / ende na hem / leuendich synen Capitein generael Cochilimaca / de welcke met ander principale / was vredelyck totten gouverneur ghecomen. Van ghehlycken / luttel daghen daerna executeerden sy mette vire Chamba eenen anderen seer voernemenden heere vande provincie van Quito sonder schult noch waeromme / van ghelycken deden sy met eenen Chaperera / heer van Canarien / oock onrechtveerdelyck. Zy roesten Aluis een vanden heeren dye in Quito waren syn voeten ende deden hem veel ander tormenten aen / om dat hy segghen soude waer dat Altabaliba syn gont ghelasten hadde / daer hy (soot scheen) niet af en wist. Item sy verbranden in Quito Cocopaga dye gouverneur vā Quito hadde gheweest / welck deur seker vermaninghe dye hem dede Sebastian de benalecar capiteyn vāden gouverneur / quamp als vrint / ende om dat hy soo veel gouts niet en ghaf als sy begheerden / hy wert met meer ander Caciquen ende principael personagien verbrant / ende voer soo veel als ick cost verstaen / henne intencie was / niet eenen heere int ghansch lant te laten.

Item dat de Spaensjaerts groot ghetal vā Indianen vergaerde / de slofe in dry huysen soo wel alffer in cost / ende stakē het pier daer in / ende verbrādēse al t'samen sonder het minste teghens

teghens te Spaensjaerts te misdoen oft ennighe oorsake te gheven. Ende het ghebeurde daer dat eenen gheestelycken persoon ghenaempt. Doña trock eenen jonghen wyten viere daer in hy brande / ende daer quamp eenen anderen Spaensjaert ende nampen hem wyten handen ende wirpen in midden vande vlasse / daer hy aschen wert metten anderen / welke spaensjaert op dyen seluen dach wederom naden legher keerende viel opten wech subitelyck doot / ende ick was van aduysse dat sy hem niet en behoorden te begrauen.

Item ick affirmere dat ick selue voer myn ooghen sach dat de Spaensjaerts den Indianen / mannen en vrouwen / de handen nuesen ende ooren sonder propost afsneden / alleenslyck om henne ghenuchte / ende dit in soo veel plaetsen ende ghewesten dat lanck soude te vertellen syn / ende ick sagh dat de Spaensjaerts de Honden opte Indianen soeghen / om te verscheuren / ende ick hebbe ghesien dat sy dat aen seer veel deden. Doek sagh ick soo veel huysen ende vlecten verbranden / dat ick om de groote menichte / het ghetal niet en soude kunnem ghesetten.

Het is oock waer / dat sy namen kinderfens vande boorsse / metten aermskens ende slingherden oft wirpen dye om hooghe soo seer als sy costen / ende ander veel sammers ende wreecheit sonder oorsake / dat ick my schruemde / ende veel ander ontallycke leelycke stucken dye ick sagh dye te lanck waren te verhalen.

Item ick hebbe ghesien / dat sy riepen sommighe Caciquen ende principale Indianen dat sy pynsellyck ende oredeslyck comen souden hen belouende verskerheit / ende gecomen synde / dat syse terstot verbranden / ende in myne teghenwoerdicheit

Zan het nyeuw Ryck van Granada.

In jaer 1539. quamen op een / veel tirannen / ghaende van Necucla / S. Martha ende Carthagena sucken Peru / ende ander dye van Peru af quamen ende ghonghen deur de voerslanden / ende sy vonden achter Sinte Martha ende Carthagena dry hondert mylen / binnen slants veel gheluckigher ende wonderbaerlycker prouincien. vol van ontallyck Doek / seer goedertieren ende goet ghelyck d'ander / ende oock seer ryck van gout ende costelyck ghestente / dyemen Esmerauden heet / welke prouincien sy den naem gaven van nyeuw Granada / om dat den tiran dye eerst daer quamp / was gheboren van het Conincryck van Granaten in spanien / ende om dat veel boose ende wreede Menschen vande ghene dye daer op een quamen vā alle syden / waren excellente vleeschouders ende stoters van menschen bloet / seer wel ghewuent ende hervaren inde voers. groote sunden aen veel deelen vā Indien daerom syn heene duyvelsche werken met henne circonstantien ende qualiteiten dyese leelike maken ende besware / spodanich / ende soo groot / dat sy syn te bouen ghegaen seer veel ende oock al t'samē dye d'ander ende sy lieden in d'ander prouincien hebben ghedaē ende bedrevē. Vā ontallycke dye sy in dese dry jaren hebben voorsghekeert ende dye sy noch opten dach van heden niet en laten te doe / sal ick seer cortelyck ennighe vā veel verhalen / een gouuerneur om dat de ghene dye int Ryck van nyeuw

Granaten moorde ende roofde / ende hem niet en wilde toes laten om dat hy moorden ende roouen soude / teghen hem informatic nemen ende thoon leiden / opte ellende / jaeter moorden / dye hy ghedaen hadde ende doet / welck ghelesen wert / ende berust inden raet van Indien.

De ghetuyghen segghen / dat synde het heel lant in vrede ende dienende den Spaensjaerts / hen cōtinuelick t'eten gheuende van hennen arbeit / ende werkende voer hen int velt ende hen affairē / ende brengende veel gouts ende ghesteente / Esmeralden ende al wat sy hadden ende vermochten / de Spaensjaerts deylden onder hen de vleckē wyt / Heeren ende Volck (d'welck is al dat sy pretenderē / voer middel om te vercryghen hen lesten eynde / dat is gout) ende steldense al in ghewoonlycke dienstbaerheit / Ende den Tiran / principael Capiteyn / dye daer ghebot hadde / vinct den Heere / ende Coninck van al dat lant / ende hielen ghevanghen sesz oft seuen maende / heyschende de gout ende Esmeralden / sonder ander oorsake oft redene / de voers. Coninck dye ghenaeempt was Bogota / deur vreesse dye sy hem aenjaechden / seyde dat hy een gouwen huys (dat sy besgheerden) gheuen soude / hopende dat hy ontcomen soude de handen vanden ghenen dye hem soo affligheerden / ende sont seker Indianē om gout / d'welck sy te meer reysen brachten in groote quāteit ende oock ghesteente / nochtans om dat hy niet en ghaf het huys van gout / de Spaensjaerts waren van aduyse dat hyen dooden soude / nademael dat hy syn belofte niet en volbracht.

Den Tiran seyde dat syen voer recht (dat hy selue administrereerde) betichtē souden / sy dedent / beclaghende den Coninck vanden lande / den Tiran verwees hem ter pyn bankē / soo verre hy het gouwē huys niet en ghaf. sy ghaven hem trats

to de

to de corda / sy goetē hem brandende ruet opten bunck / sy deden aen elcken voet een yser ghevettert in een hout / ende den hals ghebōden aen een ander hout / ende twee mans hielen syn hantden / ende sy staken vier onder de voeten / ende den tiran quamp alle reysen eens binnen / ende seyde hem dat hy hem alsoo alle eenstens met pynighen dooden soude / soo verre hy het gout niet en ghaf / ende alsoo volbracht hy oock / doodde den voers. Heere met pynighen / ende te wyle dat hy ghepynicht wert / thoonde Godt een teeken dat sulcken wreetheit hem misjaechde / verbrandende de heel vleckē / daerse ghedaen wert.

Alle d'ander Spaensjaerts / om hen capiteinē te volghen ende om dat sy anders niet en weten dan dat volck te verscheyren / deden het selue / pynighende met diuerse grouwelycke tormenten een yghelyck Cacique ende heere vande plaetsen dye sy onder hen in comende hadden / daer sy nochtans hen met al hen volck dienden ende ghauen gout ende Esmeraudē soo veel als sy vermochten ende hadden / ende alleenlick tormenteerden syse / om dat sy hen meer gouts ende ghesteente gheuen souden dan sy deden / ende in sulcker wys verbranden ende verscherden sy alle de heeren van dat lant / Om vreesse vande wreetheden / welcke eenē vande particulier tiranen onder d'Indianen bedreef / vluchte met veel van synen Volckē opte bergheenen eenen heere ghenaeempt Daytama / want sy gheen ander remedie noch lasenisse (hielpt hen noch) en hebben / ende de Spaensjaerts heeten dit / opworpen ende Rebellie. hebbende den opper Capitein tiran vernomen / dat sy wech waren / sont desen wreeden mensch (om wiens wreetheit ende selheit d'Indianen dye stille ende vredelyck waren verdraghende soo groote Tirannien ende bosheit / waren ghevluicht opt gheberchte) hen sucken ende volghen / ende want niet ghenouch en is dat

D iij.

men

men hem borghe tot inden afgront der eerden/sy vonden groote menichte van volcke / ende vermoorden ende verscheurden meer dan vyfhondert personen/mannen/vrouwen ende kinderen/want sy gheen sorte van volcke en schoonden/meer segghen de ghetuyghen dat de voers. heer Daptama eer hy doot werde gheslaghen/by den voers. wreeden mensch / hadde ghesweest / ende dat hy hem vier oft vyf duysent Castellanen ghebrocht hadde / ende nochtans dyen niet teghenstaende voer hy mette syne / soo gheset is. Op een ander reyse comende den spaensjaerts dienen groote menichte van volcke / ende dienen de sonder achterdencken met hennen ghewoonlycken dootmoet ende simpelheit / quamp de Capitein op eenen nacht inde stat daer d'Indianen dienden / ende beual datmense al doot slaen soude / soo softighe slapen / ende aten ende rusten vanden arbeit des daechs/dit dede sy om dat hem dochte dat hy behoorde hem het heel lant deur te doen vreesen. Op eenen andern tyt nampt de Capitein allen den spaensjaerts den eedt af/om te weten hoe veel Caciquen/personagien / ende ghemeyn volck dat een yghelick in synen dienst hadde / ende beual datmense al te voerschynt opte mercke brenghen soude/alwaer hyse terstont al tot vier oft vyfhondert dede onthalsen/ende de ghetuyghen segghen dat hy meynde by desen middel het lant te stillen.

De voers. ghetuyghen segghen van eenen particulieren Tiran/dat hy groote wreetheit bedreef / moordende / ende afsnydende nuesen ende handen/aen mans ende vrouwen/ende verdervende veel volckx. Op een ander mael sont de Capiteinden voers. wreeden man met seker Spaensjaerts inde Prouinsie van Bogota / ont te vernemen wye den heere was dye ghesuccedeert hadde int Lant na dat hy den voergaende doot ghespynicht

hadde / hy ghonck el mylen weegs vanghende sooveel Indianen als hy cost en/ghen/ende om dat sy hem niet en seyden wye dat den heer was/den eenen hiel hy de hande af/den anderen wirp hy voerde boose honden dyese verscheurden/soo mans soo vrouwe/ende op dese maniere doode ende bedirf hy veel volckx. Hy ouerviel op sekeren dach t'smorghens inden dagheraet seker caciquen oft Capiteynen ende veel ander Indianen met hen / dye al sonder achterdencken waren in vrede soo hy hen verskeret ende syn woert ghegheven hadde / dat sy gheet quaet noch schade lyden en soude/waer op betrouwende/sy vant gheberchte/daer sy hen vleckē hadden wederom comen waren / ende te wyle sy soo opte voers. verskerheit beruften ende gheen achterdencken en hadden / vinct hyer een groote quantiteit/vrouwen ende Mans / ende dede hen de Hant wyes trecken op d'Erde / ende hy selue met een breet mes hiel hen de handen af / ende seyde / dat hyse eastyde om dat sy niet segghen en wilden waer den nyenwen heer was. Noch eens ont dat sy hem niet en ghaven seker coffer dat vol gouts was/ende dat de wreede tiran gherne ghehat hadde/hy sont volck om hen met crych te bederven / daer sy ontallicke sielen vermoorden/ende hielen handen ende nuesen afaen vrouwen ende maïen/d'welck niet en kan vertelt worden / ende ander wirpen sy den sellen honden voer/dye se verscheurden ende aten.

Op een ander mael siende d'Indianen van een prouinsie van dat lant/dat de Spaensjaerts. dry oft vier principaelste heeren verbrant hadde/vertrocken hen op een stercke steenroetsse om hen te beschermē teghens alsulcken viandē dye soo luttel vā menschen hadde/ soo de ghetuyghē segghen daer warenderwel vier oft vyf duysent in / de voers. capitein sont derwaerts eenen

eenen grooten ende notabelen tiran (dyer veel vāde ghene dye inde voers. landē beuel hebben om te verwoesten/te bouē gaet/ met veel spaensjaerts/om te castyē/soo sy spreken / de rebellen dye vluchten voer soo grootē pestilencie ende vleesverscheyringhe/al oft sy een groote onrechtveerdicheit bedreuen hadden/ ende hem toestont dye te straffen ende de wrake te nemen/daer sy verdient hebben alle wreede tormenten sonder barmherticheit Nademael sy daer soo seer af verscheyden syn ende gheen en ghebruyken met alsulcken onnoosel menschen/sy gheraectē ten met forsē daer op soo d' Indianen naectē syn ende sonder wapenen / ende de Spaensjaerts vrede riepen ende dat sy niet vechten en souden/ ende dat sy hen verskerden dat sy hen gheen quaet doen en souden / ende alsoo hielen sy terstont op.

De wreede man beual datmen alle de stercken ende uyts wegghen besetten ende verwaren soude/ende dat ghedaen synē de/dat sy daer in slaen souden.

De Tigren ende leewen vallen inde tamme schapen sy scorpense op ende vernielender soo veel metten sweerde / dat sy nūe waren ende moesten rusten / soo veel warender dye sy in stucken ghehouwen hadden.

Als sy nu een poose gherust hadden / de Capiteyn beual dat sy voort doot slaen souden/ ende van bouen af (d'welck seer hooghe was) worpen al datter ouer ghebleuen was/soo sy voek deden. de ghetuyghen affirmeren dat sy saghen t' seffens in eenen hoop als eenen slach regghen / seuen hondert Indianen afvallen / dye al inn stucken te pletter waren / ende om syne groote wreetheit in allen punten te volmaken / sy ghonghen herlesen ende sueten / alle de ghene dye hen gheborghen hadden / ende hy beual dat syse al deur steken souden /
d'welck

ghepubliceert/De facteurs ende Agenten vāde voers. tirannen dye in dyen tyt int hof waren/namen daer af veel copien (soo sy hen daer mede seer beswaert vōden/want hen docht dat daer duer de poorten egheslotē werdē om te moghen deynen int ghesne dat gherooft ende ghetiranniseert soude worden/ ende sonden dye in allen kanten van Indien. de ghene dye daer beuel hadden om de landen te roouen ende teenemael te bederven ende te niete doen ghaen methenne tiranien/soo daer toch noyt ordre/en is gheweest maer alle disordre welck lucifer selue soude kunnen by brenghen / als sy nu de voers. ordinancien eer de nyeuw rechters dyese executeren souden comen waren/saghen (hen inghegheuen synde soo men seet ende is te ghelouē vande ghene dye te houē hen in hen sundē ende ouerlast bouen hielen dat syt doen souden) maectten alsulcken bernerte / dat sy als de goede rechters quamen om d'ordinancien t' executeren geen werck en maectten/ soo sy de vreesse Goids veeloren hadden / voek de schaempte ende onghehoarsaemheiti n respecte van hennen Coninck te verliezen / ende wilden met toe naem verraders gheheeten worden / synde seer wreede ende onghetoomde Tiranne/ende dat besunder in Peru/ daer nu int jaer 1546. sulcken afgryselijcke grouwelycke ende boose daden worden gheperpdrert/als noyt te voren / noch inden werelt en is gheschiet/niet alleentlick teghens d' Indianē welcke ouerlanghe al oft bycants al de Spaensjaerts ghedoot hebben/ende hēne steden ende vleckē verwoest / maer onder hen seluē d'een teghens d'ander/ deur rechtveerdich ordeel Goids/ dat / Nademael daer gheen justicie dyese castyē soude vā wegghen des Coninckx en is gheweest/dat dye uten hemel come/ toelatende dat d'cene souden henckers wesen van d'ander. Onder het faueur van het voers. opworpen vande Spaensjaerts dye in Per

ru waren/merghers el in gheheel Indien en heeft men willen
d'ordinancen aennemen / ende onder couleur van dyen belan-
ghende te suppliceren/syn soo wel rebel als d'ander/want hen
wee doet de staten ende handelinghe dye sy gheusurpeert heb-
ben te verlaten / ende de hant vande Indianen dye sy in ewig-
ghe slavernye besitten / te doen. Daer sy opgehouden heb-
ben met messen terstont te doode/ daer dooden syse inde voers.
slavernye ende onverdraghelycke dienstbaerheit met lanckheit
van tyde alleenskens. Ende tot noch toe en is de Coninck niet
machtich om dat te beletten / want het ghaet al / cleyne ende
groot / roouen ende stelen / d'een meer / d'ander min / d'een
openbaerlyck d'ander heymelyck ende bedectelyck / ende
onder couleur ende pretext dat sy den Coninck
dienen/ onteeren sy Godt ende stelen
ende bederven den Co-
ninck.

De

De voers. Bischop heeft op dese materie
noch ander tractaten teghens Sepulneda ghemaect ende syn r'sa-
men ghedruckt daer seet hy inde elfste replique/soo
volcht tot desen propositie.

Het en is niet waer datmen in nyeuw Spanien alle jaer sacrificie
doet van r'vintich duysent persoonen/soo oock niet van 100. noch
vyftich/want waer dat alsoo / wy en souden soo ontallicke menichte van
volck niet vinden / soo wy daer doen / ende dit en is maer een uyngheven
vande Tirannen om te excuseren ende justificeren hen Tirannisch ghe-
welt/ ende om d'Indianen in verdruckinghe te houden/ ende dyer over-
ghebleven syn in slavernye uyte merghelen ende te tiraniseren/wy mue-
ghen metter waerheit ende beter segghē dat de Spaenjaerts binnen den
tyt dat sy in Indien gheweest syn/meer Indianen aen henne lieve God-
dinne dye sye aenbedden/te weten de begherlichkeit / hebben jaerlick ghe-
sacrificeert/dan Indianen hen Goden in heel Indien hebben in hondert
jaer ghedaen. Dit ghetuyghen ende roepen de hemelen/d'Erde/d'Ele-
menten/ende steenen/misgaders de tirannen selue dyer ghedaen hebben
ende ontkennent niet / want het blyckt ghenouch hoe overbloedich van
volcke dat alle dye landen als wyer inquamē waren ende hoe wyse ghe-
laten hebben ny sy verdestruereert ende uyngheworrelt syn.wy behoorden
ons grootelick te schamen ny wy gheen breesse Goids en hebben te willen
coloreren oft excuseren stucken dye soo boos ende afsghyselick syn / daer
wy toch grooter lant in lengde ende breede voer ooghen hebben/ dan heel
Europe met een deel van Asien is/welck wy om goet ende ryckdom/ met
grootte wreetheit / onrechtveerdicheit ende tirannie te roouen ende vsur-
peren/hebben binnen vyf en veertich oft achten veertich jaren verwoest/
volcklos ende desert ghemaect / ende hebben te voren seer vol ende ghe-
peupleert van seer beleeft volck ghesien. Hy seet daer inde voers. elfste re-
plique dattee r'vintich millioenē sielen verloren syn/welcke al de Spaen-
jaerts verniet hebben.

Inde leste Num. 12. replique
staet soo volcht.

D. ij.

De

DE Spaenjaerts en ghaen in Indie niet/beweecht synde deur den ouer dye sy hebbe tot d'eere Goids ende ghelooue/ noch om te helpen dat de naeste salich worden/ noch oock om den Coninck te dienen/ daer sy alre valschelick hen af beroemen/ maer henne begheerlichheit ende ambitie om te tyranniseren/ d'uinct hen daerwaerts/ sy willen heerschappye hebben ouer d'indianen/ ende begheren datmen hen dye eewelick ende erfelick gheue/ tyrannelick ende helschelic wydelte/ al oft beesten waren/ d'welck anders niet en is om rondelick te spreken/ dan den Coninghen van Castillen te beroouen/ ende te verjaghen uyt Indien/ ende dat sy selue daer in bliuen/ vsurperende ende tyranniserende de souueratniet ende Conincklike ouerheit.

Onder de remedien dye de voers. Bishop ouergaff deur beuelen van den Keyser inde vergaderinge van prelaten/ gheleerde ende groote personagien/ dye sine Mt. int jaer 1542. te valledolid hadde doen houden om te reformeren de saken van Indien/ het achtste was het nauolgende/ daer r'vintich redenen ende motyuen worden verhaelt/ waer mede bewesen woort/ datmen d'Indianen den Spaenjaerts niet beuelen oft in commende gheuen en mach/ noch te leene/ noch in enighe ander maniere/ soo verre sine Malest. (so hy beghert) de voers. Indianen/ ghelyck ungen mont vande draken wilt verlossen vande tyrannie ende schade dye sy lyden/ ende toffen/ dat sy se niet teenemaal en consumeren ende dooden/ ende dat dyen grooten werelt ydel bliue van soo ontallicke inghebooren inwoonders dye wy gesien hebben.

Inde tweede redene staet.

DE Spaenjaerts om henne groote ghiricheit ende begheerlichheit wille/ en ghedooogen niet// noch en willen dat de religieusen in de steden vande Indianen dye sy in commende bestren/ comen/ want sy segghen dat sy principelick twee schaden daer deur ontfanghen d'eerste is dat de religieusen de voers. Indianen doen vergaderen om te hooren preken/ ende daer en tuschen hen affairen verloren ghaen om dat d'Indianen soo langhe ledich syn ende voer hen niet en arbeiden. Ende/ het is ghebeurt dat wesende d'Indianen inde Kercke ende int sermon/ datter eenen Spaenjaert inquamp voer al het volck ende namper

vyftich

vyftich oft hōdert uyt/ vande ghene dye hy van doen hadde om syn packe te doen draghen/ ende want sy niet volgen en wilden/ dat hy se met stoecken dreef ende met voeren voers stiet/ makende groote beruerte ende schandael onder het volck/ bedruvende de Religieusen ende voers. Indianen/ ende belettende henne salichheit/ ende van meer ander. D'ander schade dye sy segghen dat sy lyden/ is/ dat sy segghen dat d'Indianen soo volcken als sy gheleert syn ende Christenen worden/ te vel claps hebben/ ende dat sy meer weten/ dan se wisten ende dat sy hen voortae daer van soo wel niet en kunnen ghedienen/ soo sy te voren pleghen.

De Spaenjaerts en sucten anders niet dan te ghebieden ende gheadoreert te worden vande Indianen ghelyck absolute heeren.

De Spaenjaerts met obsetten wille beletten directelick dat het Euangelie gheenen voertganck en hebbe/ ende en willen niet dat d'Indianen Christenen worden.

Het ghebeurt datmen een stat oft vleck gheeft/ twee/ dry/ oft vier Spaenjaerts/ den eenen meer den anderen min/ d'eene crycht de vrouwe d'ander den man/ den derden de kinderen/ al oft verkenen waren ende een yghelick besit het volck dat hy vint opt lant ten tyde vande wydelinghe dat hem gheassigneert wort/ sommighe worden gheladen ghesonden totte mynen/ ghelyck beesten/ ander worden verhuert met coppelen als mylen/ dertich/ veertich/ vyftich/ hondert/ twee hondert mylen om packen te draghen/ ende dat alle daghe/ soo wy wel ghesien hebben/ waer deur compt dat d'Indianen niet en kunnen onderwesen noch gheleert worden/ noch het sermon hooren/ Dan vry volck maken sy slanen/ sy verstroyden ende scheiden de steden/ vlecten ende menichren van volcke dye by een woonden in soo cleinen deelen dat sy de hynsen niet by een en liren bliuen/ noch de vaders mette kinderen.

De Spaenjaerts en maken niet meer wercks noch en sorghen dat d'Indianen bekeeren ende salich worden/ dan oft henne redelicke sielen steruen r'samen mette lichamen/ ende oft sy niet meer wesens hier namais en hadden/ noch glorie/ noch pyne/ dan de beesten.

Inde derde redene staet.

Dijf.

De

DE Spaenjaerts worden belast dat sy d'Indianen leeren souden/
Jan Colmenero in sinte Martha hebbende in commende een
groote vleeke/ende wesende siel forgher vanden volcke/synde eens
van eenen van onsen gheselschap gheexamineert/en wist hem niet te seg-
gende/ end ghevracht synde wat hy d'Indianen dye hem beuolen wa-
ren leerde/ antwoorde/ dat hyse den duyuel gaff/ dat ghenouch was dat
hy hen sende persigninfanetin cruces.

Wat sielorghers souden syn alle de wereltlycke Spaenjaerts dye
in Indien ghaen/ hoe strenghe ende edel dat sy willen syn / daer veele
van hen niet en weten den Credo / noch de ihien ghebooden / ende den
meesten hoop en weet oock niet de dinghen dye tot henne salicheit behoo-
ren/ende en ghaen deerswaerts niet/dan om te hebbē / ende syn den mee-
sten deel luxurieuse menschen/in ghelykenisse van welcke ende hen bedor-
uen ende onerlic ende onghereguleert leuen/ de Indianen syn deuchde-
lic ende heilich/want d'Indianen synde heydenen hebben een vrouwe/
welck de nature ende noot hen leert / ende sy sien datter de ghene dye heit
Christenen heeten/veert hien ende veel meer dan Goids wech wilt/hebbē
d'Indianen en nemen nimant het syne/sy en iniurieren niet/sy en quel-
ten noch en beswaren noch endooden nimant/ende sien dat de Christe-
nen doen alle de sünden ende quaet/alle d'onrechtuerdicheit/alle de leel-
cheit/welcke teghē redeneende rechtuerdicheit de mensche kunnē ghedoē /
ten lesten sy ghecken ende spotten met het ghene datmen hen van Gode
feet/ende sommighe en gheloonender niet af/ sy spottē in sulcker wys dat
sy inder waerheit van Godt anders gheen gheyuelen en hebben/dan dat
hy sy den onredelicsten ende quaetsten vande Goden/nademael hy sul-
cken dienaers onderhout/ende van uwen Mr. dat ghy syt den onrecht-
uerdichsten ende wreeststen vande Coninghen/nademael ghy sulcken on-
dersaten daer font/ende hier lydt / ende en meinen anders niet dan dat
uwe Mr. van menschen bloet ende stücken leeft. Dese dinghen we ten
wy wel dat uwe Mr. seer nyem syn/maer / daer synse ons oudt ende
ghemein/ende wy souden van ghelycke dinghen veel meer segghen / dye
wy met onsen ooghen ghesien hebben / maer sy souden de Keyserlicke
ooren van uwen Mr. quetsen/ende den menschen doen verscricken/ver-
varen/verslaen/ende verwonderen hoe dat Godt so langhe beyt/sonder
Spanien te doen versnicken.

Dese

Dese titel van te gheuen d'Indianen den Spaenjaerts in com-
mende wert ghenonden alleenlic om een oorsake te hebben om d'India-
uen in slaueriye vande Christenen te brenghen.

Meer schade ende onstichtinghe sal eenen Spaenjaert die heere sy in
ennighe vleeke/ oft beuel hebbe/ met syn quaet leuen doen / dan hondert
heilliche religieusen souden kunnen sichten ende bekeren.

Inde vierde redene staet.

DE Christenen hebbende beuel in Indien oft particulier interest/
om henne groote begherlichkeiten en kunnen niet ghelaten den In-
dianen te affligeren / iniurieren / turberen / beswaren / quellen/
trauaileren/verdrucken/nemende hen goet/lant / vrouwen / kinderen/
ende hen aendoende ander manieren van onrechtuerdicheden/waer van
sy gheene reparatie en kunnen ghehebben van wegghen der hoogher ouer-
heit van uwe Mr. want sy verbaren het volck / ende dieckmael slaen syse
doot/om dat sy niet claghen en souden/soo wy wel weten waer deur opē-
bar is datmen gheenen vrede noch ruste en kan ghehebbē om Godt te die-
nen/daer syn duyent turbacē/benautheden/quellingen/bedroefenissen/
afflicciē / verbitterheit / haet van uwe Mr. ende afkeerē ende grouwel
vande wech Goids/dye vindende so swaer bitter ende ommoghelic te ly-
den ende draghen/ende het joek ende regheringhe van uwen Mr. onuer-
drachlic tyrannich ende weerdich om dat vanden halse te schüdden / sy
vermaledyē Godt ende wanhopen / hem tooschryuende alle het vof.
quaet nademael dat onder titel oft coleur van syn wech soo veel calamit-
reiten op hen vallen/ende om dat hyt verdraecht ende niet en castyt/ende
belet den ghenen dy hen beroemen syn dienaers te syn/ende daer sy af ly-
den/sy dencken ende beschreyden nacht ende dach dat hen Goden beter
waren dan onsen Godt/ nademael sy met hem soo veel quaets lyden/ende
met den anderen soo veel goets vcrereghen / ende niet en was dat hen
lette/daer sy ny deur de Christenen soo veel lyden.

Inde vyfte redene staet.

Wy sullē uwe Mr. net rekenē/ dat de Spaenjaerts in 38. oft 40.
jaren/vormoer uwe Mr. ghy nomē ende onrechtuerdelic ghe-
doot

door hebben meer dan twee millionen vasallen / sonder dat sy souden ghemultipliceert hebben / want nergheers inde ronde des werelts de beesten ende menschen meer vermenichfuldighen / om dat het daer den meesten deel alomme gherempereert is / ende alle dinct totte generacie favorable / Al dat groot ghetal hebben sy ghedoot / om dat sy daer ouer beuel hebben ghehat / dye misbruykende (na dat sy ghedoot hebben dye in d'orloghe rechtveerdelick hen wederstaen) int berghwerck van gont ende siluer / dye aen een coppellende ghelyck mylen om lasten te draghen / ende daer toe deselue verhuerende / legghende hen op alle werck dat sy kunnen verdencken om goet te vercryghen / oft sy steruen oft leuent blyuen numfortse dat sy profyt doen / dit is alsoo wy segghen ende veel meer dat wy laten te segghen / de nette onuerwindelicke waerheit ende al de werelt wetet / ende wie dat uwe Maest. contrarie segghen sal / oft dat min ende lichter maken / in teghenwoordichheit van uwe Mt. mette cracht vande voers. waerheit bekent dat hy vervallen is in crime van lese maesteit ende verrader van uwe Mt is / ende dat hy deel ghehat heeft inde moorden ende rooueryen van Indien / oft hoep te hebben.

Wat doodelicke ende fenynighe pestilencie hadde moghen uyten hemel comen / dye alsoo verwoest ende tot aschen verbrant soude moghen hebben meer dan twee duysent vyshondert mylen lants vol van menschen / sonder te laten sunghelinc noch claghelinc daer in.

Inde seste redene staet.

DE Spaenjaerts hebben alleenick om nyelicen interest d'Indiaen ghedefameert ende nagheset de grootste leelicheden ende misdaden dyemen ennighe menschen ter werelt soude kunnen oplegghen / ende souden gherne ghemaect hebben hadden sy gheoft / dat sy gheen menschen meer gheweest en hadden / om hen goet ende personen te roouen / hebben hen allen int generael willen besmetten mette grotwelcke funde teghen naturen / daer sy nochtans onnoosel af syn want in alle de groote eylanden Española / S. Juan / Cuba / Jamanca ende in t'sestich eylanden de los Lucayos daer ontallike menichten van volcke waren / en was noyt daer af ghedeckrenisse ghelyck wy ghetuyghen daer op informatie ghenomen te hebben van int beghinzel af. In heel Peru en is daer oock gheen ghewagh af / ende int ryck van Yucatan en was

noyt

noyt Indiaen daer af schuldich / ende alsoo alomme / dan in sommige plaetsen daer men seet datter ennighe syn / ende daerom en moeten niet verdumen dyen heelen werelt / van ghelycken segghen wy van het menschen vlees eten / dat sulcx inde voers. ghewesten niet en is gheschiet / hoe wel dat in ander quarrieren wel ghedaen wort. Sy hebben hen oock gheaccuseert van Idolatrie / al oft / ghenomen sy schoon Idolatrien waren / sy van ander dan van Godt behoorden daerom ghecastyt te worden want sy allenlicke teghen Godt sundighen / hebbende lande ende rycken op henscheluen verscheiden / ende nimanen dan hennen naturalcken heeren subiectie schuldich synde / ende waren soo onse voersaten ende alle de werelt heeft gheweest voer Christus coempste / sy hebbense oock voer beesten gheacht om dat sy seer soo goedersteren ende oormoedich vonden / deruende segghen dat sy niet bequaem en waren om te ghelouen / soo wy doen / daer nochtans sy seer gherne van Godt hooren ende seer wel begrypen ende profiteren souden.

Het is waerachtich dat sy belet hebben by alle manieren darmen hen niet leeren en soude noch het woert Goids noch ander denckden / vervolghende ende wechjaagende de religieusen op dat sy henne tyrannen niet en souden weten ende ontdecken. Ja sy hebben d'Indianen gheinfecereert ende bedoruen mer veel vicien / dye sy niet en wylen / als vloeken / blasphemeren den naem Iesus / woekerere / ende lieghere / met meer ander boosheden / verre van henne goedersterenheit / ende oprechticheit.

Te willen d'Indianen op een nieu den Spaenjaerden gheuen / oft laten / en is anders niet / dan dye gheuen ende laten den ghenen daer gheen twyfel noch presumpcie af en is / cleine noch groote / dan dat syse verstrueren ende vernielen sullen in siele ende lichaem.

De Coninc Ferdinandus consenteerde darmen d'Indianen van d'eylanden van Lucayos transporteren soude int eylant Española teghen alle naturalick ende godlick recht / dye treckende uyt hen vaderlant / daer sy verdestruerden ende verwoesten meer dan vyshondert duysent sielen inder vueghen dat sy in meer dan vyftich eylanden daer af ennighe grooter waren dan die van Canarien (dye vol volck waren als eenen bicors) niet meer en lieren dan elf persoonen / daer wy ghetuyghen af syn.

Te segghen uwen Mt. de goetheit ende oprechticheit van dat

X

volck /

volck ende de wreechheit moorderyen ende ellende dye de heylighe Christe-
nen deden/ soude een oorsake wesen dat v hert crimpen soude/ dat sy hen
oorloghe aenghedaeen hebben/ ghedoot/ henne vrouwen/ kinderen/vrin-
den ende maeschap ghenomen/ gheroft/ van allen hen goet/ het lant dat
teenemael verwoest ende sonder volck is seghet ghenouch/ ende de werelt
roepet/ ende d' Enghele beweenent/ ende Godt met groote straffe leeret
ons alle daghe.

Inde seuende redene staet.

DE Spaenjaerts sijnghen den Indianen alle henne substance
in hen lyue/ want sy en hebben anders niet in henne huysen / sy
doen hen het bloet spouwen / sy setten hen in alle periclen / sy leg-
ghen hen op onverdraghetlike ende diuerse arbeiden / ende daer op noch
groote tormenten van stoeken ende rouyen ende ander noyt gheoorde
quellinghen / ende finalic sonder ennighe berrmherticheit by duysent
manieren bederuen ende vernieten sy hen leuen.

Ze willen d' Indianen gheue in handen vande Spaenjaerts / is de
keele vande kinderen leuerē in handen van dulle menschen dye het schaer-
mes ghereet hebben ende langhe daer na ghewacht hebben ende capital
vianden daer af sijn/ het is een schoone ionghe dochter ouerleueren eenen
jonghen man dye heel ghepassioneert ende blind is van liefde / waer van
volghen soude dat sonder miracle sy bedoruen soude worden / ende dat hy
sundigh en soude. Het is finalic soo veel al oft men hen sette opte hor-
nen van dulle verren/ toewirpe den woluen / seuwē ende sigren van
veel daghen hongherich / ende het selue dat helpen souden de verboden/
drenghementen ende penen teghens de voers. dat syse niet vernieten ende
verscheuren en souden / affirmeren ende gheueelen wy dat helpen soude
teghens de Spaenjaerts / dat hebbende beuel ouer d' Indianen / sy dye
niet dooden en souden om gout te cryghen / ende om de groote seer seke-
re ende langhe experiencie dye wy hieraf hebben / doen wy weten ende
verskeren uwe Mt. dat al ist dat sy beuele darmen een galghe voer elcken
eenen Spaenjaerts poorte sette ende laet hen weten/ ende swere op uwe
Conincklike croone / dat voerden eersten Indianen dye hen ghebrecen
oft steruen sal/ men hen daer aen hanghen sal/ en sullen daer om niet la-

ccm

ren d' Indianen te dooden / so verre sy macht oft ennighe autoriteit in
Indien hebben.

Inde achste redene staet.

MEn sei ouer d' Indianen bouen het ghene dat sy lyden om de
Spaenjaerts te dienen ende conterieren dyese in commende
beest/ in elcke stat oft vleckē eenen wreedē vleeshouwer oft her-
cker dye sy heeten Estanciero oft calpisque / om dat hyse onder de hant
houwe/ doene arbeiden / ende doen doen al dat den meester oft commen-
deur wilt / oft wel den oppersten moerdener / al en waer anders gheert
torment inde helle/ dit waer sonder ghelyckenisse/ desen/ gheseltse/ slaesse
met stoeken / droeptse met brandende spec/ affliggeert se / tormenteerse
deur continuēlen arbeit / vercracht ende forceert henne dochteren ende
huysvrouwen. onteertse ende misbruyctse/ hy eet henne hinnen/ welcke
hennē schat is / dye sy hebben niet om dye r'eren/ maer om chyns hennet
meester ende opper tyran te gheuen/ hy doet hen ontallicke vexation aen/
ende om dat sy van soo veel quaets niet claagen en souden/ desen duyuel
ververtse/ seghende dat hy ouerdraghen sal / dat hyse heeft sijn afgode-
rye doen. In summa sy hebben te belienē meer dan r'vintich ourede-
like personen/ ende desen Estanciero weecht meer dan hondert torens/
daer wy metter waerheit by vueghen moghen alle te jonghers ende moo-
ren dye de commendeur heeft/ want sy alle den armen luyden ouervul-
len, roouen ende verdrucken.

Inde thiende redene staet.

HEt is grootelic te besorghen dat Godt Spanien verwoesten sal
om de groote sunden dye de Spaensche natie in Indien ghedaen
heeft / waer af wy sien een opnbaer straffe dye al de werelt moet
bekennen / ende het loopt opter straten / daer mede Godt ons affliggeert
ende thoont dat hy heeft vergrampt gheweest om dat d' Indianē so hebbe
verdoruen gheweest / ende is / dat van soo veele ontallicke schatten als
van Indien in Spanien sijn ghecomen (soo roch de Coninck Salomon
noch gheen ander inde werelt oyt soo veel gouts ende siluers heeft be-
seten/ noch ghesien/ noch ghehoort) daer niet af in Spanien bleuen

R ij

en is/

en is. Ende oock van het ghene dat cortſ te voren eer d'Indianen werden ghevonden in Spanien viel niet een pont te voerſchyn en compt/ waer deur alle dinc dry dobbel dierder is dan pleech/ ende daerom het aerm volck heeft groot ghebreck ende uwe Maleſſ. en kan oock gheen groote ſaken uyrechtren.

Inde elfſte redene ſtaet.

Alle den tyt dat de commandeur de Lares gouerneerde / d'welc was neghen jaer/ ſoo en droechmen niet meer ſorghe belanghen/ de het leeren ende bekeren vande Indianen/ noch daer en wert niet meer toeghedae/ op ghepeyſt/ noch ghelet/ dan oft hout ende ſieen/ ſatten ende honden hadden gheweſt/ hy bedierf de groote ſteden oft vleccken ende ghaf aen eenen Spaenjaert hondert / aen eenen anderen vyftich aen ſommighe meer ende min Indianen na dat elcken eenen inde gracie ſtont/ ende hy wilde ende ghunde/ hy deilde tyt/ kinderren/ ouders/ vrouwen dye groot ghonghen ende dye eerſt ghebaert hadden / ende perſonagien van qualkete / ende ſlechte lieden / ende daer mede de heeren vande plaecſen / dye ghaf hy in elck deel aen ennighen Spaenjaerts dye hy meeſt wilde eeren ende doen profiteren / ſegghende int briefken vande commende in deſer manieren. Aen B N. worden beuolen oft in commende ghegheuen ſoo veel Indianen/ om dat ghy v daer af laet dienen in uwe mynen ende handel met den perſoon vanden Cacique / inder vueghen/ dat al / klein/ ende groot/ kinderren ende ouders/ ſoo veel ſy hen op hen beenen koſten ghehouden/ mannen/ ende vrouwen / bevruchte ende dye int kinderbedde lagghen/ arbeiden ende dienden tot dat ſye aſem int lyf hadden.

Hy conſenteerde dat ſy de ghehoude mans wech leyden / om goue te grauen thien/ r'vintich / dertich / veertich ende tachtentich ende meer mylen/ ende de vrouwen bleuen inde ſchuren oft lanthuyſen/ doende ſoo ſwaren arbeit/ hoop en vergarende daer ſy het broot dainen daer eet af maken/ d'welc is eerde op worpen / welcke ſy grauen vier palmen hooghe / ende twelf voeten int vierkant / welc arbeit is voer reuſen beſunder grauen de inde herre eerde niet met ſparyen oft rieccken maer met ſtocken/ ende elders/ ſpinnen ſy cattoen/ ende doen ander dienſten / van di-

uerſe

uerſe manieren / welcke ſy profytelicke ende bequaemſte om gelt te maken vonden/ inder vueghen dat den man ende vrouwe in acht / thien ende twelf maenden malkanderen niet en gheraecten / noch en ſaghen/ ende als ſy ſchoon by malkanderen quamen ten eynde vande voerſ. tyt/ ſoo waren ſy ſoo mûe/ mat/ ghebroken / ende crachteloos van hongher ende arbeit/ dat hen luttel luſte te verghaderen / waer deur quamp dat het genereren / onder hen op hiel/ de creaturfens dye gheboren waren vergonghen om dat de moeders deurden arbeit end hongher verdroochden ende en hadden gheen melck inde borſten om dye te zueghen / inder vueghen dat daerom int eylant Cuba in min dan in dry maenden ſtiruen (weſende een van onſen gheſelſchap op dat pas daer) ſeuen duyſent kinderfens van hongher / daer waren oock moeders dye tyt deſperatie hen kinderfens verworcheden ende dooden. Ander / gheuelende dat ſy ontfanghen hadden / namen cruyden daer ſy mede de creaturfens afdreuen/ inder manieren dat de mans ſtiruen inde mynen / ende de vrouwen int lanterwerck / ende alſoo ophoudende de generatie / ſy ſyn oock in corten tyt vergaen/ ende al dat lant bleef ſonder volck. De voerſ. gouerneur ghaf ſe / om dat ſy continuelic arbeiden ſouden / ſonder hen ennighe ruſte te gheuen/ ende bouen den arbeit / conſenteerde hy dat ſy ſoo qualick gherracteeret werden/ ende met ſulcken rigeur / bitterheit ende wreetheit/ want de Spaenjaerts aende welcke hy d'Indianen beual / oft in commende ghaf/ ſteden daer ouer ſeker wreede henceren / eenen inde mynen den welcken ſy Minerio hieten / eenen anderen inde lanthuyſen dye Eſtanciero ghenaeimpt wert/ menſchen ſonder ennighe bermhericheit/ ende herc/ hen ſlaende met ſtocken ende roeden / gheuende ſouffletten/ ende met priekelen ſtekende / ſy en hieren hen nummermeer anders dan honden/ ende men ſach aen hen nummermeer tecken van ennighe ſueticheit/ dan altyt van extreme ſcherpheit/ rigeur ende bitterheit / dat/ inder waerheit/ men gheen wreede mooren dye alle quaer den Chriſtinen aenghedae ſouden moghen hebben/ ſoo (ſonder note van groote wreetheit) en ſoude racteren/ ſynde volck van ſoo minnelicke conditie / ſeer ootmoedich ende ghehoorſam bouen allen anderen des werelts. Ende want / om deſe groote wreetheit wille/ ende arbeit dye ſy deden/ ende wel wetende dat ſy daer ouer ſteruen ſouden/ daer ſommighe wech liegen int

R. liij.

ghe

gheberchte/soo cofen de Spaeniaeris sekeren buyeen officier dye sy hieft
Alguazil del campo/dyese vervolchde ende ghouck jaghen/ ende inde ste-
den ende vleckten vande Spaemaeris hadde de gouuerneur seker perfoo-
nen de deghelickste dyer waren/dye hy naem ghaf van visitateurs / den
welcken hy alleenlich om het voers. officie wille ghaf ende teekende voer
salaris bouen syne ordynarise deiltinghe/ dye hy oock hadde/hondert In-
dianen tot synē dienst/ dit waren de grootste hencckers van der stat/ wree-
der dan alle ander/voerde welcke alle d'Indianē dye de buyten officieren
achterhaelt ende ghejaecht hadde werde ghebrocht/ende den aenclagher/
welck was de meester/quamp daer/ ende dede syn clachte/segghende/dat
den teghenwoerdighen Indianen oft Indianen waren honden / dat sy
hem niet en wilden dienē / ende dat sy daghelick wech liepen opte berghe
om dat luy rabbauwen waren/dat hyse casthe / Terstont de visitateur
bontse aen eenen staec ende hy selue met syn eighen handen namp een
ghepeck te coorde dyemen opte galeyen heet palinck oft anguilla / ende is
ghelyck een yseren roede ende sloechse daer mede soo wreelick ende langhe
dat het bloet te veel plaetsen wyren lichaem spröck / ende lieten se daer voer
doot. Godt is ghetuyghe dat de wreetheit welcke teghens dese lammeren
ghedaen wort soo groot ende menichfuldich is dat hoe veel dat wyer uwe
Mr. souden vertellen/ dat wy ghelouuen dat wy van duysent deelen niet
en souden kunnen een ghesegghen / noch leelick ende swaer ghenouch
maken.

Den arbeit dye sy doen / is gout te versamelen / waer toe dienen
ysere menschen want de berghe worden omghekeert / het onderste bouē/
ende bouenste onder ende dit duysent mael / grauende ende roefsen bree-
kande/ende het voers. gout waschende inde riuieren / daer sy alcht int wa-
ter syn ende bersten ende breken int lichaem / ende als de mynen selue
water gheuen / bouen allen arbeit moettē dat metten armen uyt oesen/
finalick om te moghen begrypen den arbeit dye men doen moet om gout
ende siluer te grauen ende wercken / uwe Meest. considerere dat de hey-
densche tirannen / uytghenomen de doot / en lenden den martelaren
gheen meerder torment op/dan dat syse verweisen int berchwerck. Som-
tyts hielē syse het heel jaer deur inde mynen / daer na wert gheordou-
neert om dat sy saghen datter veel struen, dat sy maer vyf maenden gout
grauen

grauen en souden / ende dat in veertich daghen dat ghegoren soude wor-
den / ende dat sy de voers. veertich daghe rusten souden / ende de ruste was
de hoopen op te wtropen dye sy in dyen tyt aren d'welek was eerde te gra-
uen ende de hoopen te maken daer hier bouē af gheset is / welck swaerder
arbeit was dan hier te lande den wyngaert graue oft het lant airen. In
heel jar deur en wisten sy niet wat vierdach was / dan / veel oft luttel sy en
lieten se niet te besighen ende don arbeiden / Met allen desen grooten ar-
beit / en ghauen syse niet ghenouch t'eren Cacabi / welck is het broot van
den lande ghemaeckt van wortelen van seer luttel substantie aisser gheen
vles oft visch by en is / daer deden sy by peper van dyen lande ende Aies
welck syn wortelen ghelyck rapen / ghebradē ende ghesoden / ende sommi-
ghe Spaenjaeris dye hen lieten duncken dat sy seer liberael waren ende
wel'teren ghauen / lieten alle welen een verken asdoen voer vyftich In-
dianē / ende de Winero (dat is den henccker diese casthe ende regeerde) at
de helft / jae noch meer / ende de reste deilde hy alle daghe eteken eenen soo
veel vles als men inde kercken t'sondaechs plach te gheuen beekens van
het ghesegghent broot. Daer warendere dye soo ghirich waren / dat sy hen
niet ghauen maer sondese twee oft dry daghen wenen opt velt ende ber-
ghen de vruchten vande boomen dyer waren / ende met het ghene dat sy
inde dermen wederom brochten deden syse twee ander daghen wercken
oft dry sonder t'eren meer bete. uwe Mr. considerere om Goids wille
wat vuerfel ende stercker een lichaem van naturen soo delicaet ende deur-
de voers. verdruckinghe soo uytgemergelt / ghetrenct ende gherrauail-
leert cost ghehebbē ende hoe dat mueghelick was dat langhe cost leuen soo
qualick gherracteert ende benaut synde in allen dyen grooten arbeit ende
sonder eten. De Gouverneur dede hen vorden cost arbeit ende dienst
dye sy den Spaenjaerden deden dry blancken in twee daghen / te weten /
eenen haluē castellaen / dye doet 225 marauedis t' siacrs ghenē / dit doe-
hen ghenouch te syn om te coopē dinghen van Castilien / welcke d' Indi-
nen beeten cacona / dat is / loon / recompense / van welcke 225 marauedis
men cost ghecopen eenen kam / eenen spieael ende eene regel gruen oft
blaw legpenninghen / ende het is langhe gheweest datmen hen dat soek
niet en ghaf / maer de benaetheit ende hongher was soo groot dat sy daer
luttel werck af maecten / ende sy en dachten nergheers op dan hoe sy sat-
ten mochten oft steruen / om dat quaet ende disperact leuen t' omghaen.

Hy beroofde te enemael van hette liberteit / ende gheboochde dat de
Spaenjaerts hen seite inde scherpfte dienstbaerheit ende gheuancnisse
dan ymant kan begrypen / dyer niet ghesien en heeft / wesende gheen dinc
in deser werelt daer sy vry in waren / hoe wel dat de beesten pleghen en-
nighe tyt vryheit te hebben / om te wenen als mensche opt velt iaecht / maer
de Christenen daer wy af spreken / en ghauen den ellendighen Indianen
daer toe noch tot yet anders / tyt noch ruympte. Hy onderwirpse in
ghesortseerde / om willighe / eewighe ende absolute slauernye want sy en
hadden noyt ennighen vryen wille om van hen seluen yet te doen / dat
daer de wreetheit / begheerlicheit ende tirannie vande Spaenjaers hen
worpen daer motten sy voerts / niet als ghevanghen menschen / maer
ghelyc beesten / welcke men ghebonden leyt om te doen doen al datmen
wilt. Als sye somtyts lieten om te rusten thys gaen / dan en vonden
sy noch vrouwen noch kinderen / noch yet om t'eten / soo men hen dat niet
en hadde laten bereyden om soo veel tyts niet te verliefen / daer en was
anders gheen remedie dan steruen / sy werden sieck vanden langhen en-
de swaeren arbeit / welck lichtelic quam / want sy seer teer ende delicaet
sijn van complexien / het was hen eene groote veranderinghe soo subye
ende t'effens in soo grooten ende onghewoonlicken arbeit te comen daer
sy sonder berimberticheit met voeren ghestooten / ende stoeken gheslaghen
werden / ende en hoorden anders niet dan dat sy maecten / om dat sy
luy rabbantwen waren / ende om dat sy niet wercken en souden / ende van
dat sy saghen dat de siecke wies ende dat sy daer van gheenen dienst en
kosten ghehebben / seyden / dat sy thys ghaen souden / dertich / veertich
ende tachtentich mylen weghs / ende gauen hen om onderweghen t'eten /
een half dosyne wortelen ghelyc rapen / ende een luttel Sacabi / ende
daerme menschen ghonghen niet verre sy en sturuen desperaet / oft d'an
der ghonghen verder twee / oft dry / chien ende twintich mylen met groote
begheerte om thys te comen / ende aldaer hen helsch leuen te eynden /
tot dat sy doot onderweghen vielen / ende wy vonden menschmael veel
dye doot waren / ander noch snackende / ende ander in doots noot
suckende ende stenende soo sy best kosten / hongher / hongher roepende.
Als de voers. gouuerneur sach dat de helft oft twee deelen ghestoruen
waren / soo liet hy wederom loten ende d'Indianen uydeilen ende sup-
pleer

pleerde ende vernyeuwde het ghetal / bycants alle Jaer.

Pedarias viel int vast lant ghelyc eenen van veel daghen hor-
gherighen wolf onder seer onnoosel ende rarene schapen ende lamme-
ren / ende ghelyc eenen thorne Goids met alle ghewelt / ende aenrechte
sulcke ende soo veel moorderyen ende jammer / soo veel roueryen / wreethe-
den ende fortisen / met al syn Spaenjaerts dye hy met bracht / ende ver-
woeste soo veel plaetsen dy: swermden van volcke / dat noyt ghesien noch
ghehoort noch gheschreuen en is gheweest in ennighe historie dye hynden
daechs ghemaect is / hy roofde ende stal meer met syn geselschay uwe
Wt. ende uwe vasallen d'Indianen / ende de schade dye hy dede was
grooter / dan vier ja ses millioenen gouts / hy verwoeste meer dan vier-
hondert mylen lants / te weten van el Darien daer hy eerst aensette tot
de prouincie van Nicaragua / het gheluckichste ende ghepeupleerste ende
sunderlichste lant van der werelt. Van desen onsalighen mensche be-
ghost eerst int vast lant de pestilencie van d'Indianen in commende te
gheuen / ende liep voorts alomme ouer heel Indien daer Spaenjaerts
sijn / daer deur al het volck bedoruen wort / inder vuegghen dat van hem
ende syne commenden / de waerachtighe doot ghecomen is / welcke uwe
Maest. verniet heeft ende verwoest soo veel ende soo groote rycken in niet
meer tyts / dan van het jaer 1504. tot nu toe.

Als wy segghen dat sy uwen Maest. hebben verdestreueert seuen
Rycken grooter dan Spanien / moeten verstaen / dat wyse vol van
volck saghen ghelyc eenen biecof vol bien is / ende datse nu te enemael
sonder volck sijn / om dat de Spaenjaerts opte weerf. manieren alle d'In-
woonderen ghedoot hebben / ende dat de steden / vlecten oft plaetsen al-
leen merre weghen ende muren blyuen / allen leens / oft heel Spanien
sonder volck waer / ende dat de weeghen ende muren vande steden dor-
pen ende plaetsen wyghestoruen synde al het volck alleen bliuen.

Dwe Maest. en heeft in heel Indien niet een marauedi seker
ende erfelike ghedurighe rente oft incomen / dan het is all ghelyc oft
men blayren oft stroo op van d'eerde raepre / welcke als gheraep sijn
niet meer en blyuen / ende alsoo is allen het incomen dat uwe Maest. in
Indien heeft / onseker / ydel ende verghancelic / niet om ander of sake /
dan om dat de Spaenjaerts d'Indianen hebben / ende soo sye daghe-
lic

ker dooden ende verminderen/ soo volcht dat uwe Wt. rechten ende in-
comen oock verlooren ghaen ende minderen.

Inde derthiende redene staet.

Het Conincryck van Spanien is in seer groot perycle van verlo-
ren te ghaen/ verdestruereert ende gherooft te worden/ verdruct
ende verwoost van ander vremde natiën/ de redene is / dat Godt
dye rechtverdich/waerhachtich ende opperste Coninc van al is/ seer ver-
grampt is / om de groote misdaden ende sünden dye de Spaenjaerts
ghedaen hebben allen d'Indien deur/ afflijgerende/ verdructende/ tiran-
niserende rouwende/ ende mordende / soo veel ende sulcken volck sonder
redene ende recht binnen soo luttel iaren/ verwoestende soo veel ende sul-
cken landen/welck volck hy al redelicke sielen hadde gheschapen ende ghe-
maect na het beelt Gods ende ghelickenisse vande alder hoechste dry-
vuldicheit/ all Gods vasallen/ ende verlost deur syn vierbaer bloet / dye
rekeninghe hout ende niet en vergheet een noch egheen vā dyen/ ende dye
Spanien vercoes voer dienerisse ende instrument om hen te verlichten
ende te brengen r'synder kennisse/ende al oft hy hadde willen reeompen-
seren op desen werelt / sonder den eeweghen loon / ghas haer soo groote
schatten ende naturlicke ryckdommen/ haer openbaerende soo gheluck-
ghe/lustighe/ ende verre landen met oock artificiele / te weren dye onghel-
yckelicke Wynen van gont/siluer ende ghesteente met meer ander noyt
ghesten noch ghehoorde ghauen/ van alle welcke sy ondancbaer is ghe-
weest/ daer teghens wederom gheuēde soo veel quaets/ende Godt houdt
desen reghel ende manniere van doene / als hy syn straffe ende justicie
executeert / dat hy lplach te castyen ende straffen de sunden ouer de sun-
daren by contrarie manniere dan sy ghesundicht hebben.

Dese destrucien/ ouerlast / forise/ onrechtverdicheit / wreetheit
ende moorderyen ghedaen ende gheperpetreert teghens d'Indianen syn
soo groot/so afgryselic/so openbaer ende notoir/dat de tranen/schreew-
wen/ende bloet van soo veel onnosel menschen / climmen tot bouen inde
opperste hemelen/ende en honden niet op/voer ende aleer datse van Godt
ghehoort worden/ ende daer na neder vallen ende spreken hen ouer den
ghansche werelt/ende luyden soo groutwelck/ onmenschlic/ veruaerlic/
ende

ende verschrickelic inde ooren van alle vremde natiën / alle syn/ ende by
consequentie sal volghen inde herren ende ghewissen van allen den ghenē
dyet hooren sullen/ groot schandel/ afgryselicheit/ obminacie / haet ende
infamie vande Spaensche nacie/ende Coninghen van Castillien/ waer-
deur veel schade mocht comen.

In t eynde vanden voers. tractaet staet

inde protestacie vande voers. Bischof/soo volcht.

De schade ende verlies welck de crone van Castillien ende leon om
dese sake is ghecomen/ ende op heel Spanien sal comen/ in deser
manieren verwoestende / moordende (soo toch de rest van selfs
sal steruen ende vergaen/ is soo groot / dat de blinde dat sien sullen / de
dooue hooren/ de stumme roepen/ende de seer wyse ordeelen/ ende want
ons leuen niet langhe en kan ghesyn / ick roepe voer ghetuyghen alle de
hierarchien ende chooren der Engelen / alle de santen ende heylighen
van dat hemelsche hof/ alle menschen des werelts / ende besunder dye le-
uen sullen corte jaren hier na/ vande ghetuyghenisse dye ick gheue/ ende
ontlastinghe van myn consciencie dye ick doene / dat / soo ver syne Wat-
den Spaenjaerts toelaet de voers. duyuelsche ende tirannische deil-
ghe/ met wat wetten oft ordinancien ende penen datter in versten wor-
de/alle d'Indien in corte daghen sullen verwoest ende sonder volck syn/
soo nu is het groot eyland Española / ende dander eylanden ende vaste
landen ouer dry duyzent mylen weghe sonder het voers. eyland Españio-
la ende synen byvanc / ende dat om de voers. sunden soo veel als
ick inde heylighe schrifture lese / Godt heel Spanien
castyen sal met afgryselicke gheesselen ende
mueghelic teemael ver-
destrueren.

